

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

**Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ Ο.Τ.Α. –
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ**

Εισηγητής Καθηγητής: Μαυρέας Κωνσταντίνος

Σπουδάστρια: Δημητρακούδη Μαρία

Καλαμάτα 1999

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

**Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ Ο.Τ.Α. –
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ**

Εισηγητής Καθηγητής: Μαυρέας Κωνσταντίνος

Σπουδάστρια: Δημητρακούδη Μαρία

Καλαμάτα 1999

-ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ-

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
-----------------------	----------

ΜΕΡΟΣ Α' Η ΑΣΚΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Κεφάλαιο 1: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΣ

ΠΡΟΝΟΙΑΣ

1.1 Οριοθέτηση των εννοιών «Κοινωνική Πολιτική», «Κράτος Πρόνοιας», «Προσωπικές κοινωνικές υπηρεσίες»	11
1.2 Μοντέλα κοινωνικής πρόνοιας.....	13
1.3 Στάδια ανάπτυξης του κράτους πρόνοιας.....	14
1.4 Σύγχρονες τάσεις για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής.....	16
1.5 Η κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα	18

Κεφάλαιο 2: Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

2.1 Ιστορική αναδρομή και παρουσίαση του θεσμικού πλαισίου της «Ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής».....	23
2.2 Κοινωνικά θέματα – τομείς παρέμβασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	27
2.3 Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.....	31
2.4 Οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες του κοινωνικού τομέα.....	32
2.5 Κοινοτικά κοινωνικά προγράμματα.....	33

Κεφάλαιο 3: Η ΣΧΕΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

3.1 Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στη διαμόρφωση του κοινωνικού κράτους.....	36
3.2 Ο σύγχρονος ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε θέματα κοινωνικής πολιτικής.....	38

Κεφάλαιο 4: Η ΑΣΚΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

4.1	Η άσκηση κοινωνικής πολιτικής από την Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα	42
4.2	Το θεσμικό πλαίσιο άσκησης κοινωνικής πολιτικής από την Τοπική Αυτοδιοίκηση.....	44
4.3	Οι οργανωτικές δομές της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής.....	48
4.4	Οι αποδέκτες των κοινωνικών υπηρεσιών και τα κοινωνικά προγράμματα των Ο.Τ.Α.....	50
4.5	Οι εμπειρίες της Ελληνικής Τοπικής Αυτοδιοίκησης από τη συμμετοχή της σε κοινοτικά κοινωνικά προγράμματα.....	52
4.6	Τα προβλήματα των ΟΤΑ κατά την ανάπτυξη δράσεων στον κοινωνικό χώρο.....	54
4.7	Γενικά συμπεράσματα για την κοινωνική πολιτική της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα.....	57

ΜΕΡΟΣ Β΄: Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ

Κεφάλαιο 5: Η ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΔΡΑΜΑΣ

5.1	Ιστορικά και οικονομικά χαρακτηριστικά.....	62
5.2	Η κοινωνική πολιτική στο Δήμο Δράμας.....	65

Κεφάλαιο 6: Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ

6.1	Η οργανωτική της δομή.....	68
6.2	Η παροχή υπηρεσιών.....	69
6.3	Η σύναψη συνεργασιών.....	72
6.4	Η επικοινωνία με τους δημότες.....	74

6.5	Πηγές χρηματοδότησης.....	74
Κεφάλαιο 7: ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ		
ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ		
7.1	Κοινωνικά προγράμματα της Κεντρικής Κοινωνικής Υπηρεσίας.....	79
7.2	Πρόγραμμα επιδότησης ενοικίου οικογενειών με χαμηλό εισόδημα.....	79
7.3	Πρόγραμμα οικονομικής υποστήριξης φοιτητών.....	83
7.4	Πρόγραμμα υποστήριξης τσιγγάνων.....	87
7.5	Πρόγραμμα ψυχοκοινωνικής υποστήριξης πασχόντων από νεοπλασίες και σκλήρυνση κατά πλάκας.....	91
7.6	Πρόγραμμα υποστήριξης άγαμων μητέρων.....	94
7.7	Πρόγραμμα βοήθειας στο σπίτι.....	96
7.8	Πρόγραμμα λειτουργίας Κέντρου Ανοικτής Περιθάλψης Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ) για μη καπνιστές.....	99
7.9	Πρόγραμμα λειτουργίας Κέντρου Ενημέρωσης και Πρόληψης από εξαρτησιογόνες ουσίες.....	102
Κεφάλαιο 8: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....		107
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι		
	ΦΕΚ: Έγκριση υπ' αριθμ. Δ1ΕΣ3076 «περί τροποποίηση και προσαρμογής του Ο.Ε.Υ. του Δήμου Δράμας», τεύχος Β', αρ. φύλλου 272, Αθήνα, 10/4/1995.....	115
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ		
	Οργανόγραμμα του Δήμου Δράμας	117
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....		118

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι εξελίξεις σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, στο κατώφλι του 2000, σηματοδοτούν την απαρχή μιας νέας εποχής. Τα επιτεύγματα της τεχνολογίας, η πρόοδος σε όλες τις επιστήμες, η οικονομική αναδιάρθρωση σε παγκόσμιο επίπεδο, έχουν αντίκτυπο στην καθημερινή ζωή όλων των ανθρώπων και στους όρους συγκρότησης των κοινωνιών τους. Αυτές οι ποικίλες αλλαγές προσφέρουν πολλά στην πρόοδο του ανθρώπινου πολιτισμού, δημιουργούν όμως και νέες ανάγκες και προκαλούν την εμφάνιση νέων προβλημάτων.

Οι ανακατατάξεις στον κοινωνικό χώρο είναι μεγάλες και προκαλούν αλλαγές και στους τρόπους παρέμβασης για την αντιμετώπιση των κοινωνικών κραδασμών και των κοινωνικών ανισοτήτων που εμφανίζονται με νέα μορφή. Σε αυτά τα πλαίσια, αλλάζουν και οι αντιλήψεις και πρακτικές για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής. Στις μέρες μας, το Κράτος δεν θεωρείται μοναδικός υπεύθυνος για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών. Υπάρχει μια στροφή και σε θεωρητικό και σε πρακτικό επίπεδο, για κάλυψη των κοινωνικών αναγκών και αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων και από άλλους φορείς, όπως η ιδιωτική πρωτοβουλία, κερδοσκοπική ή μη κερδοσκοπική, και η Τοπική Αυτοδιοίκηση (Τ.Α.).

Οι νέες αυτές κατευθύνσεις για την κοινωνική πολιτική οφείλονται όχι μόνο στις νέες συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί, αλλά και στην κρίση του κράτους πρόνοιας στις αναπτυγμένες καπιταλιστικές κοινωνίες. Η κρίση του κράτους πρόνοιας παρουσιάστηκε κατά τη δεκαετία του '70 και οφείλονταν κατά κύριο λόγο στην παρατεταμένη οικονομική κρίση. Οι συνθήκες στην οικονομία είχαν σαν αποτέλεσμα την περικοπή των κοινωνικών δαπανών του κράτους, με συνέπεια την ανάδειξη πολιτικών, όπως η ιδιωτικοποίηση

κοινωνικών υπηρεσιών και η μεγαλύτερη δραστηριοποίηση της Τ.Α. και της οικογένειας σε ότι αφορά την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων.

Η ανάπτυξη δράσεων από την Τ.Α. στον κοινωνικό χώρο αντιμετωπίζει προβλήματα, τα οποία οφείλονται στην έλλειψη κατάλληλων υποδομών, στην αδυναμία εξεύρεσης οικονομικών πόρων για τη χρηματοδότηση κοινωνικών παρεμβάσεων, σε θεσμικές και οργανωτικές αδυναμίες. Η Τ.Α. μπορεί να προσφέρει σημαντικό έργο, κάτι που γίνεται σε άλλες χώρες, αλλά και στην Ελλάδα σε κάποιους Δήμους. Άλλωστε, ο νέος νόμος 2646 της 20ης Οκτωβρίου 1998 για την ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας, δίνει περισσότερες προοπτικές στους Ο.Τ.Α. της Ελλάδας να αναπτύξουν την κοινωνική πολιτική τους.

Η εργασία αυτή στοχεύει να επιβεβαιώσει την παραπάνω υπόθεση. Για το σκοπό αυτό στηρίζεται στο παράδειγμα μιας τυπικής επαρχιακής πόλης και ενός τυπικού Δήμου, εκείνου της Δράμας. Συγκεκριμένα, καταβάλλεται προσπάθεια να καταγραφούν οι όροι που συνθέτουν και προσδιορίζουν τη σχέση κοινωνικής πολιτικής και Τ.Α., να παρουσιασθεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο καλείται η ελληνική Τ.Α. να αναπτύξει κοινωνικές πολιτικές, και να γίνει παρουσίαση και αξιολόγηση μίας προσπάθειας ενός ΟΤΑ της ελληνικής επικράτειας να παρέμβει στον κοινωνικό χώρο. Αντικείμενο έρευνας αυτής της εργασίας είναι η Κεντρική Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου Δράμας, με στόχο την αξιολόγηση για το τι μπορεί να προσφέρει η ανάπτυξη κοινωνικής πολιτικής μέσα από μια Κοινωνική Υπηρεσία ενταγμένη στο Οργανόγραμμα του Δήμου.

Η εργασία αποτελείται από δύο μέρη. Το πρώτο μέρος αφορά την άσκηση κοινωνικής πολιτικής από την Τ.Α. Στόχος του, να παρουσιασθεί η σύγχρονη προβληματική γύρω από τη σχέση κοινωνικής πολιτικής και Τ.Α., σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία, και να προσδιοριστεί ο χώρος και το περιβάλλον, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, μέσα στο οποίο η ελληνική Τ.Α. σχεδιάζει, οργανώνει και υλοποιεί κοινωνικές πολιτικές. Το δεύτερο μέρος αφορά τη

λειτουργία και το έργο της Κεντρικής Κοινωνικής Υπηρεσίας του Δήμου Δράμας. Στόχος του η παρουσίαση των Κοινωνικών Προγραμμάτων της Κεντρικής Υπηρεσίας και η αξιολόγηση της όλης λειτουργίας της, ως οργανωτική δομή άσκησης κοινωνικής πολιτικής.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας στηρίζεται σε επίσημα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από το Δήμο και τη Νομαρχία Δράμας, την Κεντρική Κοινωνική Υπηρεσία, καθώς και από προσωπικές συνεντεύξεις των υπαλλήλων. Κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι κατά την συγκέντρωση στοιχείων υπήρξαν ορισμένες δυσκολίες, όπως η άρνηση των υπαλλήλων της Οικονομικής Υπηρεσίας του Δήμου, να παραχωρήσουν στοιχεία για τη χρηματοδότηση της Κοινωνικής Υπηρεσίας, και δυσκολίες που οφείλονταν σε οργανωτικά προβλήματα των υπηρεσιών, όπως πρόχειρη τακτοποίηση φακέλλων, εντύπων κλπ, γεγονός που καθυστερούσε σημαντικά την παραχώρησή τους.

Πρέπει να σημειωθεί ότι στόχος της έρευνας που έγινε στα πλαίσια αυτής της εργασίας δεν είναι η παρουσίαση του έργου ενός ΟΤΑ σε θέματα κοινωνικής πολιτικής. Άλλωστε, κάτι τέτοιο θα απαιτούσε την καταγραφή και ανάλυση όλων των παρεμβάσεων του Δήμου Δράμας στον κοινωνικό χώρο και την παρουσίαση όλων των δομών μέσα από τις οποίες ασκεί κοινωνική πολιτική: παιδικοί σταθμοί – κέντρο νεότητας – ΚΑΠΗ κλπ, στοιχεία που μπορούν να αποτελέσουν το αντικείμενο άλλης εργασίας και έρευνας.

Αναλυτικά, στο κεφάλαιο 1 αυτής της εργασίας γίνεται αναφορά σε έννοιες μοντέλα, τάσεις και υφιστάμενες καταστάσεις που σχετίζονται με την κοινωνική Πολιτική και το Κράτος Πρόνοιας. Το κεφάλαιο αυτό παρατίθεται ως εισαγωγή στην εργασία, αφού σε αυτό διευκρινίζονται όροι και καταγράφονται βασικά σημεία γύρω από την άσκηση κοινωνικής πολιτικής. Οριοθετούνται βασικές έννοιες (1.1), παρουσιάζονται τα μοντέλα κοινωνικής πρόνοιας (1.2), τα στάδια ανάπτυξης του κράτους πρόνοιας (1.3) και καταγράφονται οι σύγχρονες τάσεις για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής (1.4), όπως και η έως

τις μέρες μας διαμορφωμένη κατάσταση της κοινωνικής πολιτικής στη χώρα μας (1.5).

Το κεφάλαιο 2 αναφέρεται στην Κοινωνική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εκτενής αναφορά στην Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική κρίθηκε αναγκαία γιατί η άσκηση κοινωνικής πολιτικής στην Ελλάδα επηρεάζεται και από τη συμμετοχή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τις εξελίξεις στον ευρωπαϊκό κοινωνικό χώρο. Για το λόγο αυτό, παρουσιάζεται το θεσμικό πλαίσιο, έτσι όπως έχει διαμορφωθεί από τις Ευρωπαϊκές Συνθήκες (2.1), καταγράφονται οι τομείς στους οποίους παρεμβαίνει με κοινωνικές πολιτικές η Ε.Ε. (2.2), η συμβολή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (2.3), οι κοινοτικές Πρωτοβουλίες που αφορούν τον κοινωνικό χώρο (2.4) και τα κυριότερα κοινοτικά προγράμματα, στα οποία μπορούν να μετέχουν για την υλοποίησή τους και ΟΤΑ (2.5).

Στο κεφάλαιο 3 αναφέρονται με βάση τη σχετική βιβλιογραφία, οι θεωρητικές απόψεις που έχουν διαμορφωθεί για τη σχέση κοινωνικής πολιτικής και Τ.Α.. Αναφέρονται οι σύγχρονες θεωρητικές απόψεις για το ρόλο της Τ.Α. στη διαμόρφωση του κοινωνικού κράτους (3.1) και για το ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει στις μέρες μας η Τ.Α. σε θέματα κοινωνικής πολιτικής (3.2).

Στο κεφάλαιο 4 παρουσιάζεται το πλαίσιο μέσα στο οποίο η ελληνική Τ.Α. αναπτύσσει τη δράση της στον κοινωνικό τομέα, οι τρόποι με τους οποίους τώρα ασκεί κοινωνική πολιτική και οι προοπτικές που έχει για μεγαλύτερη παρέμβαση στο μέλλον. Παρουσιάζεται μια διαχρονική καταγραφή του τρόπου με τον οποίο η ελληνική Τ.Α. ασκεί κοινωνική πολιτική (4.1), το θεσμικό πλαίσιο που προσδιορίζει τις αρμοδιότητες και τις δυνατότητές της, με αναφορά το νόμο 2646/98 (4.2), οι οργανωτικές δομές για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής από την Τ.Α. (4.3), οι αποδέκτες των υπηρεσιών και τα κοινωνικά προγράμματα των ΟΤΑ (4.4). Επίσης, καταγράφονται οι εμπειρίες από τη συμμετοχή σε κοινοτικά προγράμματα (4.5), και τα προβλήματα που

αντιμετωπίζουν οι ΟΤΑ κατά την άσκηση κοινωνικών πολιτικών (4.6) Τέλος, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα, τα οποία εξάγονται με βάση την καταγραφή του πλαισίου και του τρόπου παρέμβασης της ελληνικής Γ.Α. στον κοινωνικό χώρο (4.7).

Στο κεφάλαιο 5 παρουσιάζεται η πόλη της Δράμας, προκειμένου να διευκρινιστεί το περιβάλλον μέσα στο οποίο αναπτύσσει τη λειτουργία της η Κεντρική Κοινωνική Υπηρεσία (ΚΚΥ). Παρουσιάζονται γενικά χαρακτηριστικά για την πόλη, δηλαδή η ιστορία της, ο πολιτισμός της, το περιβάλλον της, ο πληθυσμός του Δήμου (5.1), και ακόμη γίνεται μία συνοπτική καταγραφή των φορέων και των υπηρεσιών κοινωνικής πολιτικής του Δήμου Δράμας, για τον προσδιορισμό της υφιστάμενης κατάστασης (5.2).

Το κεφάλαιο 6 αναφέρεται στη λειτουργία της ΚΚΥ. Παρουσιάζονται στοιχεία για την ίδρυση, τη στελέχωση, την οργανωτική δομή και τα καθήκοντά της (6.1), και στοιχεία για την παροχή των υπηρεσιών της (6.2). Αναφέρονται οι φορείς με τους οποίους συνεργάζεται (6.3), οι τρόποι με τους οποίους ενημερώνονται οι δημότες, αλλά και η ίδια σχετικά με τις ανάγκες τους (6.4), όπως και στοιχεία για τη χρηματοδότησή της (6.5).

Το κεφάλαιο 7 αναφέρεται στο έργο της ΚΚΥ, δηλαδή στα κοινωνικά προγράμματα της ΚΚΥ, βάσει των οποίων αναπτύσσεται και η παρέμβασή της στον κοινωνικό χώρο της Δράμας. Παρουσιάζονται γενικά στοιχεία για τα προγράμματα (7.1) και ακολουθεί αναλυτική παρουσίαση καθενός ξεχωριστά. Αξιολογούνται τα προγράμματα: Επιδότησης ενοικίου οικογενειών με χαμηλό εισόδημα (7.2), Οικονομικής υποστήριξης Φοιτητών (7.3), Υποστήριξης τσιγγάνων (7.4), Ψυχοκοινωνικής υποστήριξης πασχόντων από νεοπλασίες και σκλήρυνση κατά πλάκας (7.5), Υποστήριξης άγαμων μητέρων (7.6), Βοήθειας στο σπίτι (7.7), Λειτουργίας Κέντρου Ανοικτής Περίθαλψης Ηλικιωμένων για μη καπνιστές (7.8), και Λειτουργίας Κέντρου Ενημέρωσης και Πρόληψης από εξαρτησιογόνες ουσίες (7.9).

Τέλος στο κεφάλαιο 8 καταγράφονται τα γενικά συμπεράσματα αυτής της εργασίας, και για την κοινωνική πολιτική που μπορούν να ασκήσουν οι ΟΤΑ και για την ΚΚΥ του Δήμου Δράμας.

Κεφάλαιο 1:

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

1.1 ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ «ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ», «ΚΡΑΤΟΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ», «ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ»

Για την έννοια της Κοινωνικής Πολιτικής και του όρου «κράτος πρόνοιας», δεν υπάρχουν γενικά αποδεκτοί ορισμοί. Οι διάφοροι μελετητές και επιστήμονες προσδιορίζουν τις έννοιες αυτές από διάφορες επιστημονικές βάσεις και μέσα από διαφορετικά ιδεολογικά και πολιτικά πρίσματα. Μπορούμε όμως να παραθέσουμε τους κάτωθι ορισμούς, οι οποίοι είναι γενικότερα αποδεκτοί, σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία.

Η «Κοινωνική Πολιτική»¹ αναφέρεται στη δυνατότητα έκφρασης, ιεράρχησης και κάλυψης κοινωνικών αναγκών, με ένα σύνολο ρυθμίσεων και μέτρων, σε τομείς όπως η εκπαίδευση, η απασχόληση, η υγεία, η κατοικία, η πρόνοια, οι ασφαλιστικές παροχές και οι προσωπικές κοινωνικές υπηρεσίες, σύμφωνα με τα σύγχρονα προστάγματα της κοινωνικής δικαιοσύνης. Παράλληλα, αποτελεί σημαντικό παράγοντα ρύθμισης της κοινωνικής αναπαραγωγής και εξασφάλισης κοινωνικής ειρήνης και συνοχής.

Ο όρος «κράτος πρόνοιας»² αναφέρεται στην ιστορικά καθορισμένη μορφή του αστικού κράτους στις αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες, η οποία χαρακτηρίζεται από μεγάλη διεύρυνση της κοινωνικής του λειτουργίας. Συγχρόνως, αποτελεί ένα ιδεατό μοντέλο κράτους, βασισμένο στις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης και της σχεδιασμένης συλλογικής δράσης, με απώτερο στόχο την επίτευξη της ευημερίας των πολιτών του και την εξάλειψη, ή τουλάχιστον τη σημαντική μείωση, της κοινωνικής ανισότητας.

Με βάση τις παραπάνω εννοιολογικές οριοθετήσεις, μπορούμε να πούμε ότι η άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής αποδεικνύει και προσδιορίζει την ύπαρξη ή

¹ ΕΕΤΑΑ, Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Αθήνα 1995, σελ. 17

² Ο. Στασινοπούλου, Κράτος Πρόνοιας, β' εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1992, σελ. 19

την μη ύπαρξη του κράτους πρόνοιας. Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι στις μέρες μας, οι έννοιες αυτές δεν χρησιμοποιούνται αναφορικά με μέτρα, παροχές και λοιπές πολιτικές, αποκλειστικά και μόνο κυβερνητικών φορέων είναι έννοιες σχετικές του σύγχρονου κοινωνικού κράτους, στο οποίο υπάρχει διαπλοκή του κρατικού και του ιδιωτικού χώρου, καθώς και των ανεπίσημων πλεγμάτων παροχής φροντίδας.

Οι προσωπικές κοινωνικές υπηρεσίες³ είναι ένα σύνολο υπηρεσιών, κρατικών και μη κρατικών, οι οποίες στοχεύουν στην εξατομικευμένη φροντίδα και κάλυψη αναγκών. Στο ευρύ φάσμα τους εντάσσονται υπηρεσίες που αφορούν την παιδική μέριμνα και προστασία, την τρίτη ηλικία, την οικογένεια, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, καθώς και υπηρεσίες πληροφόρησης και συμβούλων. Συνήθως καθορίζονται αναφορικά με τους χρήστες αυτών των υπηρεσιών, άτομα και ομάδες που αντιμετωπίζουν προβλήματα και βρίσκονται σε ιδιαίτερα ευπαθή κατάσταση, με κοινό χαρακτηριστικό τους τον κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού. Η φύση των υπηρεσιών είναι τέτοια που καθιστά απαραίτητη τη συνεργασία επαγγελματιών και εξειδικευμένων στελεχών με την οικογένεια, τους συγγενείς και τον άμεσο κοινωνικό περίγυρο. Σε ότι αφορά την παροχή αυτών των υπηρεσιών διακρίνουμε μορφές κλειστής έως και ιδρυματικής προστασίας, αλλά και ανοιχτής φροντίδας μέσα στην κοινότητα, με τη διαπλοκή επίσημων και ανεπίσημων φορέων.

³ Ο. Στασινοπούλου, «Αναδιάρθρωση των προσωπικών κοινωνικών υπηρεσιών, η επικαιρότητα της ανεπίσημης φροντίδας και οι σύγχρονες διαπλοκές, στο Κοινωνικό Κράτος και Κοινωνική Πολιτική, Π. Γετίμης – Δ., Γραβάρης (επιμ.), Θεμέλιο, Αθήνα 1993, σελ. 272

1.2 ΜΟΝΤΕΛΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Η προσέγγιση της κοινωνικής πολιτικής και η οργάνωση των κοινωνικών υπηρεσιών εξαρτώνται από την υιοθέτηση στάσεων και αντιλήψεων ανάλογα με τα δύο κύρια μοντέλα πρόνοιας,¹ το υπολειμματικό ή το θεσμικό / αναδιανεμητικό.

Σύμφωνα με το υπολειμματικό μοντέλο, η κάλυψη των αναγκών πρέπει να γίνεται μέσα από τους μηχανισμούς της ελεύθερης αγοράς και της οικογένειας. Ο ρόλος του κράτους είναι επικουρικός. Στόχος είναι η παροχή βοήθειας σε ευπαθή μέλη της κοινωνίας για την αποφυγή της εξαθλίωσης. Η κάλυψη είναι επιλεκτική και αναπτύσσονται συστήματα για την εξακρίβωση της οικονομικής κατάστασης και των πραγματικών αναγκών. Οι υποστηρικτές του τονίζουν την οικονομία πόρων που επιτυγχάνεται μέσω της ορθολογικής αξιοποίησής τους εκεί όπου υπάρχει πραγματική ανάγκη, καθώς και την προαγωγή της ατομικής πρωτοβουλίας και της ελεύθερης επιλογής. Αντίθετα, οι υποστηρικτές του θεσμικού μοντέλου ασκούν κριτική, επισημαίνοντας την επικέντρωση στη θεραπεία και όχι στη πρόληψη, την αδυναμία κάλυψης των αναγκών μέσα από τους μηχανισμούς της αγοράς και τον κοινωνικό στιγματισμό όσων προσφεύγουν στις κοινωνικές υπηρεσίες.

Με βάση το θεσμικό / αναδιανεμητικό μοντέλο, η κάλυψη θα πρέπει να είναι καθολική. Η παροχή υπηρεσιών προς όλους τους πολίτες θεωρείται δικαίωμα τους. Στόχος είναι η επίτευξη κοινωνικής συνοχής και η προαγωγή πρωτοβουλιών αυτοβοήθειας και αλληλεγγύης. Στην αξία του ατομικισμού αντιτάσσεται το αίσθημα της συλλογικής ευθύνης. Οι υποστηρικτές του υπολειμματικού μοντέλου ασκούν κριτική, τονίζοντας τη σπατάλη πόρων και τη μη αξιοποίησή τους εκεί όπου υπάρχει πραγματική ανάγκη.

¹ Ο. Στασινοπούλου, Κράτος Πρόνοιας, ό.π., σελ. 24-25

Αυτά τα δύο κύρια μοντέλα πρόνοιας αποτελούσαν, για πολύ καιρό, τους δύο αντίθετους πόλους σε σχέση με την προσέγγιση της κοινωνικής πολιτικής, με αποτέλεσμα έντονες θεωρητικές αντιπαραθέσεις μεταξύ των υποστηρικτών τους. Σήμερα, μετά από τις θεωρητικές διαμάχες, οι οποίες βασίζονταν κυρίως σε ηθικά και ιδεολογικά επιχειρήματα, υπάρχει μία νέα κατεύθυνση. Η αντιπαραθεση επιλεκτικής και καθολικής κάλυψης είναι ξεπερασμένη. Η πραγματικότητα έχει δείξει ότι πάντοτε υπήρχε μίγμα μέτρων της μιας και της άλλης μορφής. Στις μέρες μας αντικείμενο προβληματισμού είναι η αναζήτηση νέων μορφών διαπλοκής και συνύπαρξης κρατικού και ιδιωτικού χώρου παροχής κοινωνικών υπηρεσιών.

1.3 ΣΤΑΔΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Το κράτος πρόνοιας έχει περάσει από διάφορα στάδια ανάπτυξης¹. Η σταδιακή διεύρυνση της κοινωνικής λειτουργίας του κράτους ξεκίνησε από τα τέλη του 18^{ου} αιώνα και συνεχίστηκε μέχρι το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Σ' αυτήν την περίοδο θεσπίζονται συστήματα κοινωνικής ασφάλισης (όπως στη Γερμανία, το 1880, από τον Βίσμαρκ) και προχωρούν ρυθμίσεις στους τομείς της υγείας, της κατοικίας, της εκπαίδευσης και της κοινωνικής προστασίας, ενώ κυριαρχεί το εργατικό ζήτημα.

Η περίοδος από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1960 έχει χαρακτηριστεί ως η «χρυσή εποχή» του κράτους πρόνοιας. Η κοινωνική πολιτική από την επικέντρωση σε θέματα αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης, πέρασε στην ευρύτερη ρύθμιση της αναπαραγωγής και την αναδιάρθρωση της κοινωνίας στο σύνολό της. Το κράτος πρόνοιας συνδέθηκε με την οικονομική ανάπτυξη και η διεύρυνσή του βοηθήθηκε από την

¹ Ο. Στασινοπούλου, Κράτος Πρόνοιας, ό.π., σελ. 42-58

επικράτηση μιας συναινετικής αντίληψης για τον ευεργητικό του χαρακτήρα. Αυτή την εποχή, στα πλαίσια του θεσμικού μοντέλου, το κοινωνικό κράτος παρείχε ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών στους τομείς της υγείας, της κοινωνικής ασφάλισης, της πρόνοιας, της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, της κατοικίας, της οργάνωσης του ελεύθερου χρόνου και της προστασίας του περιβάλλοντος.

Η οικονομική κρίση που άρχισε να εκδηλώνεται στα τέλη της δεκαετίας του 1960 επηρέασε και το κράτος πρόνοιας. Η ανεργία συνοδεύονταν και από περικοπές κοινωνικών δαπανών. Οι νεοφιλελεύθεροι ασκούσαν κριτική και αμφισβητούσαν το κράτος πρόνοιας, παρουσιάζοντας στοιχεία γραφειοκρατικής δυσκαμψίας, σπατάλης πόρων, καταπάτησης της ελευθερίας του ατόμου. Παράλληλα, ασκήθηκε οξύτατη κριτική από το μαρξιστικό χώρο, από τα κινήματα του φεμινισμού, της οικολογίας και του αντιρατσιστικού αγώνα, ενώ από πολλούς αμφισβητείτε και η αμιγώς κρατική παροχή υπηρεσιών. Το στάδιο αυτό της κρίσης του κράτους διήρκεσε έως τα μέσα της δεκαετίας του 1980. Από το τέλος της δεκαετίας του 1970, όμως, οι τόνοι της κριτικής έγιναν ηπιότεροι. Πέρα από την έντονη κριτική, προτείνονται άλλοι τρόποι κάλυψης των κοινωνικών αναγκών, όπως η κάλυψη αυτών από την οικογένεια και την τοπική κοινότητα ή η ιδιωτικοποίηση κοινωνικών υπηρεσιών.

Με την καταγγελία της κρίσης του κράτους πρόνοιας και πέρα από τις αμφισβητήσεις, διαπιστώθηκε ότι το κράτος πρόνοιας, αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του κοινωνικού ιστού. Το κράτος θεωρείται εγγυητής για την κάλυψη των κοινωνικών αναγκών και την υπεράσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων. Έτσι σήμερα, στα πλαίσια ενός προνοιακού πλουραλισμού, αναζητούνται τρόποι ορθολογικής διαχείρισης πόρων και αποφυγής της παθητικότητας των εξαρτημένων από το κράτος πολιτών, καθώς και νέες μορφές διαπλοκής κρατικού, ιδιωτικού, και προσωπικού χώρου παροχής υπηρεσιών.

1.4 ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Οι σύγχρονες τάσεις για την Κοινωνική Πολιτική διαμορφώνονται κάτω από την επίδραση διαφόρων οικονομικών και πολιτισμικών παραγόντων. Σήμερα, εξαιτίας της αυξημένης πολυπλοκότητας των αναγκών (σε συνθήκες κοινωνικής κρίσης, φτώχειας, κοινωνικού αποκλεισμού) και μετά την καταγγελία της κρίσης του κράτους πρόνοιας, η οποία οδήγησε στην αναδιάρθρωση των σχημάτων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, προωθούνται πλουραλιστικές μορφές οργάνωσης υπηρεσιών και υλοποίησης προγραμμάτων.¹ Αναγνωρίζεται ότι η άσκηση κοινωνικών πολιτικών επηρεάζεται από πολιτισμικές, θεσμικές και άλλες κοινωνικές ιδιαιτερότητες των πληθυσμών στόχων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Σε ότι αφορά τους αποδέκτες των κοινωνικών υπηρεσιών, περιορίζεται η επιδότηση, ως κύριο μέσο παρέμβασης και δίνεται έμφαση σε μέτρα κοινωνικής ένταξης και επανένταξης, με απώτερο στόχο τη μείωση της εξάρτησης και την ένταξη στην αγορά εργασίας. Το κέντρο βάρους μετατοπίζεται από την καταστολή στην πρόληψη και από την προσέγγιση της κοινωνικής παθολογίας στην αναζήτηση των προστατευτικών παραγόντων. Ακόμη, υπηρεσίες παρέχονται, όχι μόνο στα άτομα που χρήζουν άμεσης φροντίδας, αλλά και σε εκείνους που απαρτίζουν το άμεσο κοινωνικό τους περιβάλλον, κυρίως υπηρεσίες πληροφόρησης και συμβουλευτικής.

Στα πλαίσια του σύγχρονου προνοιακού πλουραλισμού και σχετικά με την οργάνωση της Κοινωνικής Πολιτικής, ως κυρίαρχο στοιχείο αναγάγετε η διαπλοκή του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Η αμιγώς κρατική παροχή υπηρεσιών περιορίζεται και αναζητείται νέα σχέση κρατικών και μη κρατικών

¹ Ο. Στασινοπούλου, Κοινωνικό Κράτος και Κοινωνική Πολιτική, ό.π., σελ. 278-291

φορέων. Ο ιδιωτικός χώρος και ο χώρος της ανεπίσημης φροντίδας στηρίζονται και αξιοποιούνται. Δίνεται έμφαση σε μορφές αυτοβοήθειας, ενώ αξιοποιούνται και τα άτυπα δίκτυα παροχής φροντίδας, η οικογένεια και η εθελοντική προσφορά.

Στα πλαίσια επίσημων στρατηγικών κοινωνικής πολιτικής, αναγνωρίζεται η σημασία της τοπικής κοινότητας, η οποία σε κάποιες περιπτώσεις υποκαθιστά τις επίσημες κοινωνικές υπηρεσίες, ενώ σε άλλες περιπτώσεις τις πλαισιώνει και τις υποστηρίζει. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση καλείται να αναλάβει πρωτοβουλίες για την κάλυψη των τοπικών αναγκών, οι οποίες όμως πολλές φορές περιορίζονται από την έλλειψη θεσμικής κατοχύρωσης και οικονομικών πόρων. Η οικογένεια καλείται να καλύψει τα κενά σε υπηρεσίες. Παράλληλα, γίνονται προσπάθειες για την ευαισθητοποίηση και την εμπλοκή στην παροχή φροντίδας των άτυπων δικτύων, μέσα στην κοινότητα (γειτονιά, φιλικό περιβάλλον). Ο ιδιωτικός κερδοσκοπικός τομέας επικεντρώνεται σε ορισμένες ευπαθείς ομάδες, όπως τρίτη ηλικία και απευθύνεται σε ορισμένες εισοδηματικές κατηγορίες.

Η οργάνωση της Κοινωνικής Πολιτικής και οι διαπλοκές των φορέων που παρέχουν υπηρεσίες διαφέρουν από χώρα σε χώρα, ανάλογα με τις κοινωνικές συνθήκες και τις γενικότερες πολιτικές που κάθε κράτος ακολουθεί. Είναι όμως γενικό φαινόμενο ότι ο κρατικός τομέας στηρίζει άλλους φορείς, την ιδιωτική πρωτοβουλία, κερδοσκοπική και μη, τα άτυπα δίκτυα, την οικογένεια, τον εθελοντικό χώρο και την Τοπική Αυτοδιοίκηση και αναζητεί συνεργασία με αυτούς. Οικονομικοί λόγοι, οι αλλαγές στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον και οι επιταγές για αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των υπηρεσιών κάνουν αναγκαία τη διαπλοκή και τη συνεργασία όλων των παραπάνω φορέων σε όλα τα στάδια από τον σχεδιασμό έως και την υλοποίηση κοινωνικών πολιτικών. Τα τελευταία χρόνια έχει επισημανθεί στο θεωρητικό επίπεδο, ότι πρέπει να συνεργασθούν όλοι οι φορείς και να υπάρξει, όχι απλή αποκέντρωση κοινωνικών υπηρεσιών, αλλά, ουσιαστική ενδυνάμωση της κοινωνικής βάσης.

1.5 Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το κράτος πρόνοιας εμφανίστηκε και αναπτύχθηκε σε χώρες αναπτυγμένες βιομηχανικά, οι οποίες βρίσκονταν στο πιο προχωρημένο στάδιο του καπιταλισμού. Το κοινωνικό κράτος παρουσιάστηκε ως η ασφαλιστική δικλείδα του καπιταλιστικού συστήματος, που απορροφάει όλους τους κοινωνικούς κραδασμούς που προέρχονται από τις διάφορες κοινωνικές ανισότητες, οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν σε κοινωνικές συγκρούσεις που απειλούν την κοινωνική συνοχή, άρα το ίδιο το κοινωνικό σύστημα και τις δομές του. Το κράτος πρόνοιας λειτουργεί σαν εξισορροπιστής, έχοντας σαν στόχο να διαφυλάττει την κοινωνική συνοχή και γαλήνη.

Στην Ελλάδα,¹ οι κοινωνικές και οικονομικές δομές, η κακή σχέση κράτους – πολίτη και μία σειρά άλλων παραμέτρων, δεν καθιστούσαν επιτακτική την ανάγκη για ανάπτυξη του κοινωνικού κράτους και οδήγησαν στη σημερινή έλλειψη υποδομών για τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος κοινωνικών υπηρεσιών.

Την οικονομία του χώρου χαρακτήριζε ένας ευρύτατος πρωτογενής τομέας, ένας πολύ περιορισμένος δευτερογενής τομέας με χαρακτήρα κυρίως μεταπρακτικό, ένας ευρύς τριτογενής τομέας και ένα ευρύ πλαίσιο δράσης στην παραοικονομία. Αυτή η οικονομική δομή, δεν δημιουργούσε εμφανείς και έντονες ανισότητες. Ο δημόσιος τομέας παρείχε στους εργαζόμενους μια ελάχιστη ασφάλεια, η παραοικονομία όμως έδινε τη δυνατότητα στον καθένα που είχε την εφευρετικότητα να επιβιώνει στον αγροτικό πληθυσμό ήταν τέτοιες οι οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις, που δεν δημιουργούσαν κλυδωνισμούς στην κοινωνία· ο δευτερογενής τομέας, που προκαλεί μεγάλες ανισότητες και έντονους κλυδωνισμούς, ήταν περιορισμένος.

¹ ΕΕΤΑΑ, Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση, ό.π., σελ. 56-57

Στην ελληνική κοινωνία, για τις όποιες αντιθέσεις και ανισότητες, σαν ασφαλιστική δικλείδα λειτουργούσε η οικογένεια, η οποία έχει αναλάβει το ρόλο του κοινωνικού εξιρροπιστή. Οι στενοί οικογενειακοί και ευρύτερα συγγενικοί δεσμοί αντικατέστησαν σε κάποιο βαθμό το κράτος πρόνοιας.

Επίσης, αρνητικά βιώματα στην πολιτική ιστορία του ελληνικού κράτους και η από παράδοση κακή οργάνωση των υπηρεσιών, η έλλειψη συντονισμού και η κακή εξυπηρέτηση του πολίτη, είχαν σαν αποτέλεσμα την δυσπιστία των ελλήνων πολιτών απέναντι στο κράτος και οποιαδήποτε εξουσία του. Αυτό το φαινόμενο, είχε ως απόρροια τον δισταγμό των πολιτών να απευθυνθούν στις όποιες κοινωνικές υπηρεσίες τους πρόσφερε η πολιτεία, ενώ έχει παρατηρηθεί ακόμη και μία «άρνηση» των πολιτών να ενημερωθούν για τις υπάρχουσες υπηρεσίες.

Για τον ελλαδικό χώρο, κινητήρια δύναμη ανάπτυξης κάποιων κοινωνικών υπηρεσιών αποτελούν η μικρασιατική καταστροφή και οι πόλεμοι του 20ου αιώνα. Κύριο χαρακτηριστικό τους ότι αφορούν μόνο πληθυσμιακές ομάδες που θίγονται από την καταστροφή. Υπολογίζοντας τους λόγους που προαναφέρθηκαν, το κράτος δεν πιάστηκε να μπει στη διαδικασία δημιουργίας υποδομών για ένα σύστημα κοινωνικής πολιτικής. Η πολιτεία περιορίστηκε σε στοιχειώδεις κοινωνικές παροχές, αποκλειστικά επιδοματικού και ιδρυματικού χαρακτήρα, που απευθύνονταν σε «ακραίες καταστάσεις». Ακόμη και σε αυτές τις περιπτώσεις, ένα μεγάλο μέρος των αναγκών κάλυπτε η Εκκλησία και διάφορες φιλανθρωπικές οργανώσεις.

Σχετικά με την υφιστάμενη κατάσταση, το κράτος έχει διευρύνει την κοινωνική λειτουργία του, ακολουθώντας τις εξελίξεις στον ευρωπαϊκό χώρο. Όμως, η οικογένεια συνεχίζει να μεριμνά σε μεγάλο βαθμό για την κάλυψη των κοινωνικών αναγκών, και μάλιστα αυτή την κατεύθυνση υποστηρίζει και προωθεί το ίδιο το κράτος με διάφορες ρυθμίσεις και παροχές.

Μέχρι σήμερα κύριο χαρακτηριστικό της οργανωτικής δομής των κοινωνικών υπηρεσιών ήταν ο συγκεντρωτισμός². Όλες οι εξουσίες και αρμοδιότητες σε θέματα κοινωνικής πολιτικής ήταν συγκεντρωμένες σε κεντρικό επίπεδο. Ο κυριότερος κεντρικός φορέας είναι το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας. Άλλοι κεντρικοί φορείς με αρμοδιότητες σε ζητήματα κοινωνικής πολιτικής είναι το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, με αρμοδιότητες σε θέματα αγωγής υγείας, οι διάφορες Γραμματείες που υπάγονται σε Υπουργεία, όπως η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, η Γενική Γραμματεία Ισότητας, αλλά και οργανισμοί με νομική μορφή ΝΠΔΔ ή ΝΠΙΔ, όπως ο Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας, το ΠΙΚΠΑ, το Κέντρο Μητέρα, οι οποίοι εποπτεύονταν και ελέγχονταν από το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας.

Αυτή η οργανωτική δομή δείχνει τη συγκέντρωση των υπηρεσιών σε κεντρικό επίπεδο, την πολυδιάσπασή τους, η οποία συνοδεύονταν από έλλειψη συντονισμού και συνεργασίας, με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται φαινόμενα αλληλοεπικαλύψεων σε ορισμένους τομείς, ενώ σε άλλους να παρατηρούνται ελλείψεις και κενά. Όλα αυτά καθιστούσαν το σύστημα κοινωνικών παροχών και υπηρεσιών σε μεγάλο βαθμό αναποτελεσματικό.

Οι δυνατότητες δράσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικών πολιτικών ήταν περιορισμένες, αφού όταν παρέχονταν αρμοδιότητες δεν εξασφαλιζονταν αντίστοιχες δυνατότητες χρηματοδότησης. Η κυριότερη δυνατότητα που έδινε το κεντρικό κράτος στην Τ.Α. ήταν γνωμοδοτικού χαρακτήρα. Η Τ.Α. συμμετείχε με εκπροσώπους της σε κρατικά όργανα, χωρίς όμως τη δυνατότητα συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων. Ακόμη, η Τ.Α. είχε το δικαίωμα ίδρυσης και λειτουργίας ιδρυμάτων κοινωνικού χαρακτήρα, με δικές της δαπάνες. Με δεδομένα όμως την έλλειψη ιδίων πόρων, νομικά κωλύματα για την απόκτηση ιδίων πόρων και την παντελή έλλειψη

² ΕΕΤΑΑ, Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση, ό.π., σελ. 58

χρηματοδότησης από το κράτος, η δυνατότητα που δίνονταν από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο περιορίζονταν σημαντικά.

Με την ψήφιση του νόμου 2646/98 επαναπροσδιορίζεται η κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα. Γίνεται προσπάθεια για την ανάπτυξη ενός Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας, με διαχωρισμό αρμοδιοτήτων αναμεσα στην κεντρική διοίκηση, την περιφέρεια, την νομαρχιακή και τοπική αυτοδιοίκηση. Οργανώνονται νέες υπηρεσίες και δρομολογείται η δημιουργία ενός ενιαίου δικτύου παροχής κοινωνικών υπηρεσιών. Ο νόμος αυτός θα αποτελέσει τη βάση για κάθε προσπάθεια παρέμβασης στον κοινωνικό χώρο από τους δημόσιους, ιδιωτικούς και εθελοντικούς φορείς. Η εφαρμογή των διατάξεων του νόμου στην πράξη θα αποδείξει εάν τελικά οι μεγαλόπνοες επιδιώξεις του, για παροχή κοινωνικής προστασίας σε όλους τους πολίτες ανάλογα με τις ανάγκες τους, γίνουν πραγματικότητα.

Κεφάλαιο 2:

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΗΣ «ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ»

Βάσει των Ευρωπαϊκών Συνθηκών τα κοινωνικά θέματα αντιμετωπίζονται οριακά και συνδέονται με τις ανάγκες της οικονομικής ενοποίησης.¹ Οι αρχές κοινωνικής πολιτικής που εμπεριέχονται σ' αυτά τα κείμενα είναι συμπληρωματικές των βασικών οικονομικών στόχων.

Στο προοίμιο της ιδρυτικής Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (Ρώμη, 1957), μεταξύ άλλων, διατυπώνεται ότι σκοπός της Κοινότητας είναι «η σταθερή βελτίωση των όρων διαβίωσης και απασχόλησης των λαών». Οι κοινωνικές διατάξεις που περιέχονται στη Συνθήκη αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία και εγκατάσταση των εργαζομένων, την κοινωνική κάλυψη των διακινούμενων εργατών και την ισότητα μεταχείρισης των αμοιβών μεταξύ ανδρών και γυναικών. Με τα άρθρα 123 και 126 καθορίζεται η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και στο άρθρο 128 διατυπώνεται η ανάγκη εφαρμογής κοινής πολιτικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Οι διατάξεις που αφορούν τα κοινωνικά θέματα παραπέμπουν στη συνεργασία των κρατών μελών και περιορίζουν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε μελέτες και γνωμοδοτήσεις. Σ' αυτή τη Συνθήκη περιλαμβάνονται μόνο εκείνες οι κοινωνικοπολιτικές ρυθμίσεις και διατάξεις που κρίθηκαν αναγκαίες και απαραίτητες για την ομαλή λειτουργία της αγοράς και της οικονομίας και εξυπηρετούν κυρίως νομιμοποιητικούς στόχους.

Την περίοδο 1969-1985, παρά τη θεωρητική αναγνώριση της σημασίας της Κοινωνικής Πολιτικής στη Συνδιάσκεψη Κορυφής της Χάγης (1969) και του Παρισιού (1972), αυτή δεν απέκτησε την «ισοτιμία» της έναντι της οικονομικής πολιτικής. Η οικονομική κρίση, η αύξηση της ανεργίας, η

¹ Θ. Σακελλαρόπουλος, Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική, Κριτική, Αθήνα 1993

διεύρυνση της Κοινότητας, η έλλειψη συναίνεσης και η δυσκολία επίτευξης ομοφωνίας συνέβαλαν σ' αυτό. Ήταν φανερή η απουσία συγκροτημένης αντίληψης για την ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική και η έλλειψη πολιτικής βούλησης για την εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών στα κοινωνικά θέματα.

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη υπεγράφη το 1986 και στο άρθρο 130Α ορίζει ως πολιτικό στόχο της Κοινότητας «την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής αλληλεγγύης, με σκοπό να προωθηθεί μια αρμονική ανάπτυξη της Κοινότητας ως όλου». Προτεραιότητα όμως, εξακολουθεί να είναι η υλοποίηση της Ενιαίας Εσωτερικής Αγοράς. Με το άρθρο 118α καθιερώνεται η αρχή της ειδικής πλειοψηφίας σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων, με στόχο τη βελτίωση του «περιβάλλοντος εργασίας». Με το άρθρο 118β ανατίθεται στην Επιτροπή η προώθηση σε κοινοτικό επίπεδο της ανάπτυξης του διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, ο οποίος μπορεί να καταλήξει και σε συμβατικές σχέσεις. Με την ΕΕΠ διευρύνονται οι κοινοτικές αρμοδιότητες και αναβαθμίζεται ο ρόλος των κοινωνικών οργάνων, συγκεκριμενοποιούνται γενικόλογες και αόριστες κοινωνικές διατάξεις, πέρα όμως από αυτά, ο ρόλος της Κοινότητας στα κοινωνικά ζητήματα παραμένει επικουρικός.

Το 1989 ψηφίστηκε, με αποχή της Μ. Βρετανίας, ο «Κοινοτικός Χάρτης των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων». Το αίτημα για την ψήφιση του «Κοινωνικού Χάρτη» διατυπώθηκε πρωτίστως από τα Ευρωπαϊκά Συνδικάτα. Ο Χάρτης αναφέρεται σε 12 για τους εργαζόμενους θέματα – δικαιώματα. Το περιεχόμενο του Χάρτη δεν είχε δεσμευτικό χαρακτήρα, αλλά διακηρυκτικό. Τα περισσότερα δικαιώματα που αναφέρονται αποτελούσαν, ήδη, εθνικό δίκαιο των κρατών – μελών. Ο Χάρτης δεν συνοδεύτηκε από κάποιο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης των στόχων του, ενώ ρυθμίζει θέματα που αφορούν αποκλειστικά τους εργαζόμενους και όχι όλους τους πολίτες της Κοινότητας. Πέρα όμως από αυτά, είναι η πρώτη φορά που

υπάρχει κωδικοποίηση των κοινωνικών δικαιωμάτων σε κοινοτικό κείμενο και προσδιορίζεται η έννοια του κοινωνικού χώρου.

Κατά τη Συνδιάσκεψη του Maastricht (1992) υπεγράφη η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Με αυτήν επιδιώκεται, πέρα από την οικονομική, μια στενότερη πολιτική και πολιτιστική ένωση μεταξύ των κρατών μελών. Ως κύριος στόχος προσδιορίζεται η οικονομική και νομισματική ενοποίηση. Οι κοινωνικές και πολιτικές παρεμβάσεις διατυπώθηκαν σε ένα κείμενο που συνόδευε τη Συνθήκη, το Κοινωνικό Πρωτόκολλο. Στους στόχους της Κοινότητας, έτσι όπως αναφέρονται στο άρθρο 3, γίνεται λόγος για συμβολή της στην επίτευξη μιας κοινής πολιτικής περιβάλλοντος, στην παιδεία και κατάρτιση, στην ανάπτυξη του πολιτισμού των κρατών μελών και στην προστασία των καταναλωτών. Με την τροπολογία του άρθρου 118α παρ. 2 επεκτείνεται η αρχή της ειδικής πλειοψηφίας στα θέματα ενημέρωσης και διαβούλευσης των εργαζομένων, ισότητας ανδρών και γυναικών σχετικά με τις ευκαιρίες στην αγορά εργασίας και επαγγελματικής ένταξης ατόμων που αποκλείονται από την αγορά εργασίας. Σύμφωνα με το Κοινωνικό Πρωτόκολλο και αναφορικά με τον κοινωνικό διάλογο, η Επιτροπή θα πρέπει να πληροφορεί και να διαβουλεύεται τους κοινωνικούς εταίρους, οι οποίοι μπορούν να ζητήσουν από κοινού την εφαρμογή κοινοτικών οδηγών σε εθνικό επίπεδο (με συμφωνία κράτους μέλους), ενώ αναγνωρίζονται και οι ευρωπαϊκές συλλογικές συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ των εταίρων. Ακόμη, με βάση αυτή τη Συνθήκη, αναπτύχθηκαν δράσεις σε σημαντικούς τομείς όπως ο κοινωνικός αποκλεισμός, οι μειονεκτούντες, η φτώχεια, οι μετανάστες.

Σχετικά με το θεσμικό πλαίσιο μπορεί να επισημανθεί ότι οι κοινωνικές δράσεις της Κοινότητας έχουν χαρακτήρα αποσπασματικό και δεν συγκροτούν μια ενιαία κοινωνική στρατηγική. Ως βασική αρχή παρέμβασης στα κοινωνικά ζητήματα παραμένει η αρχή της επικουρικότητας και η εθνική προτεραιότητα. Οι κοινωνικές πρωτοβουλίες έχουν διορθωτικό ή νομιμοποιητικό χαρακτήρα

και η κοινωνική πολιτική αναπτύσσεται ως παρεπόμενο της ΟΝΕ. Επίσης, παρατηρείται ένας μονόπλευρος προσανατολισμός σε θέματα που αφορούν την λειτουργία της αγοράς εργασίας και τα απορρέοντα αυτής.

Στις μέρες μας, οι προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η επίτευξη της σύγκλισης των οικονομιών των κρατών μελών και η αύξηση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της Ένωσης. Για την επίτευξη όμως, στην πράξη και στην ουσία, της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει να υπάρξει δραστηριοποίηση και ως προς την ανύψωση της κοινωνικής διάστασης του ευρωπαϊκού χώρου. Σήμερα, ως προς τη δράση της Κοινότητας στον κοινωνικό τομέα, δίνεται έμφαση στην καταπολέμηση της μαζικής ανεργίας, στην καθιέρωση ίσως ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες, στην καταπολέμηση της ανεργίας των νέων, και του κοινωνικού αποκλεισμού. Επίσης, παρατηρείται ενίσχυση των κοινοτικών πρωτοβουλιών και αύξηση του ενδιαφέροντος για ευρύτερους τομείς της Κοινωνικής Πολιτικής, όπως για θέματα περιβάλλοντος και πολιτισμού.

Τα Ευρωπαϊκά Συνδικάτα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και οι σοσιαλιστικές κυβερνήσεις, τουλάχιστον στις θεωρητικές τοποθετήσεις τους, τονίζουν την ανάγκη διεύρυνσης των αρμοδιοτήτων και ενίσχυσης του ρόλου των κοινοτικών οργάνων στα θέματα της κοινωνικής πολιτικής, καθώς και της αύξησης των πόρων που προορίζονται για την ανάπτυξη του κοινωνικού χώρου. Με δεδομένα όμως τη βασική τοποθέτηση ότι στα θέματα κοινωνικής πολιτικής εφαρμόζεται αυστηρά η αρχή της επικουρίας και ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να εφαρμόσουν μια αυστηρή δημοσιονομική πολιτική, ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χώρος δεν φαίνεται να αποτελεί προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ – ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα αναπτύσσει δράσεις για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων κοινωνικών προβλημάτων. Τα κοινωνικά θέματα στα οποία η Κοινότητα παρεμβαίνει για να συμπληρώσει τα κενά των εθνικών πολιτικών και για να καλύψει μέρος των αναγκών των ευρωπαίων πολιτών είναι:¹

- η καταπολέμηση της ανεργίας

Το πρόβλημα της ανεργίας απασχολεί την Κοινότητα από την δεκαετία του 1970. Βάσει των ερευνών και των στατιστικών στοιχείων, το πρόβλημα της ανεργίας επιτείνεται με τις περιφερειακές ανισότητες και με τις ανισότητες μεταξύ διαφόρων δημογραφικών και κοινωνικών ομάδων. Έτσι, από την ανεργία πλήττονται ιδιαίτερα οι νέοι, οι γυναίκες, και οι χώρες του Νότου, όπως επίσης και τα μειονεκτούντα άτομα, οι μονογονεϊκές οικογένειες, διάφορες εθνικές μειονότητες και οι μετανάστες.

Το 1974 εφαρμόστηκε το πρώτο Πρόγραμμα Δράσης υπέρ των ανέργων, με σημαντικό στοιχείο την απόφαση για συντονισμό των ενεργειών των εθνικών υπηρεσιών απασχόλησης. Στα πλαίσια της καταπολέμησης της ανεργίας οι τομείς πληροφοριών, έρευνας της αγοράς εργασίας, βελτίωση των στατιστικών μεθόδων, συνεχώς βελτιώνονται. Το 1968 εφαρμόστηκε σύστημα ανταλλαγών προσφορών και αιτήσεων εργασίας σε κοινοτικό επίπεδο (SEDOC), το 1982 λειτούργησε το σύστημα «Αμοιβαίας Πληροφόρησης για τις Πολιτικές Απασχόλησης» (MISER), το 1989 ετέθη σε λειτουργία το πληροφοριακό δίκτυο «Δίκτυο Συντονιστών της Απασχόλησης» (NEC). Το 1982 το Συμβούλιο, μετά από προτάσεις της Επιτροπής, άρχισε να εκδίδει ψηφίσματα για την απασχόληση και την ανεργία. Μία σειρά προγραμμάτων δράσης αφορούν

¹ ΕΕΤΑΑ, Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Αθήνα 1995, σελ. 130-142

αυτούς τους τομείς, όπως το LEDA, το SPEC, ERGO, καθώς και κοινοτικές πρωτοβουλίες, όπως η EUROFORM, η NOW κ.α.

- η ανάπτυξη του κοινωνικού διαλόγου

Η πρωτοβουλία για την έναρξη του κοινωνικού διαλόγου σε κοινοτικό επίπεδο ανήκει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η πρώτη συνάντηση των κοινωνικών εταίρων έλαβε χώρα το 1985. Μετείχαν εκπρόσωποι της Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Συνομοσπονδίας Συνδικαλιστικών Οργανώσεων (CEC), του Ευρωπαϊκού Κέντρου Δημοσίων Επιχειρήσεων (CCEP) και της Ένωσης Συνομοσπονδιών Βιομηχανικών και Εργοδοτών της Ευρώπης (UNICE). Κατά την εξέλιξη του διαλόγου, συγκροτήθηκαν ομάδες εργασίας με ισότιμη εκπροσώπηση όλων των πλευρών. Οι αποφάσεις των ομάδων εργασίας καταγράφονται υπό μορφή «Κοινών Γνωμών» και δεν συνεπάγονται υποχρεώσεις για τους κοινωνικούς εταίρους. Ένα άλλο όργανο κοινωνικού διαλόγου, το οποίο προβλέπονται και από τη Συνθήκη της ΕΟΚ, είναι η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, στην οποία μετέχουν εκπρόσωποι εργοδοτών, εργατών, γεωργών, επαγγελματιών, καταναλωτών και άλλων ομάδων συμφερόντων. Οι αρμοδιότητες της είναι συμβουλευτικές και έχει τη δυνατότητα παρέμβασης με «Γνωμοδοτήσεις».

- η ισότητα μεταχείρισης ανδρών και γυναικών

Το θέμα της ισότητας ανδρών και γυναικών αναφέρεται και στην Συνθήκη της ΕΟΚ, στο άρθρο 119, απασχόλησε δηλαδή από πολύ νωρίς την Κοινότητα, όμως η υλοποίηση των επιταγών του άρθρου άρχισε το 1975 με την έκδοση μιας σειράς Οδηγών και Συστάσεων. Επίσης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, από το 1977, χρηματοδοτεί προγράμματα εκπαίδευσης γυναικών. Η Κοινότητα, παράλληλα προς το νομοθετικό της έργο, εφαρμόζει ειδικά προγράμματα για την προώθηση της ισότητας στην πράξη και την αλλαγή στάσεων και αντιλήψεων των μελών της κοινωνίας. Στα πλαίσια ενός τέτοιου

προγράμματος ιδρύθηκε και μια ειδική Επιτροπή για την Ισότητα, η οποία λειτουργεί ως συμβουλευτικό όργανο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

- η προστασία των ατόμων με ειδικές ανάγκες

Η κοινωνική και οικονομική ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες θεωρείται ένα σημαντικό ζήτημα της κοινωνικής πολιτικής της Κοινότητας. Το πρώτο Πρόγραμμα Δράσης για την κοινωνική και οικονομική ένταξη των μειονεκτούντων θεσπίστηκε από το Συμβούλιο το 1981. Στα πλαίσια αυτού ιδρύθηκε μια τράπεζα και ένα δίκτυο πληροφοριών για τα προβλήματα αυτών των ατόμων. Επίσης, με μια σειρά προγραμμάτων, όπως το HELIOS, και άλλων δράσεων, γίνεται προσπάθεια για την εντατικοποίηση των ενεργειών σε τοπικό, εθνικό και κοινοτικό επίπεδο, καθώς και για την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών καινοτόμα μέτρα ένταξης.

- η καταπολέμηση της φτώχειας

Το σοβαρότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τα Κράτη της Κοινότητας, από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, είναι οι δυσμενείς εξελίξεις στην αγορά εργασίας, οι οποίες οδήγησαν στο φαινόμενο της μαζικής μακροχρόνιας ανεργίας και στην επανεμφάνιση της φτώχειας, με νέα μορφή. Η ανεργία δεν είναι ο μόνος λόγος για την επανεμφάνιση της φτώχειας, μεγάλο ρόλο έπαιξαν κοινωνικές μεταβολές, ιδίως στη δομή και στις εσωτερικές σχέσεις της οικογένειας. Η φτώχεια σήμερα παρουσιάζει μεγάλη κοινωνική, επαγγελματική και γεωγραφική διασπορά και είναι αιτία κοινωνικού αποκλεισμού. Η Κοινότητα μετά από μελέτη, έρευνες και καθορισμό ποσοστικών κριτηρίων για τον προσδιορισμό του ορίου της φτώχειας, το 1975 έθεσε σε εφαρμογή το πρώτο «Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Δράσης για την Καταπολέμηση της Φτώχειας».

Βάσει αυτού πραγματοποιήθηκαν διεθνείς μελέτες και εφαρμόστηκαν 50 τοπικά πιλοτικά προγράμματα, με κύριο στόχο την έρευνα όλων των διαστάσεων του φαινομένου. Το 1985 εφαρμόστηκε το Δεύτερο Πρόγραμμα

Καταπολέμησης της Φτώχειας, το οποίο αποσκοπούσε στη μελέτη των μηχανισμών που οδηγούν στη φτώχεια και στην ανάπτυξη στρατηγικών για την αντιμετώπισή της.

Μετά την εφαρμογή του Δεύτερου Προγράμματος και παρά τα θετικά του αποτελέσματα, διαπιστώθηκε ότι στα περισσότερα κράτη μέλη ο αριθμός των φτωχών συνέχισε να αυξάνεται, ενώ επιδεινώνονταν φαινόμενα ρατσισμού και περιθωριοποίησης αυτών. Έτσι, διαμορφώθηκε το τρίτο «Μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα κοινοτικής δράσης για την οικονομική και κοινωνική ένταξη των λιγότερο ευνοημένων ομάδων», με ανεπίσημο τίτλο «Φτώχεια 3»². Οι βασικές αρχές του προγράμματος είναι: η πολυδιάστατη κατανόηση της φτώχειας, που συνεπάγεται και πολυδιάστατη συνεκτική δράση για την αντιμετώπιση της – η ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων μεταξύ των φορέων που το εφαρμόζουν – η προώθηση της συμμετοχής των ίδιων των ατόμων, στα οποία αναφέρεται – και η αξιολόγηση όλων των δράσεων που αναπτύσσονται στα πλαίσια του. Οι δράσεις τους «Φτώχεια 3» αφορούν, κυρίως: την επίλυση προβλημάτων και την ικανοποίηση αναγκών των πλέον ευάλωτων και μειονεκτούντων ατόμων που ζουν κάτω από το ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης και εκείνων που απειλούνται σοβαρά από φτώχεια, γιατί ζουν σε ζώνες βιομηχανικής παρακμής· την ανάπτυξη και εφαρμογή πρότυπων μεθόδων παρέμβασης, οι οποίες αφορούν κυρίως ομάδες – στόχους· μελέτες για τους μηχανισμούς περιθωριοποίησης και κοινωνικού αποκλεισμού. Εκείνο το στοιχείο που διαφοροποιεί το «Φτώχεια 3» από τα προηγούμενα προγράμματα, είναι το ότι προχωρεί σε περισσότερο φιλόδοξους στόχους, επιδιώκοντας μία «επιλεκτική ανάπτυξη».

Τα παραπάνω κοινωνικά θέματα δεν είναι τα μόνα για τα οποία η Ε.Ε. ενδιαφέρεται και αναπτύσσει δράσεις. Και για άλλα πεδία της Κοινωνικής Πολιτικής, όπως ποιότητα περιβάλλοντος, εκπαίδευση κ.α., έχουν οργανωθεί προγράμματα και δραστηριότητες, όμως για τα προαναφερόμενα υπάρχει

² ΕΕΤΑΑ, Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση, ό.π., σελ. 141

εντονότερο ενδιαφέρον και παρατηρείται μία προσπάθεια για σφαιρική παρέμβαση.

2.3 ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσα στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της, επιχειρεί την εφαρμογή μιας σειράς και δράσεων, υποδεικνύοντας εναλλακτικές λύσεις ή προσπαθώντας να βελτιώσει καταστάσεις που σχετίζονται με συγκεκριμένα κοινωνικά προβλήματα. Αυτές οι κοινωνικές παρεμβάσεις έχουν πιλοτικό χαρακτήρα και στοχεύουν στην κάλυψη της αναποτελεσματικότητας των εθνικών κοινωνικών πολιτικών.

Στη διάθεση πόρων για την εφαρμογή αυτών των προγραμμάτων, σημαντική είναι η συμβολή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ).¹ Η λειτουργία του προβλέπεται από τη Συνθήκη της Ρώμης, λειτουργεί από το 1960 και η διαχείριση των πόρων του έχει ανατεθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η αποστολή του ήταν διπλή: η χορήγηση ενισχύσεων και κάλυψη του 50% των δαπανών που στοχεύουν στην επαγγελματική επανεκπαίδευση και επανένταξη ανέργων και η χορήγηση οικονομικών ενισχύσεων σε εργαζομένους των οποίων η απασχόληση έχει μειωθεί ή έχει ανασταλεί προσωρινώς εξαιτίας μεταβολών στην επιχείρησή τους.

Μετά από μία σειρά μεταρρυθμίσεων, το ΕΚΤ παρεμβαίνει σε περιπτώσεις που η οικονομική πολιτική της Κοινότητας έχει αρνητικές επιπτώσεις, στην απασχόληση γυναικών, των νέων κάτω των 25 ετών, και για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Συμμετέχει στη χρηματοδότηση προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης, απασχόλησης και δημιουργίας

¹ Φ. Πιέρρος – Λ. Μιχαλοπούλου Δώρη, Η Κοινωνική Πολιτική της ΕΟΚ. Ενημερωτικός οδηγός προσανατολισμού, Αθήνα 1993

επιχειρηματικών δραστηριοτήτων για αυτοαπασχολούμενους και παρεμβαίνει για την προώθηση της σταθερότητας της απασχόλησης σε περιοχές αγροτικές, με καθυστέρηση στην ανάπτυξη και σε περιοχές που πλήττονται από βιομηχανική παρακμή. Ακόμη, παρεμβαίνει ενισχύοντας συνοδευτικές δράσεις άλλων προγραμμάτων (π.χ. μελέτες) και διαθέτει πόρους για ενέργειες που εκπαιδεύουν σε υψηλές τεχνολογίες.

2.4 ΟΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

Οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες είναι ένα από τα εργαλεία καταπολέμησης της ανεργίας και προώθησης της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής του Ευρωπαϊκού χώρου. Λειτουργούν συμπληρωματικά προς τα «Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης».¹ Χαρακτηριστικά τους είναι η πολυδιάστατη παρέμβαση στους τομείς που αναφέρονται, η διακρατική συνεργασία για το σχεδιασμό και την εφαρμογή τους, η πολυταμειακή χρηματοδότησή τους από τα αδιανέμητα ποσά των διαρθρωτικών Ταμείων και η εταιρικότητα των φορέων που τις υλοποιούν, σε εθνικό και διακρατικό επίπεδο.

Οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες του κοινωνικού τομέα NOW, HORIZON, EUROFORM, επιδιώκουν τη βελτίωση των συστημάτων κατάρτισης, την καταπολέμηση της ανεργίας και την προώθηση της απασχόλησης. Εντάσσονται σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο προσπαθειών ενίσχυσης του κοινωνικού ιστού της Ε.Ε. και προβολής της κοινωνικής διάστασης της Εσωτερικής Αγοράς, μέσα από την επίτευξη ενός υψηλού επιπέδου εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού.

Η Κοινοτική Πρωτοβουλία NOW στοχεύει στην προώθηση της ισότητας ευκαιριών στον τομέα της απασχόλησης και της επαγγελματικής κατάρτισης,

¹ Φ. Πιέρρος – Α. Μιχαλοπούλου Δώρη, Η Κοινωνική Πολιτική της ΕΟΚ. Ενημερωτικός οδηγός προσανατολισμού, Αθήνα 1993

ώστε οι γυναίκες να επωφεληθούν σε ισότιμη βάση με τους άνδρες από την οικονομική ανάπτυξη και την τεχνολογική εξέλιξη. Αυτό επιτυγχάνεται με προώθηση των επαγγελματικών προσόντων, με επανένταξη στην αγορά εργασίας και περιορισμό της προσωρινής απασχόλησης των γυναικών.

Η Κοινοτική Πρωτοβουλία HORIZON στοχεύει στην προώθηση της οικονομικής επαγγελματικής και κοινωνικής ένταξης των ατόμων με ειδικές ανάγκες και ορισμένων μειονεκτούντων ομάδων μέσω διεθνών δράσεων, με έμφαση στη βελτίωση της επαγγελματικής τους κατάρτισης. Οι δράσεις που αναπτύσσονται αφορούν άτομα με φυσικές ή νοητικές αναπηρίες και ομάδες ατόμων που υποφέρουν από ειδικές δυσκολίες και είτε έχουν προβλήματα οικονομικής, επαγγελματικής και κοινωνικής ένταξης, είτε πρέπει να προσαρμοσθούν απότομα σε νέες κοινωνικοοικονομικές καταστάσεις (π.χ. παλιννοστούντες)

2.5 ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Συνοπτικά, τα σημαντικότερα κοινοτικά προγράμματα στον κοινωνικό τομέα,¹ στα πλαίσια των οποίων μπορεί να συμμετάσχει και να δραστηριοποιηθεί η Τ.Α., είναι:

- LEDA: πρόγραμμα έρευνας και δράσης για την τοπική ανάπτυξη της απασχόλησης. Ξεκίνησε το 1986 και στοχεύει να βοηθήσει την Τ.Α. στην καταπολέμηση της ανεργίας και στην ανάπτυξη νέων δυνατοτήτων απασχόλησης με αξιοποίηση του τοπικού δυναμικού. Στα πλαίσια του παρέχονται συμβουλές και τεχνική βοήθεια και είναι

¹ Φ. Πιέρρος – Α. Μιχαλοπούλου Δώρη, Η Κοινωνική Πολιτική της ΕΟΚ. Ενημερωτικός οδηγός προσανατολισμού, Αθήνα 1993

συνοδευτικό άλλων προγραμμάτων που παρέχουν οικονομική ενίσχυση.

- ERGO: ξεκίνησε το 1988 με στόχο την ανταλλαγή εμπειριών και πληροφοριών μεταξύ τοπικών, εθνικών και κοινοτικών εταίρων, για τον εντοπισμό και τη διάδοση ενεργειών για την καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας.
- SPEC: παρέχει τεχνική και οικονομική βοήθεια σε άτομα, επιχειρήσεις και περιφέρειες που προτίθενται να εφαρμόσουν καινοτόμα σχέδια για τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης.
- ELISE: πρόγραμμα και δίκτυο συλλογής, επεξεργασίας και διάδοσης πληροφοριών για τις τοπικές πρωτοβουλίες ανάπτυξης και απασχόλησης.
- HELIOS: πρόγραμμα για τα μειονεκτούντα άτομα (Άτομα με ειδικές ανάγκες). Βάση αυτού δημιουργήθηκε τράπεζα και δίκτυο πληροφοριών για τα προβλήματα των μειονεκτούντων και συμπληρώθηκε με τη σύνταξη χρηστικών τεχνικών βοηθημάτων για άτομα με μειονεξίες. Εκπονούνται σχέδια για την κοινωνική και οικονομική ενσωμάτωση, καθώς και για την αυτόνομη διαβίωσή τους και την ένταξη παιδιών με τέτοιου είδους προβλήματα στην κανονική εκπαίδευση.

Κεφάλαιο 3:

Η ΣΧΕΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

3.1 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Ο ρόλος του τοπικού κράτους στην άσκηση κοινωνικών πολιτικών αποτελεί σημαντικό κριτήριο διαμόρφωσης του κοινωνικού κράτους. Αναφορικά με τη συγκρότηση του κοινωνικού κράτους και τη σχέση κεντρικού – τοπικού, πρέπει να τονισθεί ότι η ανάπτυξη του κράτους πρόνοιας στις αναπτυγμένες καπιταλιστικές κοινωνίες συμβαδίζει με την αναβάθμιση των τοπικών θεσμών, οι οποίοι αναλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών πολιτικών σε όλους τους τομείς. Επίσης, ο ρόλος του τοπικού κράτους στην άσκηση κοινωνικών πολιτικών είναι ιδιαίτερα σημαντικός σε κοινωνίες με κατ' εξοχήν αναπτυγμένο κοινωνικό κράτος και σχετικά αποκεντρωμένες δομές¹ (π.χ. Μ. Βρετανία, Σουηδία). Σε συστήματα κοινωνικής πολιτικής που χαρακτηρίζονται από το συγκεντρωτικό μοντέλο διοίκησης, τη σχετική υπανάπτυξη των δομών του κοινωνικού κράτους και τη συνύπαρξη μεταρρυθμιστικών πολιτικών με παραδοσιακές δομές, ο ρόλος του τοπικού κράτους είναι σχετικά υποβαθμισμένος.

Μετά την κρίση και την αναδιάρθρωση του οικονομικού συστήματος τη δεκαετία του 1970, η οποία οδήγησε στην κρίση και αναδίπλωση του κράτους πρόνοιας, παρουσιάσθηκε και αναδιάρθρωση της σχέσης κεντρικού – τοπικού. Οι νέες συνθήκες της μείωσης των δαπανών του κράτους στους βασικούς τομείς της εκπαίδευσης, τη υγείας, της πρόνοιας, της στέγασης, της ασφάλισης, η υποβάθμιση και εγκατάλειψη του αξιακού πλαισίου κοινωνικών δικαιωμάτων, και η διαφοροποίηση του περιεχομένου των κοινωνικών λειτουργιών του κράτους, ευνόησαν την ανάδειξη του τοπικού, το οποίο θεωρήθηκε ως πεδίο διαμόρφωσης των προϋποθέσεων προσαρμογής και διεξόδου από την κρίση. Οι

¹ Π. Γετίμης, «Κοινωνικές Πολιτικές και Τοπικό Κράτος», στο Κοινωνικό Κράτος και Κοινωνική Πολιτική – Η σύγχρονη προβληματική, Π. Γετίμης – Δ. Γράβαρης (επιμ.), Θεμέλιο, Αθήνα 1993, σελ. 106-112

προϋποθέσεις αυτές περιλαμβάνουν τον εντοπισμό προβλημάτων και τη διατύπωση αιτημάτων για την κάλυψη νέου τύπου αναγκών διαμέσου τοπικών πολιτικών κοινωνικού χαρακτήρα. Η έμφαση στην τοπική ανάπτυξη συνδέθηκε τόσο με την κρίση του παλαιού μοντέλου, όσο και με την εμφάνιση νέων τρόπων ανάπτυξης, στους οποίους κυριαρχούν η «ευέλεκτη εξειδίκευση», η ποιοτική παραγωγή, η μικρή κλίμακα και ο τοπικός χαρακτήρας.

Με βάση την παρατήρηση της πραγματικότητας, έτσι όπως αυτή διαμορφώθηκε μετά την περίοδο της κρίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι η ανασυγκρότηση της σχέσης κεντρικού – τοπικού ενσωματώνει ταυτόχρονα τόσο τάσεις αποκέντρωσης και αναβάθμισης τοπικών θεσμών, όσο και τάσεις αυξανόμενης συγκεντροποίησης. Επίσης, οι τοπικοί θεσμοί προσανατολίζονται προς την τοπική ανάπτυξη μέσα από «τοπικές παραγωγικές πρωτοβουλίες», την «επιχειρηματική τοπική δραστηριότητα» και τη συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα. Όσον αφορά τα κοινωνικά προβλήματα, αυτά αντιμετωπίζονται με αποσπασματικό τρόπο σε τοπικό επίπεδο, ως «ιδιαίτερα» κάθε φορά.

Η άσκηση κοινωνικών πολιτικών από τοπικούς θεσμούς κατά τη διάρκεια του 1980, μέσα σε πλαίσια νεοφιλελεύθερων ιδεολογιών και πρακτικών, ενέτεινε τη διάσπαση εθνικών πλαισίων άσκησης κοινωνικών πολιτικών, γεγονός που έπληξε σοβαρά μεγάλες κοινωνικές ομάδες και περιοχές, ενώ άφησε ουσιαστικά αρρύθμιστα και άλυτα σημαντικά διαρθρωτικά κοινωνικά προβλήματα που εμφανίζονται με ιδιαίτερη οξύτητα, όπως τα προβλήματα της φτώχειας, η διαρθρωτική ανεργία, τα εργασιακά δικαιώματα.

Σήμερα, όπως διαφαίνεται, η θέση της Τ.Α. στην αναδιάρθρωση του κοινωνικού κράτους είναι σημαντική, με κυρίαρχο σημείο αναφοράς τη διττή υπόσταση του θεσμικού της πυρήνα: η σύνδεση της με την κεντρική εξουσία και η σχέση της με την κοινωνική βάση, καθώς αποτελεί έκφραση των τοπικών κοινωνικών σχέσεων και πολιτισμικά προσδιοριζόμενων ιδιαιτεροτήτων. Το αίτημα για επαναπροσδιορισμό των στοιχειωδών κοινωνικών λειτουργιών που

θα πρέπει να εξασφαλίζουν οι νέοι πολιτικοί θεσμοί σε τοπικό, εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο, τίθεται επιτακτικά, έτσι ώστε η προσδοκώμενη από όλους ανάπτυξη να επιτευχθεί στη βάση ενός νέου πλαισίου κοινωνικών δικαιωμάτων. Στην κατεύθυνση αυτή, φαίνεται ότι καθοριστικός πρέπει να είναι ο αναβαθμισμένος ρόλος των τοπικών θεσμών, μέσα σε ένα ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο κοινωνικών δικαιωμάτων.

3.2 Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Οι διαφοροποιήσεις ανάμεσα σε διάφορες χώρες στην ανάπτυξη συστημάτων κοινωνικής πολιτικής, σε σχέση με το ρόλο του τοπικού κράτους, εκφράζουν το βαθμό και το επίπεδο ανάπτυξης της κάθε κοινωνίας, τις ιστορικές ιδιαιτερότητες και τις χωρικές διαφοροποιήσεις του κοινωνικού καταμερισμού της εργασίας.¹ Σήμερα στις νέες συνθήκες συνεχιζόμενης οικονομικής κρίσης, το τοπικό κράτος υφίστανται σοβαρές αναδιατάξεις, κυρίως όσον αφορά την μετατόπιση του περιεχομένου των δραστηριοτήτων και του ρόλου του, που έγκειται στην υποβάθμιση των αναδιανεμητικών λειτουργιών και στην επικράτηση της λογικής της τοπικής ανάπτυξης, της επιχειρηματικής δράσης και του ανταγωνισμού.

Σε επίπεδο θεωρητικού προβληματισμού, μετά το ξεπέραςμα της έντονης αντιπαράθεσης των διαφόρων θεωρητικών ρευμάτων για τον ρόλο των τοπικών θεσμών στην άσκηση πολιτικών, οι σύγχρονες τάσεις όπως διαμορφώθηκαν μέσα από την εμπειρία της πολιτικής πράξης και διατυπώθηκαν σε επίπεδο θεωρητικών θέσεων συνηγορούν στα εξής: Πρώτον, το κέντρο βάρους άσκησης

¹ Ο. Στασινοπούλου, «Αναδιάρθρωση των προσωπικών κοινωνικών υπηρεσιών, η επικαιρότητα της ανεπίσημης φροντίδας και οι σύγχρονες διαπλοκές», στο κοινωνικά κράτος και Κοινωνική Πολιτική, Π. Γετίμης – Δ. Γράβαρης (επιμ.), Θεμέλιο, Αθήνα 1993, σελ. 276-291

κοινωνικής πολιτικής, μετατοπίζεται από τη σφαίρα μιας κύριας κρατικής ευθύνης και μέριμνας, στην αποκέντρωσή της προς το τοπικό επίπεδο. Δεύτερον, με την διαμόρφωση ενός νέου μοντέλου προνοιακού πλουραλισμού, με αναζήτηση νέων μορφών διαπλοκής και συνύπαρξης κρατικού, ιδιωτικού και προσωπικού χώρου, διευκολύνεται και προωθείται η εμπλοκή πολλαπλών συντελεστών παροχής κοινωνικών υπηρεσιών στο τοπικό επίπεδο (Τ.Α., τοπικοί εθελοντικοί φορείς, οικογένεια).

Με την αύξηση των οικονομικών και κοινωνικών αναγκών και μέσα στα πλαίσια όχι μόνον των εθνικών, αλλά και των ευρωπαϊκών πολιτικών, η Τοπικής Αυτοδιοίκηση καλείται να διαδραματίσει ένα ρόλο μεγαλύτερης ευθύνης και πρωτοβουλίας. Είναι επιφορτισμένη με την ευθύνη δημιουργίας ενός κατάλληλου τοπικού πλαισίου, όχι μόνο για την άνετη διαβίωση των πολιτών, αλλά πολύ περισσότερο για την καθιέρωση μιας κοινωνικής ζωής, η οποία αποτελεί το υπόβαθρο και την υποδομή για τη θεμελίωση της ιδέας της ανάπτυξης.

Η Τ.Α. ευρισκόμενη κοντά στα κοινωνικά προβλήματα, έχοντας τις δυνατότητες προσέγγισης του ανθρώπινου παράγοντα και ποιοτικής αναβάθμισης των κοινωνικών υπηρεσιών, πρέπει να διαμορφώσει το πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό υπόβαθρο, πάνω στο οποίο θα θεμελιώνεται οποιαδήποτε προσπάθεια ανύψωσης του επιπέδου διαβίωσης των κατοίκων μίας περιοχής. Χρησιμοποιώντας τους δυναμικούς τοπικούς ανθρώπινους πυρήνες, κατανοώντας τα τοπικά κοινωνικά προβλήματα, θέτοντας συγκεκριμένους στόχους κοινωνικής βελτίωσης και ενσωματώνοντας τα άτομα και τις ομάδες στο σχεδιασμό, την οργάνωση και την υλοποίηση προγραμμάτων και άλλων δραστηριοτήτων, μπορεί να συμβάλλει ουσιαστικά και αποτελεσματικά στην αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων και την κάλυψη κοινωνικών αναγκών.

Πρέπει να σημειωθεί ότι παρά της διαφαινόμενες τάσεις για ενδυνάμωση του ρόλου της Τ.Α. στα θέματα κοινωνικής πολιτικής, ιδιαίτερα μετά την κρίση

και την αδυναμία των κυβερνήσεων να καλύψουν αποτελεσματικά τις κοινωνικές ανάγκες, η ανάπτυξη κοινωνικών πολιτικών από την Τ.Α. προσκρούει σε αδυναμίες των τοπικών κοινωνιών και είναι ιδιαίτερη δύσκολη σε περιοχές με χαμηλό οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο. Σε αυτές τις περιοχές όμως υπάρχουν και οι μεγαλύτερες ανάγκες, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται έντονες ανισότητες όπως στην Ελλάδα, στην περιοχή της Θράκης.

Επομένως, ένα σημαντικό θέμα, σχετικά με την ανάπτυξη κοινωνικών πολιτικών από την Τ.Α. είναι και η ένταξη του τοπικού προγραμματισμού, σχεδιασμένου και καταρτισμένου από τους ΟΤΑ, στο ευρύτερο πλαίσιο του περιφερειακού προγραμματισμού, όχι μόνο από πλευράς κοινωνικής πολιτικής, αλλά και γενικότερης ανάπτυξης. Η Τ.Α. πρέπει να μετέχει στο σχεδιασμό προγραμμάτων σε περιφερειακά, εθνικά και ευρωπαϊκά πλαίσια, ενώ παράλληλα πρέπει να ορισθούν κριτήρια αξιολόγησης των τοπικών αναγκών σε σχέση με ευρύτερα προγράμματα, με στόχο την ισομερή ανάπτυξη των περιοχών.

Κεφάλαιο 4:

Η ΑΣΚΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

4.1 Η ΑΣΚΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα, η ανάπτυξη των κρατικών πολιτικών συμβαδίζει με τον υψηλό συγκεντρωτισμό του διοικητικού συστήματος, τον αυταρχικό έλεγχο και την εποπτεία των τοπικών θεσμών και με την ανάπτυξη συστημάτων πελατειακών σχέσεων μέσω των κομματικών μηχανισμών και της δημόσιας εργοδοσίας.¹ Στο πλαίσιο αυτής της συγκεντρωτικής δομής, η ανάπτυξη των κοινωνικών πολιτικών καθορίζεται σχεδόν αποκλειστικά από το κεντρικό κράτος. Η αποκεντρωμένη διοίκηση και η Τ.Α. έχουν ελάχιστες ουσιαστικές αρμοδιότητες και πόρους και περιορίζονται σε εντολοδόχους των επιλογών της κεντρικής διοίκησης. Ορισμένα προβλήματα που τίθενται σε τοπικό επίπεδο ρυθμίζονται συνήθως με τη μεσολάβηση του τοπικού βουλευτή και με αυτό τον τρόπο αναπαράγεται το εκτεταμένο πλέγμα σχέσεων εκλογικής πελατείας.

Μετά τη δεκαετία του 1980, με την ενίσχυση της διοικητικής και πολιτικής εξουσίας σε επίπεδο νομού και με τη δημιουργία ενός νέου πλέγματος θεσμών συμμετοχής στις διαδικασίες τοπικών ρυθμίσεων, γίνεται προσπάθεια δημιουργίας ενός νέου πεδίου άσκησης πολιτικών και διαμεσολάβησης αντιμαχόμενων κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων, στο οποίο συνυπάρχουν παραδοσιακές δομές και εκσυγχρονιστικά στοιχεία. Διαπιστώνεται μία σχετική διεύρυνση των αρμοδιοτήτων και του ρόλου της Τ.Α. σε ορισμένα πεδία κοινωνικής πολιτικής, όπως στην εκπαίδευση και την πρόνοια. Οι ρυθμίσεις αυτές που αφορούν την Τ.Α. χαρακτηρίζονται από διαπλεκόμενους αναπτυξιακούς, κοινωνικούς, πολιτικούς και νομιμοποιητικούς στόχους.

¹ Π. Γετίμης, «Κοινωνικές Πολιτικές και Τοπικό Κράτος», στο Κοινωνικό Κράτος και Κοινωνική Πολιτική – Η σύγχρονη προβληματική, Π. Γετίμης – Δ. Γράβαρης (επιμ.), Θεμέλιο, Αθήνα 1993, σελ. 112-118

το θεσμικό πλαίσιο της κρατικής κοινωνικής πολιτικής, από πληθώρα νομοθετικών ρυθμίσεων, αποσπασματικών και ασυμμετρικών ως προς την άσκηση αρμοδιοτήτων. Αυτά τα χαρακτηριστικά της αποσπασματικότητας και του συγκεντρωτισμού, στο επίπεδο της οργάνωσης και υλοποίησης δραστηριοτήτων των ΟΤΑ, με μία κρατικοκεντρική αντίληψη, πολυδιάσπαση των αρμοδιοτήτων και έλλειψη συντονισμού.

Η παρέμβαση της Τ.Α. στην κοινωνική πολιτική, όπως αυτή οριζόταν στο θεσμικό πλαίσιο και τον Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα, είχε έναν αυστηρό και περιοριστικό χαρακτήρα. Οι δυνατότητες που παρέχονταν στην Τ.Α. δεν συνοδεύονταν από αντίστοιχες χρηματοδοτικές πηγές. Εξαιτίας της έλλειψής τους η Τ.Α. έπρεπε να εξασφαλίζει η ίδια πόρους για την υλοποίηση των προγραμμάτων της. Ακόμη, η συμμετοχή των ΟΤΑ σε όργανα λήψης αποφάσεων του κεντρικού επιπέδου είχε έναν καθαρά ουσιαστικό χαρακτήρα. Οι σχέσεις των ΟΤΑ με το κέντρο ήταν συχνά ανταγωνιστικές, καθώς και με τη Διεύθυνση Υγείας και Πρόνοιας. Οι σχέσεις αυτές ήταν υποτυπώδεις έως ανύπαρκτες και όταν υπήρχαν συχνά ανταγωνιστικές. Τα βασικότερα προβλήματα ήταν η παρακωλυτικές διαδικασίες στην έγκριση Κοινοτικών προγραμμάτων από τις Νομαρχίες, και η έλλειψη πληροφόρησης και επικοινωνίας. Τα κενά αυτά προσπαθεί να καλύψει ο νόμος περί ανάπτυξης του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας.

Η προσπάθεια διεύρυνσης της κοινωνικής λειτουργίας του κράτους / αναδιανεμητική κατεύθυνση δεν συνδέθηκε ουσιαστικά με την ανάπτυξη της κοινωνικής πολιτικής της Τ.Α. Στην πράξη, η ανάπτυξη αυτή έπρεπε μέσα από τις δομές του πελατειακού συστήματος και των παραδοσιακών σχέσεων αμοιβαιότητας, λειτουργούσαν με άτυπες διαδικασίες και αναγκών. Το γεγονός είναι ότι το έντονα συγκεντρωτικό

σύστημα οργάνωσης των κοινωνικών υπηρεσιών και η καθυστέρηση της θέσπισης δευτεροβάθμιας Τ.Α., σε συνδυασμό με την έλλειψη πόρων, κατάλληλου θεσμικού πλαισίου, υποδομών και εξειδικευμένων στελεχών, δημιούργησαν τον ασφυκτικό κλοιό, μέσα στον οποίο η Τ.Α. παλεύει να αναπτύξει τη δική της κοινωνική λειτουργία.

Αυτά τα κενά προσπαθεί να καλύψει ο νόμος 2646/98 για την ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας. Παρακάτω παρουσιάζονται οι δυνατότητες που προσφέρει αυτός ο νόμος στους Ο.Τ.Α.. Η εφαρμογή του νόμου θα προσδιορίσει και τον νέο τρόπο παρέμβασης της Τοπική Αυτοδιοίκηση στα κοινωνικά ζητήματα.

4.2 ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΣΚΗΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Ο πρόσφατος νόμος 2646/98 για την ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας, αλλάζει τις έως τώρα θεσμικές δυνατότητες της Τ.Α. για άσκηση κοινωνικής φροντίδας. Μέχρι την ψήφιση αυτού του νόμου, τα βασικά νομοθετήματα και οι ρυθμίσεις που σχετίζονταν με την παρέμβαση την Τ.Α. στην κοινωνική πολιτική ήταν περιοριστικά για την πραγμάτωση της όποιας κοινωνικής δράσης, κυρίως γιατί οι δαπάνες επιβάρυναν αποκλειστικά τους ΟΤΑ. Οι αρμοδιότητες κοινωνικού χαρακτήρα της Τ.Α. προβλέπονταν σε διατάξεις διαφόρων νόμων και στο Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα.

Σε αυτή την εργασία κρίνεται σκόπιμο να μην αναφερθούν οι αποσπασματικές νομοθετικές ρυθμίσεις που έως τώρα προσδιόριζαν την κοινωνική πολιτική των ΟΤΑ, αλλά να δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα στις

δυνατότητες και στις προοπτικές που δίνει στους πρωτοβάθμιους ΟΤΑ ο νέος νόμος 2646/98.¹

Ο νόμος 2646 της 20ης Οκτωβρίου 1998 ρυθμίζει θέματα για τη δημιουργία ενός ενιαίου ολοκληρωμένου και αποτελεσματικού δικτύου κοινωνικής φροντίδας. Για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών δραστηριοποιούνται:

- ο δημόσιος τομέας, οι υπηρεσίες του οποίου αναδιοργανώνονται στη βάση της νέας συγκρότησης του κράτους και της Αυτοδιοίκησης.
- ο μη κερδοσκοπικός ιδιωτικός τομέας
- το εθελοντικό κίνημα και οι οργανώσεις μη κυβερνητικού χαρακτήρα.

Ειδικότερα, ρυθμίζονται θέματα όπως: ο προσδιορισμός των Εθνικών Προγραμμάτων Κοινωνικής Φροντίδας· ο προσδιορισμός του περιεχομένου και των επιπέδων οργάνωσης των Πρωτοβάθμιων, Δευτεροβάθμιων και Τριτοβάθμιων υπηρεσιών και των αρμοδιοτήτων τους σε κεντρικό, περιφερειακό, νομαρχιακό και τοπικό επίπεδο· η κατάρτιση Μητρώου Φορέων Ιδιωτικού Τομέα· η σύσταση Εθνικού Οργανισμού Κοινωνικής Φροντίδας· η σύσταση Εθνικού Συμβούλιου Κοινωνικής Φροντίδας· η ανάπτυξη και οργάνωση του εθελοντισμού και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων· η σύσταση νέων υπηρεσιών· η οργάνωση της κατ' οίκον Κοινωνικής Φροντίδας· ο καθορισμός Ειδικών Προγραμμάτων και άλλα θέματα.

Σε ότι αφορά τους ΟΤΑ α' βαθμού, ο νόμος 2646/98 προβλέπει:

- οι ΟΤΑ παρέχουν υπηρεσίες πρωτοβάθμιας ανοιχτής κοινωνικής φροντίδας, οι οποίες αποσκοπούν στην πρόληψη των αναγκών και στον έγκαιρο εντοπισμό προβλημάτων κοινωνικοοικονομικού αποκλεισμού (αρ. 3 παρ.2)

¹ ΦΕΚ Νόμος 2646/98 «περί ανάπτυξης του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας», τεύχος Α', αρ. φύλλου 236, Αθήνα 20/10/1998

- μπορούν να συνεργάζονται με άλλους φορείς του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας και με φορείς παροχής υπηρεσιών Υγείας, για την ανάπτυξη δικτύων Υπηρεσιών Κοινωνικής Φροντίδας (αρ.3 παρ. 3)
- οι ΟΤΑ συνεργάζονται για θέματα αρμοδιότητάς τους με τις υπηρεσίες πρόνοιας της Περιφέρειας και με το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας (αρ. 4 παρ. 5)
- μπορούν να παρέχουν επιχορηγήσεις σε ιδιωτικούς φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που έχουν αναγνωρισθεί ως ειδικοί πιστοποιούμενοι φορείς του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας (αρ. 5 παρ. 6)
- με Π.Δ. μπορούν να μεταβιβάζονται στους ΟΤΑ αρμοδιότητες και υπηρεσίες του Εθνικού Οργανισμού Κοινωνικής Φροντίδας που συστήνεται με το νόμο αυτό (αρ. 6 παρ. 9)
- οι βρεφικοί – παιδικοί σταθμοί, βρεφονηπιοκομεία και νηπιαγωγεία του ΠΙΚΠΑ και του (Κ.Β.) Η ΜΗΤΕΡΑ, καθώς και αντίστοιχα προγράμματα του Εθνικού Οργανισμού Πρόνοιας, μεταφέρονται στην αρμοδιότητα οικείων ΟΤΑ (αρ. 7 παρ. 1 εδ. β)
- οι υπηρεσίες οικοτεχνίας του ΕΟΠ μεταβιβάζονται στους ΟΤΑ, ύστερα από απόφαση του οικείου Δημοτικού Συμβουλίου (αρ. 7 παρ. 1 εδ. γ)
- μετατάσσεται προσωπικό από το ΠΙΚΠΑ, το ΚΒ Η ΜΗΤΕΡΑ και τον ΕΟΠ στους ΟΤΑ για κάλυψη υπηρεσιακών αναγκών, με μεταφορά πιστώσεων από τον Εθνικό Οργανισμό Κοινωνικής Φροντίδας στους προϋπολογισμούς τους για κάλυψη των δαπανών (αρ. 7 παρ. 5)
- στο Εθνικό Συμβούλιο Κοινωνικής Φροντίδας που συστήνεται ως γνωμοδοτικό όργανο του Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας, μετέχει και ένας εκπρόσωπος των ΟΤΑ (αρ. 8 παρ. 3 εδ. ζ).

- προβλέπεται η εγγραφή πιστώσεων στον προϋπολογισμό κάθε ΟΤΑ για τη λειτουργία φορέων κοινωνικής φροντίδας της αρμοδιότητάς τους (αρ. 11 παρ. 4)
- οι πόροι των φορέων που υπάγονται στους ΟΤΑ μπορεί να προέρχονται και από πιστώσεις και επιχορηγήσεις του Κρατικού Προϋπολογισμού και του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων (αρ. 11 παρ. 1)
- οι ΟΤΑ μπορούν να συστήσουν νέες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας, όπως ειδικά Κέντρα Άμεσης Κοινωνικής Φροντίδας, Κέντρα Εκπαίδευσης Κοινωνικής Υποστήριξης και Κατάρτισης Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες, και Κέντρα Στήριξης Αυτιστικών Ατόμων (αρ. 13 παρ. α,β,γ)
- μπορούν επίσης να παρέχουν κατ' οίκον κοινωνική βοήθεια (αρ. 14 παρ.1)
- οι ΟΤΑ μπορούν να χρηματοδοτηθούν από πιστώσεις του προϋπολογισμού του Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας για καινοτόμα προγράμματα που προτείνουν, μετά από γνωμοδότηση του Εθνικού Συμβουλίου Κοινωνικής Φροντίδας (αρ. 15 παρ.3)
- μπορούν να συστήσουν Παραγωγικά Εργαστήρια για Άτομα με Ειδικές Ανάγκες (αρ. 17 παρ. 2)
- οι βρεφονηπιακοί σταθμοί των Ιδρυμάτων Βρεφονηπιακών Σταθμών Αθηνών, Θεσσαλονίκης και Λάρισας μεταβιβάζονται με το προσωπικό τους, στους οικείους ΟΤΑ με μεταφορά πιστώσεων στους προϋπολογισμούς τους για κάλυψη των δαπανών (αρ. 19 παρ. 1,2)
- το Κοινωνικό Κέντρο Οικογένειας και Νεότητας καταργείται και μέρος του προσωπικού του μετατάσσεται και σε ΟΤΑ με αντίστοιχη μεταφορά πιστώσεων (αρ. 19 παρ 3)

- οι ΟΤΑ έχουν τη δυνατότητα σύναψης συμβάσεων με ειδικούς πιστοποιημένους φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και μπορούν να χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και τον Τακτικό Κρατικό Προϋπολογισμό (αρ. 20 παρ. 1,3)
- οι ΟΤΑ μπορούν να ιδρύσουν και να λειτουργήσουν Μονάδες Χρόνιας Αιμοκάθαρσης, εάν στην περιοχή τους λειτουργεί όμοια μονάδα σε Νοσοκομείο και σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου (αρ.31).

4.3 ΟΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, οι ΟΤΑ έχουν τη δυνατότητα να οργανώνουν τις υπηρεσίες που παρέχουν στα πλαίσια της κοινωνικής πολιτικής τους, με τις ακόλουθες μορφές:¹

- με τη σύσταση Κοινωνικής Υπηρεσίας, με τροποποίηση του Εσωτερικού Κανονισμού Υπηρεσιών τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.1188/81 όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.
- Με τη σύσταση ενός αυτοτελούς νομικού προσώπου (Κέντρο παροχής κοινωνικών υπηρεσιών), το οποίο μπορεί να έχει τη μορφή ΝΠΔΔ Ή ΝΠΙΔ, δηλαδή δημοτικής επιχείρησης ή αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρίας (άρθρο 11 παρ. 3 ν.2072/92), μαζί με άλλα Νομικά Πρόσωπα αρμοδιότητας του Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας.

Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της κάθε οργανωτικής δομής σχετίζονται με τη διαδικασία σύστασης, την ευελιξία κατά τη λειτουργία, τις χρηματοοικονομικές προϋποθέσεις.

¹ ΕΕΤΑΑ, Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Αθήνα 1995, σελ. 72

Με τη σύσταση Κοινωνικής Υπηρεσίας στον Οργανισμό Εσωτερικής Λειτουργίας των ΟΤΑ, υπάρχει μία περισσότερο οργανωμένη παρέμβαση, η οποία ανταποκρίνεται ικανοποιητικά στις επιστημονικές προδιαγραφές σχεδιασμού και εφαρμογής προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής, ακολουθώντας τη διαδικασία διερεύνησης αναγκών, επιστημονικού σχεδιασμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης της πορείας και των αποτελεσμάτων. Το πρόβλημα εντοπίζεται στο ότι δεν προβλέπεται ειδική επιχορήγηση, αλλά τα έξοδα της υπηρεσίας καλύπτονται από τα γενικά έξοδα του Δήμου.

Τα ΝΠΔΔ λειτουργούν με βάση τους κανόνες του Δημοσίου Λογιστικού. Μπορούν να επιχορηγηθούν από το Νομικό Πρόσωπο που τα έχει συστήσει, με νομικά κατοχυρωμένες διαδικασίες. Αντιμετωπίζουν λειτουργικά προβλήματα, που οφείλονται στην έλλειψη ευελιξίας στις αναθέσεις, στις προμήθειες και στις προσλήψεις προσωπικού.

Οι Δημοτικές και Διαδημοτικές Επιχειρήσεις δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα ευελιξίας, δεν μπορούν όμως να επιχορηγηθούν από το Νομικό Πρόσωπο που τις έχει συστήσει, οπότε και πρέπει να βασιστούν σε ανταποδοτικές λειτουργίες. Αυτό όμως, δεν είναι εύκολο γιατί οι κοινωνικές υπηρεσίες, έστω και αν τιμολογηθούν, δεν προσφέρονται για απόκτηση εσόδων, αφού στοχεύουν στην κάλυψη αναγκών και στην αντιμετώπιση προβλημάτων κοινωνικών ομάδων που συνήθως βρίσκονται σε μειονεκτική θέση. Επίσης, για τη σύστασή τους πρέπει να εξευρεθούν περιουσιακά στοιχεία, για να εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητά τους.

Η αστική εταιρία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, ως ΝΠΔ, παρουσιάζει το πλεονέκτημα της ευέλικτης δομής και επίσης, οι ΟΤΑ μπορούν να συνεργάζονται, να συντονίζουν τις ενέργειές τους και να χρηματοδοτούνται από το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας για την άσκηση δραστηριοτήτων που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές του.

Αξίζει να σημειωθεί ότι με βάση μια έρευνα της Ελληνικής Εταιρίας Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης,² οι περισσότεροι ΟΤΑ στην Ελλάδα ασκούν κοινωνική πολιτική, κατά κύριο λόγο, μέσα από τις υπάρχουσες μη εξειδικευμένες υπηρεσίες τους. Ο νόμος 2646/98 δίνει τη δυνατότητα στους ΟΤΑ να παρέχουν κοινωνική φροντίδα μέσα από τη σύσταση και λειτουργία νέων υπηρεσιών (βλ. 6.2). Επίσης, δίνει δυνατότητες για χρηματοδότηση των Ο.Τ.Α. για προγράμματα, δράσεις και υπηρεσίες και από τον Κρατικό Προϋπολογισμό και τον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων, προσφέροντας έτσι λύσεις σε πολλά προβλήματα.

4.4 ΟΙ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΩΝ Ο.Τ.Α.

Η κοινωνική λειτουργία της Τ.Α. πρέπει να αναφέρεται σε όλους τους πολίτες ως πληθυσμό στόχο των υπηρεσιών, εκφράζοντας με αυτό τον τρόπο το θεσμικό μοντέλο κοινωνικής πολιτικής. Οι κοινωνικές υπηρεσίες, όμως δεν απευθύνονται στα μέλη μιας κοινωνίας γενικά και αόριστα, αλλά παρέχονται με βάση δημογραφικά, κοινωνικά, οικονομικά χαρακτηριστικά ατόμων ή κοινωνικών ομάδων παρέχονται στους πολίτες εξειδικευμένα, με αναγνώριση των κυρίων παραμέτρων διαφοροποίησης, αλλά και κοινωνικής ανισότητας. Οι κύριες παράμετροι ανισότητας είναι το φύλο, η ηλικία, η κοινωνική τάξη και η φυλετική προέλευση. Σε αυτά τα πλαίσια, το εισόδημα, η εκπαίδευση, η πρόσβαση και η θέση στην αγορά εργασίας, είναι μερικές από τις επί μέρους μεταβλητές που καθορίζουν την έκταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

² ΕΕΤΑΑ, Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Αθήνα 1995, σελ. 73

Βάση του θεσμικού πλαισίου που οριοθετεί τις δράσεις των ΟΤΑ στο πεδίο άσκησης κοινωνικής πολιτικής και λαμβάνοντας υπόψη τα πορίσματα της έρευνας της ΕΕΤΑΑ, οι πληθυσμιακές ομάδες που αποτελούν εν δυνάμει στόχο των κοινωνικών υπηρεσιών που παρέχει η Τ.Α. είναι:¹ γυναίκες – παιδιά και νέοι – ηλικιωμένοι – άτομα με ειδικές ανάγκες – άτομα με προβλήματα εξάρτησης – πληθυσμιακές ομάδες με ειδικά προβλήματα (όπως τσιγγάνοι, παλιννοστούντες κ.ά.)

Οι ανάγκες των πληθυσμών αυτών καθορίζονται από τις συγκεκριμένες ιστορικά και πολιτισμικά συνθήκες. Στις μέρες μας, οι ΟΤΑ στοχεύοντας στις παραπάνω πληθυσμιακές ομάδες, υλοποιούν κοινωνικά προγράμματα,² τα οποία μπορούν να καταταχθούν στις εξής κατηγορίες:

- Προγράμματα πρόληψης: αφορούν κυρίως τους χώρους της υγείας, της ψυχικής υγείας και της εξάρτησης από τα ναρκωτικά. Απευθύνονται σε όλους τους δημότες, υπάρχουν όμως και εξειδικευμένα για γυναίκες, νέους και παιδιά. Εκτελούνται μέσω των δημοτικών ιατρείων και συμβουλευτικών σταθμών. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι ΟΤΑ συνεργάζονται και με άλλους φορείς, συνήθως μη κερδοσκοπικούς, όπως ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, το ΚΕΘΕΑ, ψυχιατρικά νοσοκομεία κ.α.
- Προγράμματα ανοικτής προστασίας ηλικιωμένων: στα πλαίσια τους παρέχονται υπηρεσίες σε ηλικιωμένα άτομα. Τα ΚΑΠΗ είναι κέντρα πρωτοβάθμιας ανοικτής φροντίδας, με στόχο την κοινωνική ενεργοποίηση και ένταξη των ηλικιωμένων.
- Προγράμματα άθλησης και πολιτιστικά: οργανώνονται από τα πνευματικά κέντρα, σε συνεργασία των ΟΤΑ με τη Γενική

¹ ΕΕΤΑΑ, Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Αθήνα 1995, σελ. 59-65

² ΕΕΤΑΑ, Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Αθήνα 1995, σελ. 82-83

Γραμματεία Αθλητισμού, το Υπουργείο Πολιτισμού και άλλους φορείς.

- Προγράμματα προνοιακά: απευθύνονται σε άτομα με ειδικές ανάγκες, άπορους, τσιγγάνους και άλλες πληθυσμιακές ομάδες με ιδιαίτερα προβλήματα. Στοχεύουν στη δημιουργική απασχόληση, στήριξη είτε οικονομική είτε σε είδος και στην κοινωνική ένταξή τους.
- Προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης: στοχεύουν στην ένταξη στην αγορά εργασίας νέων ανέργων και γυναικών και χρηματοδοτούνται και από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

4.5 ΟΙ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΣΕ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Η ελληνική Τ.Α. συμμετείχε σε προγράμματα και πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αφορούν τον κοινωνικό τομέα. Ένας αριθμός ΟΤΑ δραστηριοποιήθηκε σε προγράμματα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, σε εφαρμογές δράσεων των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών NOW και HORIZON.¹

Κατά την εφαρμογή αυτών των προγραμμάτων, τα προβλήματα που εντοπίστηκαν αφορούν κυρίως: την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, που πολλές φορές οδήγησε στην ανάθεση κοινοτικών προγραμμάτων σε τρίτους - την αδυναμία εξεύρεσης κατάλληλων και εξειδικευμένων επιμορφωτών στην Περιφέρεια - προβλήματα γραφειοκρατικών διαδικασιών - προβλήματα στις διαδικασίες του Δημοσίου Λογιστικού, τα οποία δυσχεραίνουν την οικονομική διαχείριση των προγραμμάτων. Τα περισσότερα προβλήματα οφείλονται στην έλλειψη υποδομής.

¹ ΕΕΤΑΑ, Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Αθήνα 1995, σελ. 143-162

Για να μπορέσουν οι ΟΤΑ της χώρας μας να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες που προσφέρονται από τα κοινοτικά προγράμματα, κρίνεται απαραίτητος ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας που αφορά την κοινωνική πολιτική και η προσαρμογή της στα νέα ευρωπαϊκά δεδομένα. Είναι αναγκαία η θεσμική εξασφάλιση της δυνατότητας πρόσληψης ειδικού προσωπικού για την εφαρμογή συγκεκριμένων κοινοτικών προγραμμάτων. Παράλληλα, είναι αναγκαία η κατάρτιση και η επιμόρφωση του υπάρχοντος στελεχιακού δυναμικού των ΟΤΑ, έτσι ώστε να πλαισιώνει κατάλληλα τα κοινοτικά προγράμματα. Ακόμη, τα Υπουργεία και άλλοι αρμόδιοι κεντρικοί φορείς θα πρέπει να εξασφαλίζουν ποσοστό κοινοτικής χρηματοδότησης για την Τ.Α., να αναπτύξουν κανάλια επικοινωνίας για την έγκαιρη και συνεχή ενημέρωση και πληροφόρηση των ΟΤΑ για τις κοινοτικές κοινωνικές πολιτικές, να παρέχουν επιστημονική, νομική και συμβουλευτική υποστήριξη για ειδικά θέματα που αντιμετωπίζονται κατά την υλοποίηση προγραμμάτων. Ιδιαίτερη βαρύτητα πρέπει να δοθεί στην υποστήριξη των συνεργασιών σε τοπικό – εθνικό αλλά και υπερεθνικό επίπεδο, αφού άλλωστε η προώθηση της εταιρικής ως Αρχής για την εφαρμογή κοινοτικών προγραμμάτων καθιστά τις συνεργασίες αναγκαίες. Επίσης, πρέπει να δημιουργηθεί ένας μηχανισμός τεκμηρίωσης, ο οποίος θα επιτρέπει στους φορείς της Τ.Α. την πρόσβαση σε μελέτες και έρευνες που αφορούν τον κοινωνικό τομέα.

Οι εμπειρίες που αποκόμισε η ελληνική Τ.Α. από την υλοποίηση κοινωνικών κοινοτικών προγραμμάτων και πρωτοβουλιών είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Πρώτα απ' όλα εξασφάλισε χρηματοδοτικούς πόρους για μια ευρύτερη δραστηριοποίησή της σε συγκεκριμένα πεδία κοινωνικής πολιτικής. Ένα σημαντικό σημείο αναφοράς είναι και η συμμετοχή ΟΤΑ της Περιφέρειας, οι οποίοι μέσω κοινοτικών προγραμμάτων αναλαμβάνουν ολοκληρωμένες δράσεις στον κοινωνικό τομέα. Επίσης, η Τ.Α. αξιοποιώντας την κατάρτιση των στελεχών της που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια αυτών των προγραμμάτων

και τις μελέτες που εκπονήθηκαν για τον εντοπισμό των κοινωνικών προβλημάτων σε τοπικό επίπεδο, μπορεί μελλοντικά να σχεδιάσει και να οργανώσει επιστημονικά τεκμηριωμένα προγράμματα κοινωνικού χαρακτήρα, αντλώντας και εθνικούς και κοινοτικούς πόρους.

Η συνεργασία φορέων Αυτοδιοίκησης για την από κοινού υποβολή προτάσεων, προωθεί την ιδέα της διαδημοτικής συνεργασίας, απαραίτητης για μια σφαιρική κοινωνική παρέμβαση με στόχο την τοπική ανάπτυξη. Η συνεργασία των ΟΤΑ με φορείς του Δημοσίου Τομέα, Ιδρύματα, Πανεπιστήμια, συλλόγους, η οποία υπαγορεύτηκε απ' τις ανάγκες των κοινοτικών προγραμμάτων, αποτέλεσε το πρώτο βήμα και τόνισε την αναγκαιότητα για τη δημιουργία δικτύων άσκησης κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο. Οι διεθνικές συνεργασίες των ΟΤΑ συνέβαλαν στη μεταφορά τεχνογνωσίας από χώρες της Κοινότητας με μακροχρόνια εμπειρία σε ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στον κοινωνικό τομέα.

4.6 ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ Ο.Τ.Α ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΡΑΣΕΩΝ ΣΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΧΩΡΟ

Λαμβάνοντας υπόψη το θεσμικό πλαίσιο, όπως αυτό οριοθετεί τη δράση της Τ.Α. σε ζητήματα κοινωνικής πολιτικής και τις δραστηριότητες στην πράξη της ελληνικής Τ.Α. διαπιστώνεται ότι τα κυριότερα προβλήματα είναι:

► Το μέχρι τώρα θεσμικό πλαίσιο ήταν περιοριστικό ως προς τις δυνατότητες που δίνονταν στην Τ.Α. να ασκήσει κοινωνική πολιτική. Με έντονα συγκεντρωτικό χαρακτήρα ως προς την άσκηση αρμοδιοτήτων και με πληθώρα αποσπασματικών νομοθετικών ρυθμίσεων, οι δυνατότητες παρέμβασης που έδινε στην Τ.Α. χαρακτηρίζονταν προαιρετικές. Ακόμη, η συμμετοχή εκπροσώπων της Τ.Α. σε όργανα λήψης αποφάσεων είχε

περισσότερο συμβολικό χαρακτήρα, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ουσιαστική εκπροσώπηση των ενδιαφερόντων, των αναγκών και των θέσεών τους. Ο νέος νόμος 2646/98 θέτει νέες βάσεις για την παρέμβαση της Τ.Α. στην κοινωνική πολιτική. Δίνει περισσότερες αρμοδιότητες και πόρους για την ανάπτυξη των κοινωνικών δράσεων και συνυπολογίζει την Τ.Α. ως ένα φορέα με ουσιαστικές αρμοδιότητες στην ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας.

➡ Σε ότι αφορά το σχεδιασμό και προγραμματισμό¹ για την υλοποίηση δράσεων και την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, τις περισσότερες φορές γίνεται βιωματικά, στηριζόμενος στις προσωπικές εκτιμήσεις των αρμοδίων και τα αιτήματα των πολιτών και όχι με βάση τη διάγνωση των πραγματικών αναγκών και προβλημάτων. Παρατηρείται ότι υπάρχουν μεγάλες δυσκολίες στη συλλογή και επεξεργασία στοιχείων για το τοπικό επίπεδο σε διαρκή βάση, ενώ δεν εκπονούνται μελέτες βασιζόμενες σε επίσημα στατιστικά δεδομένα. Η έλλειψη επιστημονικού κοινωνικού σχεδιασμού οφείλεται κατά κύριο λόγο στην έλλειψη τεχνογνωσίας και στην έλλειψη σύγχρονων συστημάτων πληροφόρησης.

➡ Σχετικά με το ανθρώπινο δυναμικό² που στηρίζει την κοινωνική παρέμβαση της Τ.Α., διαπιστώνεται ότι παρουσιάζεται ανισοκατανομή του εξειδικευμένου και υψηλού επιπέδου στελεχιακού δυναμικού ανάμεσα στο κέντρο και την περιφέρεια. Εξαιτίας του θεσμικού πλαισίου και την απαγόρευση των προσλήψεων, αυτή η ανεπάρκεια δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί από εθελοντικά στελέχη, γιατί η ενεργοποίηση και η συμμετοχή των πολιτών είναι περιορισμένη.

➡ Σε ότι αφορά τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων κοινωνικής πολιτικής, οι ΟΤΑ στο μεγαλύτερο μέρος αυτοχρηματοδοτούν τη δράση τους, εξαιτίας του θεσμικού πλαισίου και της πενιχρής μεταφοράς κονδυλίων από το κεντρικό κράτος. Στον οικονομικό προγραμματισμό των ΟΤΑ δεν

¹ ΕΕΤΑΑ, Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση, ό.π. σελ. 94

εξασφαλίζεται ξεχωριστή γραμμή προϋπολογισμού για τα ζητήματα κοινωνικής πολιτικής, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν στοιχεία για τα διατιθέμενα προς αυτό το σκοπό κονδύλια, αλλά και να είναι δύσκολη η όποια προσπάθεια ελέγχου. Ακόμη, παρατηρείται έλλειψη δεξιοτήτων για εξεύρεση πηγών χρηματοδότησης μέσα από χορηγίες ή αξιοποίηση φορέων μη κερδοσκοπικών και άλλων. Για τη μη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η Ευρωπαϊκή Κοινότητα γίνεται λόγος στην προηγούμενη ενότητα.

➡ Οι σχέσεις των ΟΤΑ με τους αρμόδιους κεντρικούς φορείς και με τη Διεύθυνση Υγείας και Πρόνοιας των Νομαρχών είναι υποτυπώδεις και πολλές φορές έντονα ανταγωνιστικές. Τα κυριότερα προβλήματα οφείλονται στην γραφειοκρατία, στην έλλειψη πληροφόρησης και αμφίδρομης επικοινωνίας. Απόρροια αυτής της κατάστασης, αλληλοεπικαλύψεις και κενά σε ορισμένους τομείς παρέμβασης.

Εκτός των προαναφερόμενων, υπάρχουν και προβλήματα συνεργασίας μεταξύ των ΟΤΑ, προβλήματα ελέγχου των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών, εξαιτίας του ότι αυτός γίνεται από άτομα μη εξειδικευμένα και με αμφισβητούμενα κριτήρια αποτελεσματικότητας, προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι απομακρυσμένοι από το κέντρο ΟΤΑ, επειδή δεν έχουν εύκολη πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης, και άλλα.

² ΕΕΤΑΑ, Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση, ό.π., σελ. 73

4.7 ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οι τεχνολογικές, οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις τόσο στο διεθνή όσο και στον ελλαδικό χώρο, είχαν ως αποτέλεσμα την όξυνση των κοινωνικών προβλημάτων. Οι κοινωνικές ανάγκες γίνονται περισσότερες και παράλληλα μεγάλες ομάδες πληθυσμού αποκλείονται από το κοινωνικό γίγνεσθαι.

Αυτές οι αλλαγές και τα απορρέοντα από αυτές προβλήματα γίνονται ιδιαίτερα αισθητά στο τοπικό κοινωνικό χώρο. Για το λόγο αυτό, το κέντρο βάρους άσκησης κοινωνικής πολιτικής μετατοπίζεται από τη σφαίρα μιας κύρια κρατική ευθύνης προς την ενεργοποίηση υπηρεσιών στο τοπικό επίπεδο. Η Τ.Α. καλείται να καλύψει ανάγκες, αλλά και κενά των κυβερνητικών πολιτικών, με δεδομένες θεσμικές, οργανωτικές και οικονομικές δυνατότητες. Η ελληνική Τ.Α. ανταποκρίνεται σ' αυτό το νέο ρόλο της, αξιοποιώντας τις περιορισμένες δυνατότητές της, παρέχοντας κοινωνικές υπηρεσίες στο τοπικό επίπεδο, τις περισσότερες φορές αποσπασματικά.

Με δεδομένο το θεσμικό πλαίσιο, συγκεντρωτικό μέχρι τώρα ως προς τις αρμοδιότητες και περιοριστικό ως προς τις δυνατότητες, με ελλείψεις στις υποδομές, σε στελεχιακό δυναμικό, στην τεχνογνωσία όσον αφορά τον κοινωνικό σχεδιασμό και τη διαχείριση κοινωνικών προγραμμάτων, αντιμετωπίζοντας προβλήματα εξεύρεσης οικονομικών πόρων, με δυσκολίες στην ανάπτυξη συνεργασιών σε τοπικό, εθνικό και διεθνικό επίπεδο, και αντιμετώπιση με κυβερνητικές πολιτικές που εύκολα μεταβιβάζουν ευθύνες, αλλά δύσκολα παρέχουν τα απαραίτητα μέσα για την ευδοκίμηση των όποιων προσπαθειών, η ελληνική Τ.Α. αποδέχτηκε αυτή την «πρόκληση».

Τα προβλήματα έχουν ήδη επισημανθεί η Τ.Α. δεν αξιοποιεί στο βαθμό που θα έπρεπε τις δυνατότητες της και παράλληλα δεν εκμεταλλεύεται τις ευκαιρίες που προσφέρει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Για να μπορέσει να υπάρξει

αποτελεσματική παρέμβαση στην πρόληψη και την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων και στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού με κύριο άξονα αναφοράς το τοπικό επίπεδο, η Κεντρική Διοίκηση θα πρέπει να προχωρήσει σε μια σειρά ρυθμίσεων και η Τ.Α. θα πρέπει να αναλάβει τις ευθύνες της, προσπαθώντας να τη φέρει εις πέρας αποτελεσματικά.

Η Κεντρική Διοίκηση, λαμβάνοντας υπόψη και τις εξελίξεις στον ευρωπαϊκό οικονομικό και κοινωνικό χώρο, πρέπει να προσδιορίσει ένα εθνικό στρατηγικό πλαίσιο για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής και να προχωρήσει στην εισήγηση θεσμικών ρυθμίσεων και μεταρρυθμίσεων. Παράλληλα, έχοντας την ευθύνη διοίκησης εκείνων των δομών που ασκούν κοινωνική πολιτική σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, πρέπει να μεταβιβάσει αρμοδιότητες και πόρους στους πρωτοβάθμιους ΟΤΑ για τη διοίκηση και λειτουργία εκείνων των δομών κοινωνικής πολιτικής, των οποίων οι υπηρεσίες έχουν τοπική αναφορά.

Οι ΟΤΑ πρέπει να εκσυγχρονίσουν την οργάνωση και τη λειτουργία τους, να αξιοποιήσουν και να προωθήσουν συνεργασίες με άλλους ΟΤΑ, με αποκεντρωμένους κεντρικούς φορείς, με τους κοινωνικούς εταίρους, με τις εθελοντικές οργανώσεις και με κάθε φορέα που αναπτύσσει δραστηριότητες κοινωνικού χαρακτήρα και να στηρίζουν την ενεργοποίηση και τη συμμετοχή των ίδιων των ενδιαφερόμενων «χρηστών» των κοινωνικών υπηρεσιών. Πρώτα, πρέπει να μεριμνήσουν για τη λειτουργία συντονιστικής δομής άσκησης κοινωνικής πολιτικής, όπως Κοινωνική Υπηρεσία, έτσι ώστε να υπάρχει μια οργανωμένη παρέμβαση στα κοινωνικά ζητήματα.

Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην εκπόνηση μελετών και ερευνών για τον εντοπισμό, τη διεύρυνση και την ιεράρχηση των κοινωνικών προβλημάτων του τοπικού χώρου, στο σχεδιασμό και τον ετήσιο προγραμματισμό της δημοτικής δράσης για την αντιμετώπιση των προβλημάτων, και στην αξιολόγηση των όποιων παρεμβάσεων.

Για τη χρηματοδότηση των όποιων δραστηριοτήτων, θα πρέπει οι ΟΤΑ να αναζητήσουν άλλες εναλλακτικές πηγές οικονομικών πόρων, όπως χορηγίες, δωρεές κλπ. Πρέπει να αξιοποιήσουν τις χρηματοδοτικές δυνατότητες που προσφέρουν τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης, ενώ είναι απαραίτητη και η ενίσχυση τους από την κεντρική διοίκηση. Ακόμη πρέπει να υπάρχει ετησίως συγκεκριμένο ποσοστό από το Δημοτικό προϋπολογισμό για την ανάπτυξη κοινωνικών δράσεων και προγραμμάτων, ενώ για τη συμμετοχή ΟΤΑ σε κοινοτικά κοινωνικά προγράμματα είναι απαραίτητες τροποποιήσεις στις διαδικασίες του Δημοσίου Λογιστικού για την εξασφάλιση ευελιξίας.

Είναι αυτονόητο ότι για την αποτελεσματική λειτουργία των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών είναι απαραίτητη η κατάλληλη στελέχωσή τους. Οι ΟΤΑ πρέπει να στελεχώσουν τις κοινωνικές υπηρεσίες με άτομα που έχουν τις επιστημονικές γνώσεις για την κοινωνική έρευνα και τον σχεδιασμό κοινωνικών δράσεων, καθώς και για την οργάνωση και διοίκηση τέτοιων υπηρεσιών, και τη διαχείριση κοινοτικών προγραμμάτων.

Πέρα από τις αλλαγές που πρέπει να γίνουν στο θεσμικό πλαίσιο ,στις υποδομές, στους τρόπους χρηματοδότησης, στις αντιλήψεις των αρμοδίων, πρέπει να τονισθεί ότι οι σημαντικές διαφοροποιήσεις των αναγκών στον αστικό, ημιαστικό και αγροτικό χώρο, οδηγούν στη διαπίστωση ότι δεν γίνεται λόγος για μια κοινωνική πολιτική της Τ.Α., αλλά για διαφοροποιημένες εκφάνσεις και εφαρμογές, μετά από προηγούμενη διερεύνηση αναγκών και εντοπισμό συγκεκριμένων προβλημάτων. Κάθε ΟΤΑ πρέπει να αναπτύξει τη δική του κοινωνική πολιτική, αντιμετωπίζοντας τα ιδιαίτερα προβλήματα των δημοτών του, έχοντας συγκεκριμένες δυνατότητες και πόρους οικονομικούς, τεχνικούς και ανθρώπινους.

Εκείνο που είναι ιδιαίτερα σημαντικό για μία αποτελεσματική παρέμβαση στα κοινωνικά θέματα, είναι η ένταξη των όποιων δράσεων και πολιτικών που αναπτύσσουν μεμονωμένα οι ΟΤΑ στα πλαίσια ενός ευρύτερου εθνικού

στρατηγικού σχεδιασμού της κοινωνικής πολιτικής, με συνυπολογισμό των ευρωπαϊκών εξελίξεων και προοπτικών, στα πλαίσια της συμμετοχής της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Με αυτόν τον τρόπο και αλληλοεπικαλύψεις αποφεύγονται, και οι συνεργασίες αποδίδουν, και τεχνογνωσία μεταφέρεται, και οι ανισότητες μετριαζονται, και οι δυνατότητες αξιοποιούνται καλύτερα.

Ο νόμος 2646/98 προσφέρει πάρα πολλά σ' αυτή την κατεύθυνση. Θέτει τις βάσεις για την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας, με συνυπολογισμό όλων των εμπλεκόμενων φορέων (δημοσίων υπηρεσιών, ιδιωτικών φορέων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και εθελοντικών οργανώσεων). Η Τ.Α. θεωρείται σημαντικός φορέας για την παροχή πρωτοβάθμιας κοινωνικής φροντίδας. Ο νόμος αυτός προσφέρει τις λύσεις για πολλά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ΟΤΑ κατά την ανάπτυξη κοινωνικών δράσεων.

Κεφάλαιο 5:

Η ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΔΡΑΜΑΣ

5.1 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Η Δράμα είναι πόλη της Βορειοανατολικής Ελλάδας και η πρωτεύουσα του Νομού Δράμας. Η Δράμα είναι η πόλη με τους περισσότερους κατοίκους του Νομού και το κέντρο κάθε οικονομικής, εμπορικής, πολιτιστικής και κοινωνικής δραστηριότητας. Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνεται ο συνολικός πληθυσμός του Νομού Δράμας και του Δήμου Δράμα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΝΟΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ

(Αριθμός κατοίκων)

	Νομός Δράμας	Δήμος Δράμας
Πληθυσμός	96.554	38.546

ΠΗΓΗ: Στατιστική Υπηρεσία Ν. Δράμας – Απογραφή 1991.

- Ιστορία:¹

Η Δράμα κατοικήθηκε από τους προϊστορικούς χρόνους. Η πόλη αναφέρεται συχνά από τον 12^ο αι. π.Χ. Καταλήφθηκε από τους Τούρκους το 1371 και έμεινε στα χέρια τους μέχρι το Β' Βαλκανικό Πόλεμο. Μετά το 1830 γνώρισε μεγάλη ακμή. Κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο καταλήφθηκε από Βούλγαρους. Με την είσοδο των Γερμανών στην Ελλάδα το 1941, τα γερμανικά και βουλγαρικά στρατεύματα κατέλαβαν την Ανατολική Μακεδονία. Ξεκίνησε συστηματική προσπάθεια εκβουλγαρισμού της πόλης, η οποία συνάντησε τη σθεναρή αντίδραση των κατοίκων της. Οι Βούλγαροι εγκατέλειψαν τη Δράμα τον Οκτώβριο του 1944.

- Αξιοθέατα – Πολιτισμός:²

¹ Ενημερωτικά έντυπα του Δήμου Δράμας

² ό.π.

Στα θεμέλια του κάστρου της Δράμας ήταν η ακρόπολη της αρχαίας πόλης και μέσα σ' αυτό βρίσκονταν μεσαιωνικές εκκλησίες. Το Νησάκι, περιοχή με άφθονα τρεχούμενα νερά και πολύ πράσινο, είναι πόλος έλξης για τους επισκέπτες της πόλης. Η Δράμα διαθέτει αρκετά παλιά αρχοντικά, τα οποία ο Δήμος διατηρεί. Η αρχαιολογική συλλογή της πόλης περιλαμβάνει ρωμαϊκά και παλαιοχριστιανικά γλυπτά, αρχιτεκτονικά μέλη και ευρήματα από ανασκαφές. Ο νομός διακρίνεται στον ευρωπαϊκό χώρο για το Παρθένο Δάσος. Βρίσκεται στη θέση Φρακτό του δάσους του Παρανεστίου, στο βορειότερο άκρο της ελληνικής κεντρικής Ροδόπης, σε υψόμετρο 1.500 – 1.950 μέτρα. Η περιοχή απέχει από τη Δράμα 100 χλμ. Από το 1980 έχει ανακηρυχθεί Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης και τελεί υπό καθεστώς ειδικής προστασίας.

Αν και ο Δήμος Δράμας είναι ένας σχετικά μικρός δήμος της ελληνικής επαρχίας, έχει να επιδείξει πλούσια πολιτιστική δράση. Η λειτουργία της Δημοτικής Βιβλιοθήκης, σε σύγχρονο αρχιτεκτονικά κτίριο, το Δημοτικό Ωδείο, το Δημοτικό Θέατρο, το Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους που διοργανώνει ο Δήμος με άλλους φορείς, και η δράση που αναπτύσσουν σύλλογοι και φορείς της πόλης, συμβάλλουν στην περαιτέρω πολιτιστικής ανάπτυξης της Δράμας.

- Πληθυσμός Δήμου Δράμας:

Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται ο πληθυσμός του Δήμου Δράμας:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ
(ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ)

	Δήμος Δράμας
Άνδρες	18.639
Γυναίκες	19.909
Σύνολο	38.548

ΠΗΓΗ: Στατιστική Υπηρεσία Ν. Δράμας – Απογραφή 1991.

Όπως ο πίνακας δείχνει οι γυναίκες είναι περισσότερες από τους άνδρες. Σε ποσοστά, οι γυναίκες είναι περίπου το 51,6% του συνολικού πληθυσμού του Δήμου Δράμας, ενώ οι άνδρες είναι το 48,4% του ίδιου μεγέθους.

Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνεται ο αριθμός των οικονομικώς ενεργών και απασχολούμενων κατοίκων του Νομού Δράμας και του Δήμου Δράμας:

**ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΕΝΕΡΓΟΙ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ,
ΝΟΜΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ**

	Απασχολούμενοι					Οικονομικοί ενεργοί	
	Σύνολο	Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογενής Τομέας	Τριτογενής Τομέας	Δε δήλωσαν	Σύνολο	<25 ετών
Νομός Δράμας	32.313	7.186	10.392	13.235	1.500	35.805	5.923
Δήμος Δράμας	12.733	526	3.939	7.639	599	14.387	2.151

ΠΗΓΗ: Στατιστική Υπηρεσία Ν. Δράμας – Απογραφή 1991

Από τον πίνακα παρατηρούμε ότι ο οικονομικώς ενεργός πληθυσμός του Δήμου Δράμας είναι 14.387 κάτοικοι, ποσοστό 37,3% επί του συνολικού πληθυσμού του Δήμου.

Οι απασχολούμενοι του Δήμου Δράμας είναι 12.733, ποσοστό 33% επί του συνολικού πληθυσμού του Δήμου. Από αυτούς 526 απασχολούνται στον πρωτογενή τομέα παραγωγής (ποσοστό 4,1% επί του συνόλου απασχολούμενων), 3.939 στον δευτερογενή τομέα (ποσοστό 30,9% επί του συνόλου απασχολουμένων), και στον τριτογενή τομέα 7.639 (ποσοστό 59,9% επί του συνόλου απασχολουμένων). Οι περισσότεροι δημότες απασχολούνται στον τομέα παροχής υπηρεσιών.

Το σύνολο οικονομικώς ενεργού πληθυσμού και απασχολουμένων είναι 27.120 κάτοικοι, ποσοστό 70,3% επί του συνολικού πληθυσμού του Δήμου.

Μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι ο τριτογενής τομέας είναι περισσότερο διευρυμένος στο Δήμο Δράμας– ποσοστό 59,9% επί του συνόλου απασχολουμένων σε σχέση με το Νομό Δράμας – ποσοστό 40,9% επί του συνόλου απασχολουμένων. Αυτό οφείλεται και στο γεγονός ότι στην πόλη της Δράμας βρίσκονται συγκεντρωμένες διάφορες υπηρεσίες και τράπεζες, με αποτέλεσμα να απασχολούνται περισσότεροι σ' αυτό τον τομέα. Ανάλογα, ο πρωτογενής τομέας είναι περισσότερο διευρυμένος στο Νομό και υποτυπώδης στο Δήμο: ποσοστό 4,1% επί του συνόλου απασχολουμένων για το Δήμο και 22,2% επί του συνόλου των απασχολούμενων για το Νομό.

5.2 Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΔΡΑΜΑΣ

Κοινωνικές πολιτικές στο Δήμο Δράμας αναπτύσσουν οι αποκεντρωμένες υπηρεσίες κοινωνικής πολιτικής του κράτους, η Νομαρχία, η οποία είναι εγκατεστημένη στην πόλη της Δράμας, ο Δήμος Δράμας και ιδιωτικοί φορείς της τοπικής κοινωνίας.

Στη Δράμα λειτουργούν παραρτήματα του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού, του Εθνικού Οργανισμού Πρόνοιας, του Οργανισμού Εργατικής Εστίας, της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς.

Η Νομαρχία επιλαμβάνεται θεμάτων κοινωνικής πολιτικής, μέσω του Τμήματος Κοινωνικής Πρόνοιας και της Διεύθυνσης Υγείας.

Για την προστασία της τρίτης ηλικίας λειτουργεί ένα κρατικό γηροκομείο και δύο ΚΑΠΗ. Στη Δράμα λειτουργεί και Θεραπευτήριο Χρονίων Παθήσεων.

Υπάρχουν παιδικοί και Βρεφονηπιακοί σταθμοί και επίσης, ο Δήμος έχει συστήσει και λειτουργεί ένα Κέντρο Νεότητας, για κοινωνική παρέμβαση σε θέματα της νεολαίας.

Πρέπει να σημειωθεί ότι σύλλογοι, οργανώσεις, σωματεία και ιδιώτες προσφέρουν με διάφορους τρόπους στην κάλυψη κοινωνικών αναγκών.

Ο Δήμος Δράμας θέλοντας να επιχειρήσει μια συντονισμένη και πολύπλευρη παρέμβαση στον κοινωνικό χώρο, επέλεξε τη σύσταση ΚΚΥ. Η Δημοτική Αρχή γνωρίζοντας τις αυξημένες ανάγκες των δημοτών, δείχνοντας διάθεση για ουσιαστική αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων και αφού ενημερώθηκε για τις εξελίξεις στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών από την Τοπική Αυτοδιοίκηση, δείχνοντας πνεύμα νεωτερισμού, προχώρησε στη σύσταση Κεντρικής Κοινωνικής Υπηρεσίας. Ο Δήμος Δράμας είναι από τους πρώτους δήμους της Ελλάδας που συστήσαν Κεντρική Κοινωνική Υπηρεσία με τροποποίηση του Οργανισμού Εσωτερικής Λειτουργίας του.

Στα επόμενα κεφάλαια, ακολουθεί αναλυτική παρουσίαση της Κοινωνικής Υπηρεσίας και των κοινωνικών προγραμμάτων που υλοποιεί.

Κεφάλαιο 6:

Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ

6.1 Η ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΟΜΗ

Η Κεντρική Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου Δράμας, έχει συσταθεί με βάση την ΥΑ Δ1/ΕΣ/3076 της 10/4/95 (ΦΕΚ Β' 272) περί τροποποίησης και προσαρμογής του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας του Δήμου Δράμας.

Οργανωτικά υπάγεται στη Διεύθυνση Διοικητικών Υπηρεσιών. Η εποπτεία και ο έλεγχος του έργου της Κεντρικής Κοινωνικής Υπηρεσίας (ΚΚΥ), ασκείται από το Δήμαρχο.

Στεγάζεται σε γραφεία, εκτός του Δημοτικού Καταστήματος, τα οποία μισθώνει ο Δήμος. Η στέγαση της σε ανεξάρτητο χώρο προτιμήθηκε και για την εύρυθμη λειτουργία της, αλλά και για να διαφυλάσσεται το απόρρητο της συνεργασίας κοινωνικού λειτουργού και των περιπτώσεων που προσφεύγουν στην ΚΚΥ.

Είναι στελεχωμένη με δύο (2) κοινωνικούς λειτουργούς, κατηγορίας Τ.Ε.. Η γραμματειακή υποστήριξη παρέχεται από μια υπάλληλο του Δήμου, κατηγορίας ΔΕ, η οποία απασχολείται αποκλειστικά στα γραφεία της ΚΚΥ.

Καθήκοντα του γραφείου Κοινωνικής Υπηρεσίας, όπως γενικά αναφέρεται στον ΟΕΥ του Δήμου, είναι "η αντιμετώπιση προβλημάτων ειδικών κατηγοριών πολιτών που πλήττονται από απρόβλεπτα και έκτακτα συμβάντα, που στερούνται επαρκών ή κατάλληλων μέσων κατοικίας, προσφύγων παλιννοστούντων ή μεταναστών, υπερηλίκων, πάσης φύσεως αναπήρων, οικονομικών αδυνάτων, αυτών που προέρχονται από ιδρύματα κλειστής περίθαλψης κλπ".

Σκοπός της ΚΚΥ είναι ο σχεδιασμός, η οργάνωση και η εφαρμογή προγραμμάτων, μετά από διερεύνηση των πραγματικών αναγκών της τοπικής κοινωνίας και του ευρύτερου χώρου στον οποίο αυτή εντάσσεται και μέσα στον

οποίο αναπτύσσεται. Ο επιδιωκόμενος στόχος αυτών των προγραμμάτων είναι η ισχυροποίηση του ατόμου ή της ομάδας και των δυνατοτήτων τους έτσι ώστε μετά από ένα χρονικό διάστημα συνεργασίας με τον κοινωνικό λειτουργό, να μπορούν να αντιμετωπίζουν το πρόβλημά τους. Επίσης, επιδιώκεται η δημιουργία υποστηρικτικών δομών μέσα στην τοπική κοινωνία, με στόχο την ενσωμάτωση και υποστήριξη ευπαθών ατόμων ή κοινωνικών ομάδων.

6.2 Η ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Η ΚΚΥ σχεδιάζει και οργανώνει προγράμματα λαμβάνοντας υπόψη τα κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα της τοπικής κοινωνίας, ενώ παράλληλα αντλεί και επεξεργάζεται στοιχεία από τις περιπτώσεις που απευθύνονται σ' αυτήν. Κατά την υλοποίηση των προγραμμάτων, η ΚΚΥ χρησιμοποιεί και τις τρεις μεθόδους άσκησης κοινωνικής εργασίας, δηλαδή, κοινωνική εργασία με Άτομα, κοινωνική εργασία με Ομάδες, κοινωνική εργασία με την Κοινότητα.

Κοινωνική Εργασία με Άτομα

Η ΚΚΥ δέχεται καθημερινά και κατά τις ώρες 8.30 π.μ. μέχρι 2.30 μ.μ., κάθε άτομο που πιστεύει ότι μπορεί να εξυπηρετηθεί από αυτήν. Με τη μέθοδο της συνέντευξης και αφού προηγουμένως έχει κλειστεί ραντεβού, ο κοινωνικός λειτουργός προσπαθεί να διαγνώσει τι ακριβώς συμβαίνει στην περίπτωση. Κατόπιν, ανοίγεται υπηρεσιακός φάκελος, στον οποίο καταγράφονται τα στοιχεία της κάθε περίπτωσης. Τα στοιχεία αυτού του φακέλου είναι απόρρητα και η αλληλογραφία διεξάγεται με εμπιστευτικό πρωτόκολλο. Ο κοινωνικός λειτουργός τηρεί εχεμύθεια και δεν υποχρεούται να αναφέρει στοιχεία του φακέλου ενώπιον δικαστικών αρχών. Παράλληλα με τον υπηρεσιακό φάκελο, τηρείται Δελτίο Παρακολούθησης, στο οποίο καταγράφονται συναντήσεις, ενέργειες, καθώς και η αξιολόγηση της πορείας της περίπτωσης.

Κοινωνική Εργασία με Ομάδες

Αυτή η μέθοδος άσκησης κοινωνικής εργασίας εφαρμόζεται αφού καταγραφούν και αξιολογηθούν συγκεκριμένες ομάδες ατόμων που χρειάζονται υποστήριξη από την ΚΚΥ, π.χ. αλκοολικοί, κακοποιημένες γυναίκες, μοναχικά άτομα. Η μέθοδος αυτή εφαρμόζεται σε επίπεδο πρόληψης – ενημέρωσης, αλλά και διευκόλυνσης των μελών της ομάδας που παρουσιάζουν ομοιογενή παθολογικά χαρακτηριστικά. Επίσης, βάση αυτής της μεθόδου, συγκροτήθηκε ομάδα εθελοντών, οι οποίοι εκπαιδεύονται από τον κοινωνικό λειτουργό (δηλαδή, αποσαφηνίζονται οι όροι συμμετοχής, ο ρόλος τους και τα πλαίσια δράσης τους), και υποστηρίζουν τα προγράμματα της ΚΚΥ.

Κοινωνική Εργασία με την Κοινότητα

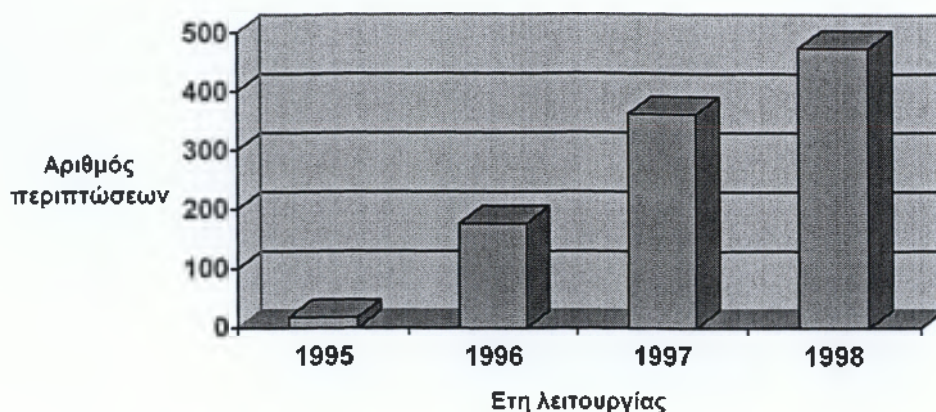
Η ΚΚΥ μέσα από την έρευνα για τις ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά της τοπικής κοινωνίας, σχεδιάζει και εφαρμόζει προγράμματα που αφορούν το σύνολο του πληθυσμού του Δήμου και επιδιώκουν κυρίως μακροπρόθεσμα, παρά βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα, όπως το πρόγραμμα για ενημέρωση και πρόληψη από εξαρτησιογόνες ουσίες.

Η ΚΚΥ άρχισε την εφαρμογή κοινωνικών προγραμμάτων τον Νοέμβριο του 1995. Στον πίνακα που ακολουθεί μπορούμε να δούμε τον αριθμό των περιπτώσεων που έχουν εξυπηρετηθεί, κατά έτος λειτουργίας:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΕΤΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Έτος	Μήνες λειτουργίας ΚΚΥ	Αριθμός περιπτώσεων
1995	2	18
1996	12	176
1997	12	361
1998	10	473

ΠΗΓΗ: ΚΚΥ Δήμου Δράμας

Πρέπει να σημειωθεί ότι η ΚΚΥ δεν εξυπηρετεί κάθε έναν που προσέρχεται σ' αυτήν, αλλά αξιολογεί κάθε περίπτωση που απευθύνεται σ' αυτήν, βάση συγκεκριμένων κριτηρίων και «επιλέγει» εκείνους που χρειάζονται σε μεγαλύτερο βαθμό από κάποιους άλλους τη βοήθεια της. Επίσης, στον παραπάνω πίνακα δεν συμπεριλαμβάνονται εκείνες οι περιπτώσεις με τις οποίες ασχολείται η ΚΚΥ στα πλαίσια προγραμμάτων που αφορούν το σύνολο του πληθυσμού του Δήμου (όπως, π.χ. πρόγραμμα ενημέρωσης – πρόληψης κατά των ναρκωτικών).

Στον πίνακα παρατηρούμε ότι διαχρονικά αυξάνεται ο αριθμός των περιπτώσεων που εξυπηρετούνται από την ΚΚΥ. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο ότι η ΚΚΥ, χρόνο με το χρόνο, οργανώνεται καλύτερα, εφαρμόζει περισσότερα προγράμματα, τα οποία καλύπτουν περισσότερες «ευπαθείς» πληθυσμιακές ομάδες (νέοι, τρίτη ηλικία, οικονομικώς αδύνατοι κ.α.), με αποτέλεσμα να προσφεύγουν περισσότερα άτομα σ' αυτήν. Επίσης, μετά από περίπου 3,5 χρόνια λειτουργίας, οι δημότες έχουν πληροφορηθεί όχι μόνο την ύπαρξη αυτής, αλλά είναι πλέον ενημερωμένοι και για τα προγράμματα που υλοποιεί.

Ο πίνακας δεν παρατίθεται για να γίνει αξιολόγηση του παραγόμενου έργου, αφού η επιτυχία μιας Κοινωνικής Υπηρεσίας δεν σχετίζεται αποκλειστικά με τον αυξημένο αριθμό των περιπτώσεων που εξυπηρετεί. Μια

Κοινωνική Υπηρεσία επιδιώκει την έλλειψη της ζήτησης των υπηρεσιών που προσφέρει, έτσι επ' ουδενί λόγο, ο αριθμός των περιπτώσεων χρησιμοποιείται για να εξαχθούν τέτοιου είδους συμπεράσματα: άλλωστε, κάτι τέτοιο και τη στιγμή που αναφερόμαστε σε κοινωνικά ζητήματα, απαιτεί τη χρησιμοποίηση ειδικών κριτηρίων, τα οποία δεν εμπίπτουν ούτε στο πεδίο των επιστημονικών μου γνώσεων, ούτε εξυπηρετούν τους στόχους αυτής της εργασίας.

6.3 Η ΣΥΝΑΨΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΩΝ

Η ΚΚΥ του Δήμου Δράμας στα πλαίσια της λειτουργίας της συνεργάζεται με Ευρωπαϊκά Δίκτυα, Ελληνικές Επιστημονικές Εταιρείες στο χώρο της υγείας και με Εθνικά Διαδημοτικά Δίκτυα. Συγκεκριμένα, συνεργάζεται με τους ακόλουθους φορείς:

- ECAD (European Council Against Drugs): Ένα Ευρωπαϊκό Δίκτυο με έδρα τη Στοκχόλμη, το οποίο σχεδιάζει προγράμματα πρόληψης και κοινής αντιμετώπισης κατά των ναρκωτικών, που μπορούν να εφαρμοστούν συγχρόνως σε όλες τις ευρωπαϊκές πόλεις. Αξίζει να σημειωθεί, ότι ο Δήμος Δράμας είναι ιδρυτικό μέλος του ECAD.
- Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Οικογένεια και την Εργασία: Ένα Ευρωπαϊκό Δίκτυο που προσφέρει πληροφόρηση για το τι ισχύει νομικά σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, σε σχέση με την οικογένεια και την εργασία, και παρουσιάζει στατιστικά δεδομένα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για το σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων.
- Ευρωπαϊκό και Εθνικό Δίκτυο «Υγιείς Πόλεις»: Ένα Δίκτυο που λειτουργεί υπό την αιγίδα της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας και στο οποίο μετέχουν 370 πόλεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο και 52 σε εθνικό. Στ

πλαίσια του Δικτύου εξετάζονται τρόποι σχεδιασμού μιας πόλης, κοινωνικά και πολιτισμικά, έτσι ώστε οι άνθρωποι που ζουν σ' αυτή να προάγουν την υγεία τους και να εξασφαλίζουν καλύτερους όρους διαβίωσης.

- Εθνικό Δίκτυο για την προστασία των Ελλήνων Τσιγγάνων (ROM): Στο Δίκτυο αυτό συμμετέχουν πόλεις της Ελλάδας, στις οποίες μέρος του πληθυσμού τους αποτελούν τσιγγάνοι. Όλες αυτές οι πόλεις, θέλοντας μια κοινή αντιμετώπιση των κοινωνικών, στεγαστικών, πολιτισμικών και ρατσιστικών προβλημάτων που παρατηρούνται, προχώρησαν στο σχεδιασμό ενός ενιαίου προγράμματος για την καλύτερη επίλυση των προβλημάτων και το υπέβαλαν στην Πολιτεία, διεκδικώντας μέσα από θεσμοθετημένους πόρους, τα χρήματα που χρειάζονται για την εφαρμογή του. Οι συμμετέχουσες πόλεις δε δεσμεύονται από τη συμμετοχή τους στο Δίκτυο και μπορούν να αναπτύξουν ξεχωριστές δράσεις, σύμφωνα με τις ιδιαίτερες ανάγκες που αντιμετωπίζουν.
- Στα πλαίσια της λειτουργίας του Κέντρου Υποστήριξης Πασχόντων από Νεοπλασίες και Σκλήρυνση Κατά Πλάκας, η ΚΚΥ συνεργάζεται με : την Ελληνική Εταιρεία για τη Σκλήρυνση Κατά Πλάκας, την Ελληνική Ογκολογική Εταιρεία, την Ελληνική Μαστολογική Εταιρεία, την Ελληνική Αντικαρκινική Εταιρεία, την Εταιρεία Μελέτης Πνευμονοπαθειών και Επαγγελματικών Παθήσεων Θώρακος.

Επίσης, στα πλαίσια των προγραμμάτων κατά της εξάρτησης συνεργάζεται στενά με τον Οργανισμό Κατά των Ναρκωτικών (OKANA), καθώς και με τους Γιατρούς χωρίς Σύνορα, κυρίως για την ανταλλαγή εμπειριών και πληροφοριών.

Εκτός των παραπάνω φορέων, η ΚΚΥ συνεργάζεται με όλες τις Υπηρεσίες της Πολιτείας (τόσο σε επίπεδο Νομαρχίας, όσο και σε επίπεδο

Υπουργείων) με συλλόγους της περιοχής (γυναικών, Ποντίων, πολιτιστικών κ.α.), καθώς και με άλλους ΟΤΑ, σε Ελλάδα και εξωτερικό.

6.4. Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΗΜΟΤΕΣ

Η ΚΚΥ ενημερώνει τους δημότες της Δράμας για τα προγράμματα που εφαρμόζει και τις υπηρεσίες που μέσα από αυτά προσφέρει, κατά κύριο λόγο με Δελτία Τύπου και Ανακοινώσεις μέσω των τοπικών ΜΜΕ (εφημερίδες, ραδιόφωνο, τηλεόραση), με Ανακοινώσεις που αναρτώνται στο Δημοτικό Κατάστημα, με κατ' οίκον επιστολές, τηλεφωνήματα κ.α. Εξαιτίας του ότι η πόλη της Δράμας είναι μια μικρή, επαρχιακή πόλη, η ενημέρωση των δημοτών είναι εύκολη· πολλές φορές, οι δημότες ενημερώνονται μέσα από άτυπα δίκτυα επικοινωνίας (συζητήσεις, προσωπικές επαφές, κλπ.).

Η ΚΚΥ, από την άλλη πλευρά, ενημερώνεται για τις ανάγκες των δημοτών από τα τοπικά ΜΜΕ ,από τοπικούς φορείς (συλλόγους, σωματεία, κ.α.), από τους ίδιους τους δημότες, οι οποίοι επισκέπτονται τα γραφεία της ή το Δήμο και εκθέτουν τα προβλήματά τους, και από κοινωνικές έρευνες και μελέτες (αυτόν τον καιρό εκπονείται μία τέτοια μελέτη, η οποία θα αποτελέσει τη βάση για το σχεδιασμό ενός προγράμματος κατά των ναρκωτικών).

6.5 ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Για την χρηματοδότηση της ΚΚΥ από το Δήμο Δράμας, για κάλυψη των δαπανών της στα πλαίσια της λειτουργίας της και των προγραμμάτων που υλοποιεί, δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία από την Οικονομική Υπηρεσία του Δήμου. Αυτό οφείλεται στην έλλειψη ξεχωριστής γραμμής για την

χρηματοδότησης της κοινωνικής πολιτικής στον προϋπολογισμό του Δήμου. Οι δαπάνες της ΚΚΥ εντάσσονται στις αντίστοιχες κατηγορίες δαπανών του Δήμου, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν ξεχωριστά συγκεντρωτικά στοιχεία για το συνολικό ποσό χρηματοδότησης της ΚΚΥ κατά οικονομικό έτος.

Ζητήθηκε από την Οικονομική Υπηρεσία και συγκεκριμένα από το Ταμείο, να υπάρξει έστω και μια μερική καταγραφή των εξόδων που αφορούν την ΚΚΥ. Αυτό δεν κατέστη δυνατό, γιατί αφενός είναι μια δύσκολη και χρονοβόρα διαδικασία, αφετέρου, οι υπάλληλοι έδειξαν απροθυμία λόγω φόρτου εργασίας. Τα όποια στοιχεία για τη χρηματοδότηση της ΚΚΥ παρουσιάζονται σ' αυτήν την εργασία, προέρχονται από τα στοιχεία που έχει στη διάθεση του ο υπεύθυνος κοινωνικός λειτουργός της ΚΚΥ.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η κάλυψη των δαπανών της ΚΚΥ και των προγραμμάτων της, προέρχεται αποκλειστικά από ίδιους πόρους του Δήμου Δράμας.

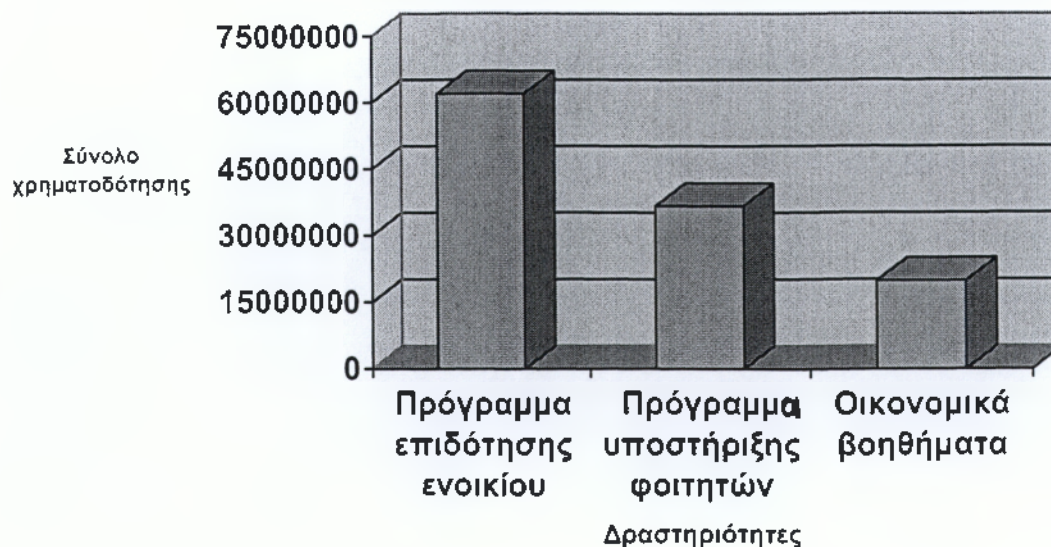
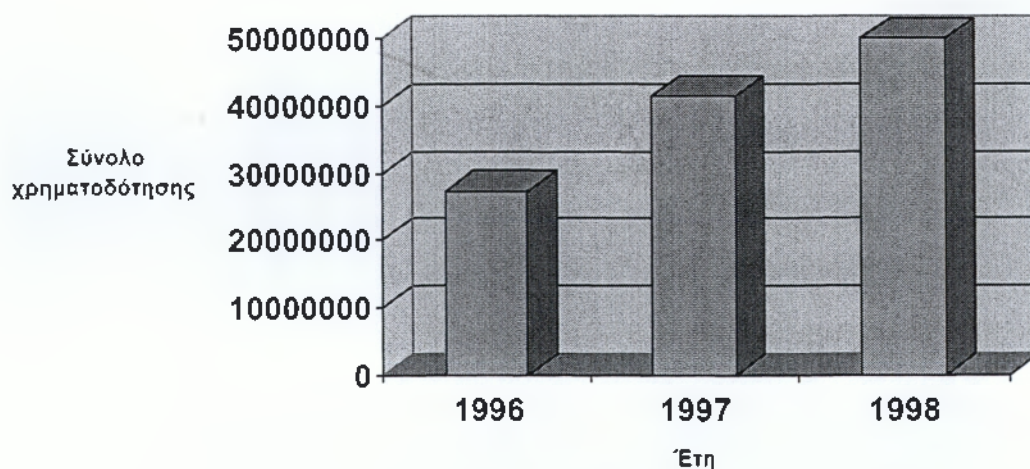
Ο Δήμος επιβαρύνεται μηνιαίως με το ποσό των 120.000 δρχ. για την ενοικίαση του χώρου στον οποίο στεγάζεται η ΚΚΥ – ετήσια δαπάνη 1.440.000 δρχ.

Στον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζεται το ποσό με το οποίο χρηματοδοτεί κάποιες δραστηριότητες της ΚΚΥ ο Δήμος, κατά έτος λειτουργίας:

**ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΚΥ, ΚΑΤΑ
ΈΤΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ, ΣΕ ΔΡΧ.**

Έτος λειτουργίας	1996	1997	1998	Σύνολο χρηματοδότησης / δραστηριοτήτων
Δραστηριότητα				
Πρόγραμμα επιδότησης ενοικίου	14.000.000	22.000.000	26.000.000	62.000.000
Πρόγραμμα υποστήριξης φοιτητών	7.800.000	12.800.000	16.000.000	36.600.000
Οικονομικά βοηθήματα	5.500.000	6.500.000	7.850.000	19.850.000
Σύνολο χρηματοδότησης / έτος	27.300.000	41.300.000	49.850.000	

ΠΗΓΗ: ΚΚΥ Δήμου Δράμας

Από τον πίνακα παρατηρείται ότι η χρηματοδότηση της ΚΚΥ, για τις δραστηριότητες που αναφέρονται στον πίνακα, αυξάνεται διαχρονικά. Βλέποντας το σύνολο της χρηματοδότησης ανά έτος λειτουργίας, διαπιστώνεται ότι από 27.300.000 δρχ. το 1996, το ποσό αυξήθηκε σε 41.300.000 δρχ. το 1997 – αύξηση κατά 14 εκατ. δρχ.-, ενώ το 1998 το συνολικό ποσό ανέρχεται στα 49.850.000 δρχ., αύξηση από το προηγούμενο έτος κατά 8.500.000 δρχ.

Αυτή η διαχρονική αύξηση παρατηρείται και στη χρηματοδότηση των επιμέρους δραστηριοτήτων. Το πρόγραμμα επιδότησης ενοικίου συγκεντρώνει τη μεγαλύτερη χρηματοδότηση από το Δήμο σε σχέση με τις άλλες δραστηριότητες. Για τα τρία έτη λειτουργίας της ΚΚΥ, χρηματοδοτείται με 62.000.000 δρχ., έναντι 36.600.000 δρχ. του προγράμματος υποστήριξης φοιτητών, και 19.850.000 δρχ. για τα οικονομικά βοηθήματα που παρέχονται από άλλα προγράμματα. Αυτό συμβαίνει γιατί τα δύο πρώτα είναι προγράμματα οικονομικής υποστήριξης, ενώ τα οικονομικά βοηθήματα παρέχονται συμπληρωματικά στα πλαίσια άλλων κοινωνικών προγραμμάτων. Έτσι, οι ανάγκες χρηματοδότησης είναι μεγαλύτερες για τα δύο πρώτα και ακόμη μεγαλύτερες για το πρόγραμμα επιδότησης ενοικίου, αφού αφορά περισσότερες περιπτώσεις, απευθυνόμενο σε μεγαλύτερη πληθυσμιακή ομάδα.

Η ανάλυση της πορείας της χρηματοδότησης κάθε προγράμματος, αναφέρεται για κάθε πρόγραμμα ξεχωριστά στο κεφάλαιο που ακολουθεί.

Για την σωστότερη αξιολόγηση της χρηματοδότησης της ΚΚΥ, κρίνεται προτιμότερο να συμπεριληφθεί στα συμπεράσματα μετά από την παρουσίαση των κοινωνικών προγραμμάτων του Δήμου Δράμας.

Κεφάλαιο 7:

**ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ –
ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ**

7.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΚΥ

Τα κοινωνικά προγράμματα του Δήμου Δράμας, όπως προαναφέρθηκε, σχεδιάζονται, οργανώνονται και υλοποιούνται από την Κεντρική Κοινωνική Υπηρεσία. Η έγκριση για την εφαρμογή τους παρέχεται από το Δημοτικό Συμβούλιο. Υπεύθυνος για την υλοποίησή τους είναι ο αρμόδιος για κάθε πρόγραμμα κοινωνικός λειτουργός. Η πρόοδος των προγραμμάτων αξιολογείται σε τακτά χρονικά διαστήματα, περίπου δύο φορές το χρόνο. Χρηματοδοτούνται αποκλειστικά από το Δήμο Δράμας.

Τα κοινωνικά προγράμματα είναι προνοιακά προγράμματα που απευθύνονται είτε σε μεμονωμένα άτομα είτε σε κοινωνικές ομάδες με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ή ιδιάζοντα προβλήματα. Στοχεύουν είτε στην οικονομική υποστήριξη είτε στην κοινωνική – ψυχολογική στήριξη είτε στην παροχή συμβουλευτικής, πληροφόρησης και ενημέρωσης.

Για την παρουσίαση των κοινωνικών προγραμμάτων της ΚΚΥ του Δήμου Δράμας έχουν χρησιμοποιηθεί ως πηγές άντλησης στοιχείων τα διάφορα έντυπα της ΚΚΥ και οι προσωπικές συνεντεύξεις με τον κοινωνικό λειτουργό κ. Ρεστέμη Ευστάθιο, υπεύθυνο της ΚΚΥ.

7.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ ΕΝΟΙΚΙΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΜΕ ΧΑΜΗΛΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Το πρόγραμμα αυτό στοχεύει στην οικονομική υποστήριξη οικογενειών με χαμηλό εισόδημα για κάλυψη των στεγαστικών αναγκών. Είναι ένα προνοιακό πρόγραμμα οικονομικής υποστήριξης μειονεκτούντων ομάδων και στα πλαίσια του επιδοτούνται για κάλυψη του ενοικίου οικογένειες με χαμηλό

εισόδημα, πολύτεκνες οικογένειες, μονογονεϊκές οικογένειες και οικογένειες στις οποίες οι γονείς είναι άτομα με ειδικές ανάγκες. Το πρόγραμμα αυτό εφαρμόζεται από το 1996.

□ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

Τα κριτήρια βάση των οποίων η ΚΚΥ αξιολογεί και επιλέγει τις περιπτώσεις που χρήζουν βοήθειας είναι οικονομικά και κοινωνικά. Για τη χορήγηση του επιδόματος λαμβάνονται υπόψη:

- το εισόδημα της οικογένειας, το οποίο διαπιστώνεται με βάση τη φορολογική δήλωση και
- κοινωνικά χαρακτηριστικά, τα οποία διαπιστώνονται από δικαιολογητικά και έγγραφα άλλων υπηρεσιών και φορέων, όπως π.χ. της Δ/σης Πρόνοιας της Νομαρχίας, του σωματείου πολυτέκνων, του νοσοκομείου κ.α.

Προϋπόθεση για τη χορήγηση του επιδόματος είναι να μην μετέχει η οικογένεια σε άλλα παρόμοια επιδοματικά προγράμματα της Πολιτείας.

□ ΠΟΣΟ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ

Το ποσό της επιδότησης διαφέρει ανάλογα με την περίπτωση και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτής. Τα χρηματικά ποσά χορηγούνται για κάλυψη 2 έως 4 ενοικίων σε ετήσια βάση, ανάλογα με τις διαπιστωμένες ανάγκες της κάθε περίπτωσης.

□ ΑΛΛΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

Παράλληλα με την οικονομική υποστήριξη στα πλαίσια αυτού του προγράμματος, η ΚΚΥ προχωρά και σε άλλες ενέργειες, έτσι ώστε μετά από ένα ορισμένο χρονικό διάστημα συνεργασίας, οι οικογένειες να έχουν τη δυνατότητα να καλύψουν οι ίδιες τις ανάγκες τους. Για το λόγο αυτό η ΚΚΥ ενεργεί για εξεύρεση εργασίας σε άνεργα μέλη της οικογένειας, συνεργαζόμενη με τον ΟΑΕΔ και επαγγελματίες της περιοχής, καθώς και για την ένταξη

κάποιων περιπτώσεων σε στεγαστικά και επιδοματικά προγράμματα της Πολιτείας.

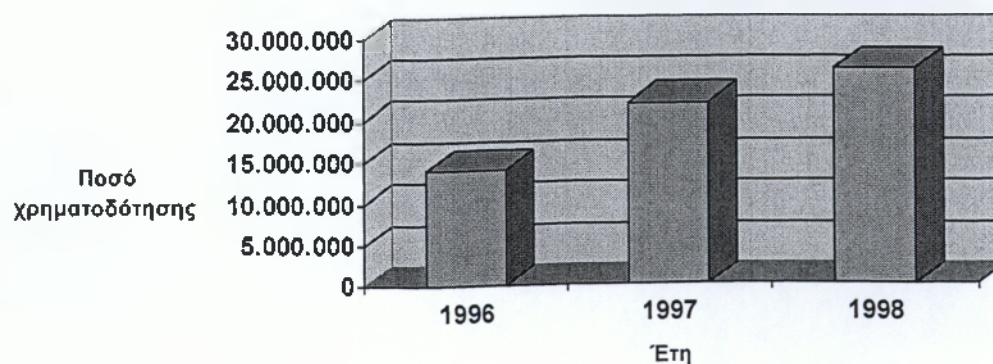
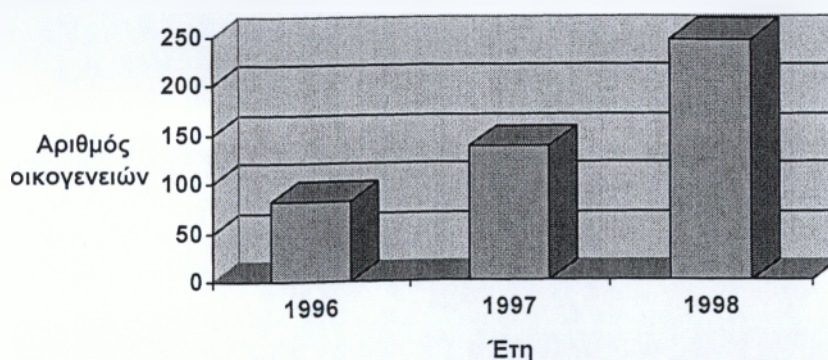
□ ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ – ΠΟΣΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ, ΣΕ ΕΤΗΣΙΑ ΒΑΣΗ

Στον πίνακα που ακολουθεί βλέπουμε τον αριθμό των οικογενειών που επιδοτούνται για κάλυψη του ενοικίου και το ποσό με το οποίο χρηματοδοτεί ο Δήμος το πρόγραμμα, για κάθε έτος εφαρμογής του:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Έτος	Αριθμός οικογενειών	Ποσό χρηματοδότησης (σε δρχ.)
1996	82	14.000.000
1997	137	22.000.000
1998	246	26.000.000

Πηγή: ΚΚΥ Δήμου Δράμας

Από τον πίνακα φαίνεται ότι τόσο ο αριθμός των οικογενειών που υποστηρίζονται όσο και το ποσό με το οποίο καλύπτει οικονομικά ο Δήμος το πρόγραμμα, αυξάνονται από χρόνο σε χρόνο. Ο αριθμός των οικογενειών που επιδοτούνται στα τρία χρόνια εφαρμογής του προγράμματος έχει ήδη τριπλασιαστεί από 82 περιπτώσεις το 1996 και 137 περιπτώσεις το 1997, το 1998 καλύπτονται 246 οικογένειες. Αντίστοιχα, όχι όμως και ανάλογα, το ποσό με το οποίο ο Δήμος χρηματοδοτεί το πρόγραμμα αυξάνεται και σχεδόν διπλασιάζεται από 14 εκατ. το 1996 και 22 εκατ. το 1997, το 1998 η χρηματοδότηση του προγράμματος ανέρχεται σε 26 εκατ.

➤ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το πρόγραμμα σχεδιάστηκε και οργανώθηκε απευθυνόμενο σε οικογένειες με οικονομικό πρόβλημα, στοχεύοντας στην υποστήριξή τους για την κάλυψη μιας βασικής ανάγκης, αυτή της στέγασης. Έχοντας ως αρχή την παροχή βοήθειας εκεί όπου υπάρχει μεγαλύτερη ανάγκη, η ΚΚΥ επιλέγει τις περιπτώσεις με βάση την οικονομική κατάσταση, αλλά και κάποιους άλλους κοινωνικούς παράγοντες, οι οποίοι τη δυσχεραίνουν.

Το ποσό που χορηγείται, όπως αναφέρθηκε, διαφέρει ανάλογα με τις ανάγκες της κάθε περίπτωσης και αφορά την κάλυψη 2 έως 4 ενοικίων ετησίως. Το πρόβλημα που μπορεί να ανακύψει, όπως συχνά συμβαίνει στη χώρα μας, είναι ότι υπάρχει το ενδεχόμενο είτε λόγω κακής εκτιμήσεως είτε λόγω πιέσεων από σημαίνοντα πρόσωπα της τοπικής κοινωνίας, να δοθούν μεγαλύτερα βοηθήματα σε κάποιους ή και να δοθούν βοηθήματα ενώ δεν υπάρχει μεγάλη ανάγκη. Ως ασφαλιστική δικλείδα σ' αυτό το πρόβλημα λειτουργεί η μεγάλη εμπειρία του κοινωνικού λειτουργού της ΚΚΥ, αλλά και το ενδιαφέρον της Δημοτικής Αρχής να μην δημιουργούνται τέτοιες καταστάσεις, στοιχείου που επισημαίνεται και από τα τοπικά ΜΜΕ. Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι η κάλυψη 2 ή 4 ενοικίων δεν είναι αρκετή και δεν λύνει τα προβλήματα μιας οικογένειας, αλλά προσφέρει μια μικρή βοήθεια. Η συμβολή της ΚΚΥ στην

επίλυση των στεγαστικών προβλημάτων των δημοτών είναι σημαντική, κυρίως μέσω των ενεργειών για εξεύρεση εργασίας σε ανέργους ή με την παροχή κάθε βοήθειας σε περιπτώσεις για ένταξη αυτών σε προγράμματα του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας.

Σχετικά με την αύξηση του αριθμού των οικογενειών που επιδοτούνται πρέπει να σημειωθεί ότι οφείλεται στη μεγάλη «ζήτηση» εξαιτίας των μεγάλων αναγκών. Στην πόλη της Δράμας τα οικονομικά προβλήματα είναι μεγάλα και έτσι υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον για κάθε πρόγραμμα επιδοματικού χαρακτήρα. Ακόμη, η Δημοτική Αρχή, διαθέτοντας τα κονδύλια, διατύπωσε την άποψη ότι θα πρέπει να υποστηριχθούν όσο το δυνατό περισσότερες οικογένειες.

Η αύξηση που παρατηρείται στο συνολικό ποσό με το οποίο ο Δήμος χρηματοδοτεί ετησίως το πρόγραμμα, οφείλεται αφενός στο ότι υπάρχει η βούληση να δοθούν κονδύλια για την κοινωνική πολιτική και αφετέρου στο ότι για τα πρώτα χρόνια εφαρμογής του προγράμματος δεν υπήρχαν στοιχεία και εμπειρικά δεδομένα που θα μπορούσαν να είχαν χρησιμοποιηθεί για να προσδιοριστεί ένα ύψος χρηματοδότησης που θα κάλυπτε, με μικρές διακυμάνσεις, τις ανάγκες. Με τις εμπειρίες από την υλοποίηση του προγράμματος, με δεδομένες τις περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες του Δήμου, και τις εκτιμήσεις του υπεύθυνου της ΚΚΥ, αυτή η αυξητική τάση τα επόμενα χρόνια θα σταματήσει και το ποσό χρηματοδότησης του προγράμματος θα σταθεροποιηθεί σε ύψος που καλύπτονται ικανοποιητικά οι ανάγκες αυτού.

7.3 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Το πρόγραμμα αυτό είναι ένα προνοιακό πρόγραμμα οικονομικής υποστήριξης σπουδαστών και φοιτητών –ΤΕΙ και ΑΕΙ- που το οικογενειακό

τους εισόδημα είναι χαμηλό. Στόχος του προγράμματος είναι να βοηθούνται οι νέοι φοιτητές στην αποπεράτωση των σπουδών τους.

Το πρόγραμμα εφαρμόζεται από το 1996. Σχεδιάστηκε μετά από έρευνα της ΚΚΥ κατά την οποία παρατηρήθηκε ότι στο Δήμο Δράμας και σε οικογένειες με χαμηλό εισόδημα, στις οποίες τα παιδιά σπουδάζουν, σε ένα ποσοστό πάνω του 34% διέκοπταν τις σπουδές τους ,αφού αδυνατούσαν να καλύψουν τις οικονομικές τους υποχρεώσεις.

□ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

Τα κριτήρια βάση των οποίων η ΚΚΥ αξιολογεί και επιλέγει τις περιπτώσεις που εντάσσει σ' αυτό το πρόγραμμα είναι οικονομικά και κοινωνικά. Λαμβάνονται υπόψη:

- το οικογενειακό εισόδημα, με βάση τη φορολογική δήλωση και
- κοινωνικοί παράγοντες, οι οποίοι διευκρινίζονται και διαπιστώνονται από δικαιολογητικά, τα οποία κάθε ενδιαφερόμενος καταθέτει στην ΚΚΥ. Τέτοιοι παράγοντες είναι το εάν η οικογένεια είναι πολύτεκνη, εάν στην οικογένεια υπάρχουν και άλλα παιδιά που σπουδάζουν, εάν ο φοιτητής είναι ορφανός κλπ., και πιστοποιούνται με έγγραφα άλλων υπηρεσιών.

□ ΧΟΡΗΓΟΥΜΕΝΟ ΠΟΣΟ

Το χρηματικό ποσό που παρέχεται σε κάθε φοιτητή διαφέρει ανάλογα με τις ανάγκες της κάθε περίπτωσης. Καταβάλλεται συνολικά στους δικαιούχους, συνήθως στις αρχές κάθε έτους σπουδών.

□ ΑΛΛΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

Η υποστήριξη της ΚΚΥ στους φοιτητές, μέσα στα πλαίσια αυτού του προγράμματος δεν είναι μόνο οικονομική. Η ΚΚΥ συντάσσει και διαβιβάζει εκθέσεις στις αρμόδιες Αρχές των ΑΕΙ και ΤΕΙ -μετά από σύμφωνη γνώμη κάθε περίπτωσης- για να υποστηρίξει είτε τη διανομή των φοιτητών σε εστίες είτε τη

μεταγραφή τους σε αντίστοιχη σχολή άλλης πόλης που εξυπηρετεί οικονομικά την οικογένεια, π.χ. για λόγους απόστασης, υποδομών κλπ.

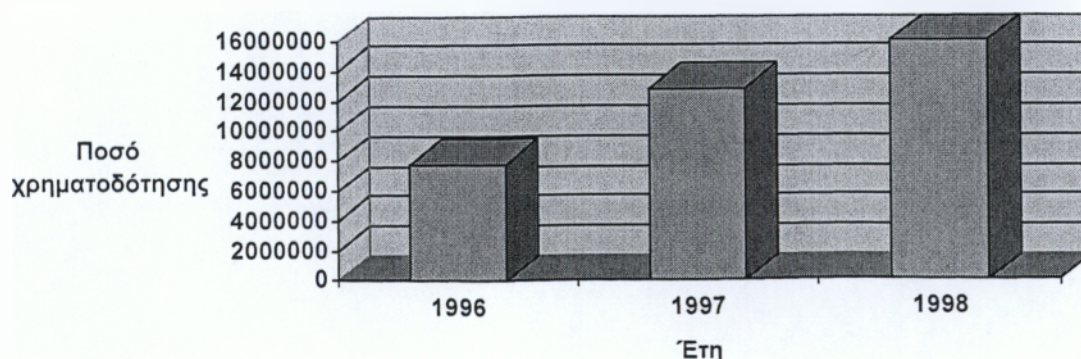
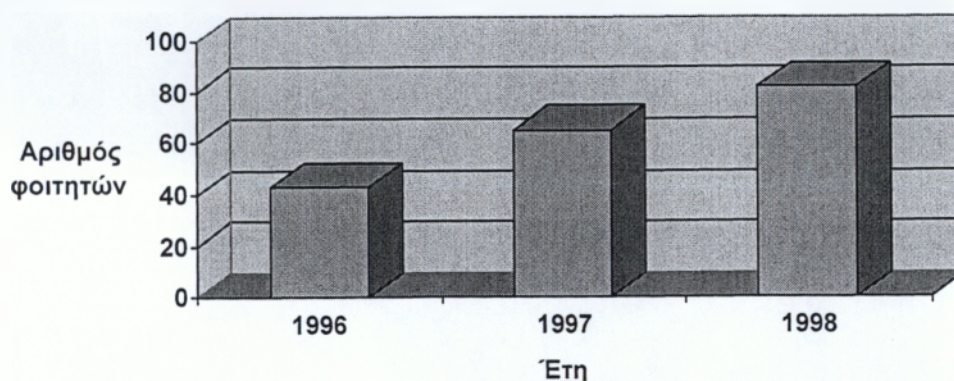
□ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ - ΠΟΣΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται ο αριθμός των φοιτητών που υποστηρίχθηκαν οικονομικά από την ΚΚΥ και το ποσό χρηματοδότησης του προγράμματος από το Δήμο, για κάθε έτος εφαρμογής του:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Έτος	Αριθμός φοιτητών	Ποσό χρηματοδότησης (σε δρχ.)
1996	43	7.800.000
1997	65	12.800.000
1998	82	16.000.000

Πηγή: ΚΚΥ Δήμου Δράμας

Από τον πίνακα φαίνεται ότι ο αριθμός των φοιτητών, στους οποίους παρέχεται χρηματικό βοήθημα, αυξάνεται κάθε έτος, ενώ παράλληλα και σχεδόν ανάλογα αυξάνεται και το κονδύλιο με το οποίο ο Δήμος χρηματοδοτεί το πρόγραμμα. Έτσι, ενώ το 1996 καλύπτονταν 43 περιπτώσεις, το 1997 υποστηρίζονταν 65 περιπτώσεις, το 1998, τρίτο χρόνο εφαρμογής του προγράμματος, καλύπτονται 82 φοιτητές, αριθμός σχεδόν διπλάσιος από το 1996. Ανάλογα, το ποσό με το οποίο σε ετήσια βάση χρηματοδοτείται το πρόγραμμα από το Δήμο, αυξάνεται από περίπου 8 εκατ. το 1996, σε 13 εκατ. περίπου το 1997 και τον τρίτο χρόνο εφαρμογής του προγράμματος, το 1998, το ποσό αυτό ανέρχεται σε 16 εκατ. σχεδόν διπλάσιο από το 1996.

□ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το πρόγραμμα αυτό έχει ως στόχο να βοηθήσει, υποστηρίζοντας οικονομικά νέους φοιτητές και κατ' επέκταση τις οικογένειες αυτών. Στο Δήμο Δράμας τα οικονομικά προβλήματα είναι ιδιαίτερα αυξημένα. Πολλές οικογένειες αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα και αδυνατούν να καλύψουν τις ανάγκες τους. Όπως δείχνει και σχετική έρευνα της ΚΚΥ, τα προβλήματα στις οικογένειες με χαμηλό εισόδημα επιβαρύνονται και γίνονται μεγαλύτερα, όταν κάποιο από τα παιδιά θέλει να συνεχίσει τις σπουδές του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, οπότε και θα πρέπει να φύγει από το σπίτι του αναγκαστικά (στη Δράμα δεν υπάρχουν ΑΕΙ, παρά μόνο μία σχολή ΤΕΙ). Σε πολλές περιπτώσεις, τα αποτελέσματα της οικονομικής ένδειας της οικογένειας, ήταν να σταματήσει η εκπαίδευση των παιδιών, έτσι ώστε να εργασθούν για να συντηρήσουν τους εαυτούς τους και να βοηθήσουν την οικογένειά τους. Η ΚΚΥ αξιολογώντας αυτή την κατάσταση, παρατηρώντας ότι η συχνότητα με την οποία παρουσιάζονται τέτοια φαινόμενα είναι αρκετά μεγάλη, γνωρίζοντας τις δυσάρεστες συνέπειες και έχοντας την υποστήριξη της Δημοτικής Αρχής, προχώρησε στο σχεδιασμό αυτού του προγράμματος.

Το ποσό το οποίο χορηγείται στους φοιτητές είναι σχετικά μικρό και δεν λύνει τα προβλήματα της οικογένειας. Είναι όμως μια βοήθεια, της οποίας η σημασία γίνεται μεγαλύτερη, όταν ο κοινωνικός λειτουργός, ερχόμενος σε επαφή με τους γονείς, προσπαθεί να επισημάνει τη σημαντικότητα της εκπαίδευσης και της μόρφωσης, αλλάζοντας έτσι σε πολλές περιπτώσεις τις αντίθετες απόψεις των γονέων..

Η αύξηση του αριθμού των φοιτητών που καλύπτονται, οφείλεται στο ότι το πρόγραμμα αφορά μία πληθυσμιακή ομάδα με πολλές και ουσιαστικές ανάγκες, με αποτέλεσμα οι ενδιαφερόμενοι να είναι πολλοί. Επίσης, για το συγκεκριμένο πρόγραμμα, δίνεται έμφαση στην ενημέρωση των δημοτών, οι οποίοι μέσω των τοπικών ΜΜΕ πληροφορούνται και κατόπιν προσέρχονται στην ΚΚΥ. Η Δημοτική Αρχή παρέχοντας τους οικονομικούς πόρους για την υλοποίηση και τη συνέχιση του προγράμματος, δίνει τη δυνατότητα στην ΚΚΥ να διευρύνει το πρόγραμμα, ώστε να βοηθούνται περισσότεροι νέοι φοιτητές. Η αύξηση του ποσού της χρηματοδότησης επιβλήθηκε από τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας και τα αιτήματα της συγκεκριμένης κατηγορίας πολιτών.

7.4 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

Το πρόγραμμα αυτό, ως προς τις αρχές που το διέπουν και τους γενικούς στόχους του, εντάσσεται στην κατηγορία προγραμμάτων που αφορούν την κοινωνική ένταξη μειονεκτούντων ομάδων. Επιδιώκει την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων και την καταπολέμηση των ρατσιστικών αντιλήψεων, με στόχο την ένταξη των τσιγγάνων στην τοπική κοινωνία της Δράμας και την επίλυση των ιδιαζόντων προβλημάτων αυτής της πληθυσμιακής ομάδας. Εφαρμόζεται από το 1996.

□ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ – ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το πρόγραμμα σχεδιάστηκε από την ΚΚΥ μετά από επεξεργασία στοιχείων, τα οποία συγκεντρώθηκαν ύστερα από πληθυσμιακή απογραφή και απογραφή κατά οικογένεια. Διαπιστώθηκε ότι στη Δράμα υπάρχουν δύο πληθυσμιακές ομάδες τσιγγάνων. Η μία έχει ενσωματωθεί κοινωνικά και οικιστικά στην πόλη, ενώ η δεύτερη είναι ομάδα σκηνιτών, η οποία έχει καταπατήσει δημόσια έκταση και ζει σε άθλιες συνθήκες.

Μετά από κοινωνική έρευνα, διαπιστώθηκε ότι τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι τσιγγάνοι της Δράμας είναι:

- η ανεργία
- η έλλειψη στέγης
- ο αυξημένος αριθμός παιδιών εκτός γάμου
- η υγειονομική περίθαλψη (μέσος όρος ζωής 54 έτη)
- η μη συνεργασία με δημόσιες υπηρεσίες, γεγονός που τους στερεί δικαιώματα

□ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

Στα πλαίσια αυτού του προγράμματος, η ΚΚΥ προχωρεί στις κάτωθι ενέργειες:

- Συνεργαζόμενη με υπηρεσίες και γραφεία του Δήμου, καθώς και με άλλους ΟΤΑ, κυρίως των νομών Ροδόπης, Πέλλας και Θεσσαλονίκης, από τους οποίους υπήρξε μετακίνηση ομάδων τσιγγάνων προς τη Δράμα, ενεργεί για την εξασφάλιση και παροχή δελτίων ταυτότητας, πιστοποιητικών γεννήσεως και άλλων επίσημων εγγράφων, που είναι απαραίτητα για να απολαμβάνουν οι τσιγγάνοι τα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα τους.

- Συντάσσονται εκθέσεις και ενημερώνοντας τους τσιγγάνους, μεριμνά για την ένταξή τους σε προγράμματα της Πολιτείας, κυρίως επιδοματικά, και εφόσον υπάρχουν οι προϋποθέσεις που αυτά ορίζουν.
- Με διάφορους τρόπους και κυρίως απευθυνόμενη στις Αρμόδιες Αρχές, ενεργεί για τη συμμετοχή των τσιγγάνων στην εκπαίδευση κάθε βαθμίδας.
- Αξιολογώντας τις περιπτώσεις που παρουσιάζονται με οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια, παρέχει χρηματικά ποσά για στέγαση το ποσό είναι διαφορετικό για κάθε περίπτωση ,ανάλογα με τις ανάγκες. Για τα κονδύλια που δαπανούνται από το Δήμο γι' αυτό το σκοπό, δεν υπάρχουν διαθέσιμα συγκεντρωτικά στοιχεία.
- Όταν υπάρχει η δυνατότητα ,εφαρμόζεται σιτιστικό πρόγραμμα, κυρίως σε περιόδους εορτών και μετά από προσφορές τροφίμων είτε από ιδιώτες είτε από εταιρείες της περιοχής.

Η ΚΚΥ, μετά από κατάλληλες ενέργειες σχετικές με την εξακρίβωση των στοιχείων των τσιγγάνων και για την περίοδο 1996-1998, μπόρεσε να επιτύχει τα εξής:

- αναγνωρίστηκαν από τους πραγματικούς τους γονείς 16 παιδιά εκτός γάμου
- διευκρινίστηκαν τα στοιχεία 22 τσιγγάνων
- εκδόθηκαν ταυτότητες σε 19 τσιγγάνους

❑ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΔΙΚΤΥΟ “ROM”

Όπως έχει προαναφερθεί, ο Δήμος Δράμας είναι μέλος του Πανελληνίου Δικτύου “ROM” για την υποστήριξη των ελλήνων τσιγγάνων. Αυτό έγινε μετά από εισήγηση της ΚΚΥ προς το Δημοτικό Συμβούλιο. Η ΚΚΥ έχει υποβάλει στο Δίκτυο πρόταση για την εξασφάλιση γης, όπου θα αναγερθούν κατοικίες. Ακόμα, έχει υποβάλει συγκεκριμένο πρόγραμμα, μέσω του Δικτύου, στο

Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας για τη σύσταση και λειτουργία Συμβουλευτικού Σταθμού, η έγκριση του οποίου εκκρεμεί.

□ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι τσιγγάνοι της Δράμας είναι οικονομικά και κοινωνικά: η ανεργία, ο αναλφαβητισμός, η αδυναμία συνεργασίας με τις αρχές, η έλλειψη πληροφόρησης, η κακή υγεία, ο κοινωνικός αποκλεισμός, προβλήματα στέγης. Ο Δήμος γνωρίζοντας την υφιστάμενη κατάσταση και αντιμέτωπος καθημερινά με τα απορρέοντα προβλήματα αυτής, από την πρώτη στιγμή της λειτουργίας της ΚΚΥ, πίεσε για δραστηριοποίηση σε σχέση με τη συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα.

Το πρόγραμμα σχεδιάστηκε μετά από κοινωνική έρευνα με αποτέλεσμα να εντοπιστούν τα πραγματικά προβλήματα και να επιλεγούν οι καταλληλότερες και αποτελεσματικότερες λύσεις. Μετά την πρώτη διερεύνηση του κοινωνικού χώρου στον οποίο ζουν οι τσιγγάνοι, η ΚΚΥ ανέπτυξε τις δράσεις της με στόχο την ενίσχυση της αυτονομίας τους και τη βελτίωση των προϋποθέσεων κοινωνικής και οικονομικής ενσωμάτωσης στην πόλη.

Στα πλαίσια αυτού του προγράμματος, μέσα από τη συμμετοχή του Δήμου στο Πανελλήνιο Δίκτυο ROM και τη συνεργασία με άλλους ΟΤΑ και υπηρεσίες, κατέστη δυνατή η ανταλλαγή πληροφοριών, εμπειριών και γνώσεων. Το γεγονός αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την μελλοντική ανάπτυξη του προγράμματος, αφού η πρόθεση αυτή έχει ήδη διατυπωθεί από την Δημοτική Αρχή.

Επίσης, ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο είναι η προσπάθεια για ένταξη των παιδιών των τσιγγάνων στην εκπαίδευση. Με τον τρόπο αυτό γίνεται μια προσπάθεια κοινωνικής ενσωμάτωσης, σε συνδυασμό με τη δημιουργία εκείνων των συνθηκών που στο μέλλον μπορούν να συμβάλουν στην υπέρβαση

δυσάρεστων καταστάσεων. Η καταπολέμηση του αναλφαβητισμού βοηθάει στην καλύτερευση της ποιότητας ζωής.

Τα μικρά χρηματικά βοηθήματα ή η παροχή τροφίμων στις περιόδους των εορτών σίγουρα δεν λύνουν το πρόβλημα, ίσως μάλιστα να ενισχύουν την παθητικότητα των περιπτώσεων στις οποίες παρέχονται και να δυσχεραίνουν προσπάθειες που στοχεύουν στην ενίσχυση της αυτονομίας τους. Εκείνο που είναι απαραίτητο, για την αντιμετώπιση των όποιων προβλημάτων των τσιγγάνων και την ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο, είναι η συνεργασία των κεντρικών υπηρεσιών του κράτους, των αποκεντρωμένων κρατικών υπηρεσιών, των κοινωνικών υπηρεσιών των ΟΤΑ και των επιστημόνων του κοινωνικού χώρου. Οι ΟΤΑ γνωρίζουν τις ανάγκες των τσιγγάνων που διανέμουν στα όριά τους καλύτερα από τις κεντρικές υπηρεσίες, αλλά, εξαιτίας του ότι οι τσιγγάνοι μετακινούνται συνεχώς, είναι δύσκολη η αντιμετώπιση των προβλημάτων χωρίς την ύπαρξη μιας εθνικής στρατηγικής.

7.5 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΠΑΣΧΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΝΕΟΠΛΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΣΚΛΗΡΥΝΣΗ ΚΑΤΑ ΠΛΑΚΑΣ

Η ΚΚΥ, μετά από εισήγησή της στο Δημοτικό Συμβούλιο και έχοντας την υποστήριξη του Δημάρχου, πέτυχε τη σύσταση και λειτουργία ενός Κέντρου υποστήριξης πασχόντων από νεοπλασίες και σκλήρυνση κατά πλάκας. Η λειτουργία του Κέντρου αποσκοπεί κυρίως στην ψυχολογική υποστήριξη των ατόμων που πάσχουν από τα εν λόγω νοσήματα, ενώ παράλληλα, βάση του προγράμματος, επιδιώκεται η δημιουργία υποστηρικτικών δομών μέσα στην τοπική κοινωνία με στόχο την ενσωμάτωση και τη διαρκή υποστήριξη αυτών των ατόμων.

Το Κέντρο στεγάζεται στους ίδιους χώρους με τα γραφεία της ΚΚΥ, τα οποία κατά τις ώρες λειτουργίας του, κυρίως μεσημβρινές και απογευματινές, χρησιμοποιούνται αποκλειστικά γι' αυτό το σκοπό. Το Κέντρο λειτουργεί από το 1997.

□ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

Στο Κέντρο υποστήριξης, ο κοινωνικός λειτουργός της ΚΚΥ εφαρμόζει τη μέθοδο της κοινωνικής εργασίας με ομάδες με σκοπό την ενημέρωση, την παροχή συμβουλών και τη διευκόλυνση των μελών που πάσχουν από τις συγκεκριμένες νόσους. Εκτός από την ομαδική υποστήριξη των πασχόντων, η οποία εφαρμόζεται με συζητήσεις των μελών της ομάδας και του κοινωνικού λειτουργού σε προκαθορισμένα ραντεβού, ο κοινωνικός λειτουργός συνεργάζεται και προσφέρει τις υπηρεσίες του και σε μεμονωμένα άτομα.

Επιστημονικές εταιρείες, όπως η Ελληνική Αντικαρκινική Εταιρεία, η Ελληνική Ογκολογική Εταιρεία και άλλες, συνεργάζονται με την ΚΚΥ και προσφέρουν υλικό, κυρίως διάφορα έντυπα, τα οποία είτε διανέμονται δωρεάν είτε χρησιμοποιούνται για την πρόληψη αυτών των ασθενειών και την ενημέρωση άλλων πληθυσμιακών ομάδων της τοπικής κοινωνίας, π.χ. εργαζόμενοι επιχειρήσεων, μαθητές και άλλοι.

Για την επίτευξη των στόχων αυτού του προγράμματος, η ΚΚΥ έχει προωθήσει τη δημιουργία μίας ομάδας εθελοντών, οι περισσότεροι είναι συγγενείς των πασχόντων, οι οποίοι «εκπαιδεύονται» από τον κοινωνικό λειτουργό και υποστηρίζουν ψυχολογικά τους οικείους τους. Παράλληλα, διαχέουν τις γνώσεις που αποκόμισαν από τη συνεργασία με την ΚΚΥ στην τοπική κοινωνία, με στόχο την αποφυγή φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού και όξυνσης των συναισθηματικών και ψυχολογικών προβλημάτων αυτών των ατόμων.

□ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΑΣΧΟΝΤΩΝ

Στη διάρκεια του 1997 προσήλθαν στην ΚΚΥ, με δική τους πρωτοβουλία 16 περιπτώσεων πασχόντων. Η προσέλευση στην ΚΚΥ, εξαιτίας της φύσης της ασθένειας και των δυσάρεστων σωματικών και ψυχολογικών επιπτώσεών της, δεν είναι μεγάλη και δεν είναι εύκολη. Ο κοινωνικός λειτουργός προσπαθεί να προσεγγίζει και να συνεργάζεται με τους συγγενείς των πασχόντων, οι οποίοι, γνωρίζοντας τα οφέλη του προγράμματος, παροτρύνουν τους ασθενείς και γίνονται η αιτία συμμετοχής τους σε αυτό. Ιδιαίτερη σημασία έχει και η συνεργασία της ΚΚΥ με το νοσοκομείο της Δράμας, το οποίο ενημερώνει τους ασθενείς για τη λειτουργία του Κέντρου και παραπέμπει κάποιες περιπτώσεις. Η ΚΚΥ αναπτύσσει ήδη δραστηριότητες για την ενημέρωση των δημοτών σχετικά με τη λειτουργία του Κέντρου, μέσω Δελτίων Τύπου.

□ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αυτό το πρόγραμμα ψυχοκοινωνικής υποστήριξης σχεδιάστηκε από την ΚΚΥ κυρίως χάρη στην προσωπική ευαισθησία του Δημάρχου. Σύμφωνα με τον κοινωνικό λειτουργό και με βάση τις απόψεις που εκφράζουν οι συμμετέχοντες σε αυτό, τα οφέλη του είναι ιδιαίτερα σημαντικά. Η υποστήριξη στα πλαίσια της ομάδας βοηθάει σε μεγάλο βαθμό του πάσχοντες να ξεπεράσουν ευκολότερα τα ψυχολογικά τους προβλήματα. Ακόμη, εξαιτίας της συνεργασίας με τις επιστημονικές εταιρίες του χώρου, ενημερώνονται για τις όποιες εξελίξεις και τα επιτεύγματα της ιατρικής.

Η δημιουργία ομάδας εθελοντών είναι, επίσης, σημαντική, όχι μόνο γιατί παρέχεται σημαντική βοήθεια στους ασθενείς, αλλά και γιατί η κοινωνία της Δράμας γίνεται περισσότερο «ευαίσθητη» και πληροφορείται για τους τρόπους με τους οποίους πρέπει να συμπεριφέρεται σ' αυτά τα άτομα, έτσι ώστε να μην απομονώνονται και να μην αποκλείονται από το κοινωνικό γίγνεσθαι.

Όπως έχει προαναφερθεί, πρόβλημα αποτελεί η μικρή προσέλευση περιπτώσεων και η ΚΚΥ δίνει ιδιαίτερη έμφαση για την ενημέρωση των

δημοτών και τη στενότερη συνεργασία με το νοσοκομείο, έτσι ώστε οι πάσχοντες από αυτές τις ασθένειες να επισκέπτονται το Κέντρο.

Για τη χρηματοδότηση του προγράμματος δεν υπάρχουν διαθέσιμα συγκεντρωτικά στοιχεία, γιατί οι δαπάνες του υπολογίζονται στις συνολικές δαπάνες της ΚΚΥ.

7.6 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΑΓΑΜΩΝ ΜΗΤΕΡΩΝ

Το πρόγραμμα αυτό στοχεύει στην υποστήριξη μητέρων με παιδιά εκτός γάμου. Επιδιώκει την ενίσχυση της κοινωνικής συμμετοχής αυτών των οικογενειών, την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης και αυτονομίας τους, τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής τους και την ενημέρωσή τους για θέματα που τους αφορούν. Η υποστήριξη που παρέχεται είναι ψυχολογική, συμβουλευτική και οικονομική. Το πρόγραμμα εφαρμόζεται από το 1997.

□ ΤΡΟΠΟΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

- Η ψυχολογική και συμβουλευτική στήριξη προσφέρεται από τον Κοινωνικό λειτουργό, σε όλες τις περιπτώσεις που αποτείνονται στην ΚΚΥ, με τη μέθοδο της κοινωνικής εργασίας με ομάδα. Κατά τις συναντήσεις ο κοινωνικός λειτουργός προσφέρει τις υπηρεσίες του κυρίως για την αντιμετώπιση προβλημάτων που οφείλονται στην κοινωνική διάκριση και απόρριψη, προβλήματα που σε μία επαρχιακή πόλη, όπως η Δράμα, είναι μεγάλα.
- Για τη συμβουλευτική αγωγή κατά περίπτωση, ο κοινωνικός λειτουργός συνεργάζεται και με ένα δικηγόρο της πόλης, ο οποίος προσφέρει εθελοντικά τις υπηρεσίες του και παρέχει νομικές συμβουλές για τα δικαιώματα των άγαμων μητέρων.

- Η οικονομική υποστήριξη παρέχεται σε άγαμες μητέρες, άνεργες ή με χαμηλό εισόδημα, που αδυνατούν να καλύψουν τις βιοποριστικές ανάγκες της οικογένειάς τους. Σε αυτές τις περιπτώσεις παρέχεται επίδομα, το οποίο διαφέρει ανάλογα με τις ανάγκες κάθε περίπτωσης.
- Σε κάποιες μητέρες, που έχουν μεγάλη ανάγκη, παρέχονται και είδη διατροφής αυτό είναι δυνατό μόνο όταν υπάρχουν προσφορές τέτοιων ειδών, από ιδιώτες ή εταιρείες.

□ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΝΤΑΙ

Το πρόγραμμα αυτό έχει καλύψει στο χρονικό διάστημα από τον Ιανουάριο του 1997 έως τον Οκτώβριο του 1998, 87 περιπτώσεις άγαμων μητέρων. Από αυτές επιδοτούνται οι 48 περιπτώσεις. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα συγκεντρωτικά στοιχεία για τη χρηματοδότηση του προγράμματος από το Δήμο. Σύμφωνα με τον κοινωνικό λειτουργό της ΚΚΥ, το χρηματικό ποσό που παρέχεται είναι μικρό και περισσότερο «συμβολικό».

□ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εφαρμογή αυτού του προγράμματος από την ΚΚΥ, αλλά και ο αυξημένος αριθμός περιπτώσεων που καλύπτει, δείχνουν χαρακτηριστικά πόσο σύνηθες είναι το φαινόμενο των άγαμων μητέρων και το πόσο αναγκαία είναι η παρέμβαση όλων των φορέων για την αντιμετώπιση των όποιων προβλημάτων.

Σε μια μικρή πόλη, όπως η Δράμα, με παραδοσιακές αντιλήψεις για το θεσμό της οικογένειας, ο αριθμός των άγαμων μητέρων είναι αρκετά μεγάλος – κάτι που φάνηκε και από την κοινωνική έρευνα της ΚΚΥ.

Το πρόγραμμα αυτό υποστηρίζει όχι μόνο τις μητέρες, αλλά στοχεύει και στην ομαλή ανάπτυξη των παιδιών, έχοντας ως βασική ιδέα ότι τα παιδιά αναπτύσσονται σε πολλά πλαίσια και ειδικά όπου υπάρχει κοινωνική στήριξη. Η ΚΚΥ προσπαθεί να υποστηρίξει αυτές τις περιπτώσεις κυρίως ψυχολογικά και συμβουλευτικά, προτείνοντας νέες διεξόδους για κοινωνικοποίηση και

ανάπτυξη των παιδιών και παρέχοντας βοήθεια στην αντιμετώπιση των πολύπλοκων συνθηκών της σημερινής ζωής.

Εκείνο που είναι αναγκαίο είναι η υποστήριξη των άγαμων μητέρων και με άλλους τρόπους. Ο Δήμος πρέπει να βοηθήσει περισσότερο τις μητέρες, οι οποίες στις περισσότερες περιπτώσεις αδυνατούν να εργασθούν. Επειδή η παροχή χρηματικών βοηθημάτων δεν είναι η καλύτερη λύση, αφού δεν υπάρχουν οι οικονομικές δυνατότητες, θα πρέπει να δοθεί έμφαση στη δημιουργία βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών, και στην εξεύρεση εργασίας στη μητέρα, κάτι που είναι δύσκολο όχι μόνο εξαιτίας της ανεργίας, αλλά και της κοινωνικής απόρριψης.

Ακόμη, για την αλλαγή των αντιλήψεων της κοινωνίας και για την ενσωμάτωση και αποδοχή αυτών των περιπτώσεων, κρίνεται αναγκαία και η παρέμβαση στην τοπική κοινωνία, με διάφορους τρόπους, στοχεύοντας στην αποφυγή φαινομένων κοινωνικού στιγματισμού και αποκλεισμού.

7.7 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ

Το πρόγραμμα αυτό στοχεύει στην υποστήριξη ηλικιωμένων ατόμων και ατόμων με ειδικές ανάγκες, παρέχοντας τους κατ' οίκον υπηρεσίες. Εφαρμόζεται με επισκέψεις στα σπίτια, η συχνότητα των οποίων προσδιορίζεται ανάλογα με την περίπτωση και τα ιδιαίτερα προβλήματα αυτής. Η εφαρμογή του άρχισε το Μάρτιο του 1998.

□ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ

Για την υλοποίησή του, απασχολούνται ένας κοινωνικός λειτουργός, ένας νοσηλευτής και μία οικιακή βοηθός. Η μισθοδοσία τους καλύπτεται από το Δήμο.

□ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Οι υπηρεσίες που παρέχονται στα πλαίσια αυτού του προγράμματος είναι κοινωνικές και νοσηλευτικές. Υπάρχει μέριμνα για την αντιμετώπιση των ψυχολογικών και συναισθηματικών προβλημάτων που παρουσιάζουν κάποιες περιπτώσεις, ενώ παρέχονται υπηρεσίες και για την αντιμετώπιση προβλημάτων που σχετίζονται με την υγεία αυτών των ατόμων -παροχή πρωτοβάθμιας φροντίδας-. Ακόμη, προσφέρονται και μικροεξυπηρετήσεις, όπως καθαριότητα, μαγείρεμα, πληρωμές λογαριασμών κλπ.

□ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

Οι περιπτώσεις που εντάσσονται σ' αυτό το πρόγραμμα επιλέγονται μετά από επίσκεψη του κοινωνικού λειτουργού στον ιδιωτικό τους χώρο, όπου και διαπιστώνεται εάν υπάρχει πραγματική ανάγκη για παρέμβαση της ΚΚΥ. Οι επισκέψεις αυτές πραγματοποιούνται μετά από αίτηση των ενδιαφερομένων ή ατόμων του συγγενικού και κοινωνικού περιβάλλοντός τους. Για την επιλογή των περιπτώσεων λαμβάνοντας υπόψη:

- η οικονομική κατάσταση αυτών που αιτούνται βοήθεια και
- η οικογενειακή κατάσταση τους, εάν είναι άτομα μοναχικά, χωρίς συγγενείς
- παράλληλα, συνυπολογίζονται και αναφορές άλλων υπηρεσιών και φορέων, που είτε παραπέμπουν περιπτώσεις στην ΚΚΥ, είτε πιστοποιούν την αναπηρία ή την απορία των εν λόγω ατόμων, όπως του νοσοκομείου, ειδικών επιτροπών, σωματείων κ.ά.

□ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ

Το πρόγραμμα αυτό, από το Μάρτιο του 1998 έως και τον Οκτώβριο του 1998, έχει καλύψει 68 περιπτώσεις.

□ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟ ΚΑΠΗ ΔΡΑΜΑΣ

Το πρόγραμμα αυτό υλοποιείται σε συνεργασία με το ΚΑΠΗ Δράμας. Εξαιτίας του ότι η κοινωνική λειτουργός του ΚΑΠΗ είναι επιφορτισμένη με πολλές ασχολίες και δεν είχε τη δυνατότητα να προσφέρει τις υπηρεσίες της για το πρόγραμμα βοήθειας στο σπίτι που εφάρμοζε το ΚΑΠΗ, σε συνεννόηση με τον υπεύθυνο κοινωνικό λειτουργό της ΚΚΥ και μετά από τη σύμφωνη γνώμη του Δημάρχου, η υλοποίηση του προγράμματος ανατέθηκε στην ΚΚΥ. Έτσι, το πρόγραμμα αυτό καλύπτει και τις περιπτώσεις μελών του ΚΑΠΗ, και περιπτώσεις δημοτών που ανεξάρτητα από την ηλικία τους χάνουν την αυτονομία τους και δεν μπορούν να αυτοεξυπηρετηθούν και να καλύψουν τις καθημερινές ανάγκες τους.

□ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το πρόγραμμα αυτό έχει σχεδιαστεί για να καλύψει τις ανάγκες άπορων, μοναχικών ατόμων, με στόχο να βελτιωθεί το επίπεδο διαβίωσής τους και να αποφευχθεί ο εγκλεισμός τους σε κάποιο ίδρυμα. Σε πολλές περιπτώσεις, οι συνθήκες διαβίωσης αυτών των ατόμων είναι πάρα πολύ άσχημες, αφού δεν έχουν, κατά περίπτωση, τις οικονομικές, πνευματικές και σωματικές ικανότητες για να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες. Ο σχεδιασμός αυτού του προγράμματος, όπως επισήμανε ο κοινωνικός λειτουργός της ΚΚΥ, ήταν αναγκαίος για λόγους κοινωνικής ευαισθησίας και αλληλεγγύης.

Οι υπηρεσίες που παρέχονται καλύπτουν όχι μόνο τις υλικές, αλλά και τις συναισθηματικές ανάγκες των περιπτώσεων. Γεγονός πολύ σημαντικό, αφού, τις περισσότερες φορές, τα στελέχη του προγράμματος αντικαθιστούν σε ένα βαθμό την έλλειψη συγγενικών και φιλικών προσώπων για τα άτομα αυτά.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι περισσότερες αιτήσεις, για την ένταξη κάποιων περιπτώσεων στο πρόγραμμα, γίνονται από άτομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος αυτών και κυρίως ανθρώπους της γειτονιάς. Στην πόλη της Δράμας δεν παρατηρείται ακόμη το φαινόμενο της αποξένωσης

μεταξύ των ανθρώπων, σε τόσο μεγάλο βαθμό, όπως στις μεγάλες πόλεις. Έτσι, η ΚΚΥ, όχι μόνο ενημερώνεται από τους γείτονες για τυχόν περιπτώσεις που πρέπει να ενταχθούν στο πρόγραμμα, αλλά κατά την εφαρμογή του συνεργάζεται μ' αυτούς, αφού οι ίδιοι, εθελοντικά, προσφέρουν τις υπηρεσίες τους.

Το πρόγραμμα αυτό, όπως αναφέρθηκε, αφορά και τις περιπτώσεις των μελών του ΚΑΠΗ. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το πόσες περιπτώσεις μελών καλύπτει το πρόγραμμα. Εκείνο όμως που συμπεραίνεται από τη συνεργασία ΚΑΠΗ και ΚΚΥ, πέρα από τα στοιχεία της οικονομίας πόρων και των όποιων άλλων θετικών που προσφέρει, είναι το ότι υπάρχει έλλειψη προσωπικού για την στελέχωση των κοινωνικών προγραμμάτων. Ο κοινωνικός λειτουργός της ΚΚΥ επιφορτίστηκε με περισσότερες ευθύνες και η κοινωνική λειτουργός του ΚΑΠΗ, εξαιτίας της έλλειψης διοικητικής υποστήριξης, δεν είχε τη δυνατότητα να αντεπεξέλθει στις ανάγκες και αυτού του προγράμματος. Εάν και έως τώρα το πρόβλημα αυτό ελέγχεται και λύνεται με προσωρινούς τρόπους, στο μέλλον θα είναι επιτακτική ανάγκη για το Δήμο, η πρόσληψη ειδικού επιστημονικού προσωπικού.

Δεν υπάρχουν διαθέσιμα συγκεντρωτικά στοιχεία για τη χρηματοδότηση του προγράμματος. Τα έξοδά του εντάσσονται στα γενικά έξοδα της ΚΚΥ.

7.8 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΝΟΙΚΤΗΣ

ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ (ΚΑΠΗ) ΓΙΑ ΜΗ ΚΑΠΝΙΣΤΕΣ

Το πρόγραμμα αυτό είναι επιδοτούμενο από το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας. Ο σχεδιασμός και η οργάνωση των όποιων εκδηλώσεων ανήκει στην αρμοδιότητα της ΚΚΥ και λειτουργεί με το προσωπικό και με βάση τα προγράμματα του ΚΑΠΗ Δράμας.

Λειτουργεί από το 1997 ως «παράρτημα» του κεντρικού ΚΑΠΗ και εξυπηρετεί μέλη της περιοχής όπου είναι εγκατεστημένο. Ο χώρος στον οποίο στεγάζεται ενοικιάζεται και φυσικά σε αυτό το ΚΑΠΗ απαγορεύεται το κάπνισμα. Πρόεδρος του είναι ο Δήμαρχος.

□ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ

Το ΚΑΠΗ για μη καπνιστές εξυπηρετείται από το προσωπικό του Κεντρικού ΚΑΠΗ. Υπεύθυνη είναι μία κοινωνική λειτουργός, η οποία επισκέπτεται τους χώρους του και ενημερώνει τα μέλη του για τα προγράμματα και τις εκδηλώσεις. Μία νοσοκόμα επισκέπτεται το ΚΑΠΗ δύο φορές την εβδομάδα και επιλαμβάνεται κάθε θέμα υγείας που αφορά τα μέλη, προσφέροντας πρωτοβάθμια φροντίδα. Το κεντρικό ΚΑΠΗ είναι επίσης στελεχωμένο με ένα φυσικοθεραπευτή, μία οικογενειακή βοηθό, έναν εργοθεραπευτή και έναν ιατρό, ο οποίος επισκέπτεται σε τακτά χρονικά διαστήματα το ΚΑΠΗ. Τα μέλη του ΚΑΠΗ για μη καπνιστές, εάν θέλουν τις υπηρεσίες του παραπάνω προσωπικού, είναι αναγκασμένα να επισκέπτονται τους χώρους του κεντρικού ΚΑΠΗ.

□ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Το ΚΑΠΗ Δράμας εφαρμόζει τα παρακάτω προγράμματα, στα οποία μετέχουν και τα μέλη του ΚΑΠΗ για μη καπνιστές:

- προληπτική ιατρική – φροντίδα και οδηγίες
- κοινωνική εργασία – ομάδα θεάτρου και χορωδία
- φυσικοθεραπεία
- εργοθεραπεία
- βοήθεια στο σπίτι – σε συνεργασία με την ΚΚΥ
- οργανωμένη ψυχαγωγία – εκδρομές, διαλέξεις, εκδηλώσεις

□ ΜΕΛΗ

Στο ΚΑΠΗ για μη καπνιστές είναι εγγεγραμμένα 800 μέλη. Η ημερήσια κίνηση υπολογίζεται στα 100 μέλη.

□ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ Κ.Κ.Υ

Η ΚΚΥ είναι υπεύθυνη για τις εκδηλώσεις ενημέρωσης για τις βλαβερές συνέπειες του καπνίσματος και άλλα σχετικά θέματα, οι οποίες πραγματοποιούνται στους χώρους του ΚΑΠΗ. Η ανάθεση αυτής της αρμοδιότητας στην ΚΚΥ κρίθηκε αναγκαία για δύο λόγους. Πρώτον, η κοινωνική λειτουργός του ΚΑΠΗ, όπως έχει αναφερθεί και σε άλλο σημείο της εργασίας, εξαιτίας των πολλών υποχρεώσεών της δεν μπορεί να ασχοληθεί και με την οργάνωση και υλοποίηση και αυτών των εκδηλώσεων. Ένας δεύτερος λόγος είναι το ότι η ΚΚΥ συνεργαζόμενη με επιστημονικές εταιρείες του ιατρικού χώρου, έχει περισσότερα μέσα και γνώσεις για την ανάπτυξη τέτοιων δραστηριοτήτων.

Η ΚΚΥ στα πλαίσια αυτού του προγράμματος οργανώνει εκδηλώσεις, προσκαλώντας ομιλητές, κυρίως ιατρούς, με γνώσεις επί του θέματος. Επίσης, σε συνεργασία με την Ελληνική Αντικαρκινική Εταιρεία και το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας, διανέμει έντυπα με στατιστικά στοιχεία, έρευνες, οδηγίες και συμβουλές για την αποφυγή του καπνίσματος και τις βλαβερές συνέπειές του. Στους χώρους του ΚΑΠΗ πραγματοποιούνται και προβολές σχετικών ταινιών. Οι παραπάνω εκδηλώσεις δεν απευθύνονται μόνο στα μέλη του ΚΑΠΗ, αλλά μπορεί να τις παρακολουθήσει κάθε πολίτης.

□ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το πρόγραμμα αυτό αναφέρεται στην τρίτη ηλικία και στοχεύει όχι μόνο στην εξωιδρυματική παροχή υπηρεσιών, αλλά και στη διαφώτιση και ενημέρωση για ένα θέμα που όλοι γνωρίζουν τις βλαβερές, για την υγεία, συνέπειές του. Στους χώρους του ΚΑΠΗ βρίσκονται αναρτημένοι πίνακες και

αφίσες σχετικά με το κάπνισμα, ενώ είναι διαθέσιμα και διάφορα έντυπα, βιβλία και περιοδικά.

Η σημαντικότητα του προγράμματος δεν έγκειται μόνο στο ότι προσφέρει υπηρεσίες στους ηλικιωμένους, αλλά με τις ειδικές εκδηλώσεις παράγεται κοινωνικό έργο από τους ίδιους. Αυτό συμβαίνει γιατί τις γνώσεις που αποκομίζουν τις διαχέουν στη δραμινή κοινωνία, στις οικογένειες, στους φίλους και συγγενείς τους. Έτσι, αυτή η δραστηριότητα της ΚΚΥ δεν εξειδικεύεται στην τρίτη ηλικία, αλλά στην ουσία είναι ένα κοινωνικό πρόγραμμα με πολλούς αποδέκτες.

Επειδή η ΚΚΥ παρεμβαίνει στη λειτουργία του ΚΑΠΗ για μη καπνιστές μόνο σε ότι αφορά τη συγκεκριμένες εκδηλώσεις, δεν κρίνεται σκόπιμη μια λεπτομερή αξιολόγηση της όλης λειτουργίας του.

7.9 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΑΠΟ ΕΞΑΡΤΗΣΙΟΓΟΝΕΣ ΟΥΣΙΕΣ

Το πρόγραμμα αυτό σχεδιάστηκε από την ΚΚΥ και εγκρίθηκε από το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας, μετά από επεξεργασία του στον ΟΚΑΝΑ. Στόχος του είναι η ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας, η πρόληψη της χρήσης και διάδοσης των ναρκωτικών και η κοινωνική επανένταξη απεξαρτημένων ατόμων. Το Κέντρο Ενημέρωσης Πρόληψης (ΚΕΠ) λειτουργεί από το 1996.

□ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Το ΚΕΠ στεγάζεται σε ενοικιαζόμενο χώρο μέσα στην πόλη της Δράμας, αλλά όχι σε κεντρικό σημείο. Η επιλογή αυτού του χώρου έγινε εκτός των άλλων και για να διασφαλιστεί η «ανωνυμία» όσων προσέρχονται σε αυτό, για την αποφυγή φαινομένων κοινωνικού στιγματισμού. Το ΚΕΠ λειτουργεί καθημερινά, κατά τις εργάσιμες ημέρες και ώρες.

□ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ

Το ΚΕΠ είναι στελεχωμένο με ένα κοινωνικό λειτουργό, ο οποίος έχει παρακολουθήσει επιμορφωτικά σεμινάρια σχετικά με το αντικείμενο.

□ ΣΤΟΧΟΙ

Αναλυτικά, οι στόχοι της λειτουργίας του ΚΕΠ είναι:

- η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας και η αλλαγή στάσεων και συμπεριφορών
- η ενεργοποίηση όλων των δημοτών για την αντιμετώπιση του προβλήματος
- η ενημέρωση των δημοτών για την πρόληψη της χρήσης
- η ψυχολογική στήριξη χρηστών, απεξαρτημένων ατόμων και των οικείων τους
- η στήριξη απεξαρτημένων ατόμων στην αναζήτηση και εξεύρεση εργασίας

□ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ – ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

Στα πλαίσια του προγράμματος το ΚΕΠ αναπτύσσει τις εξής δραστηριότητες:

- ομιλίες σε μαθητές, συλλόγους κ.ά.
- εκδηλώσεις κατά των ναρκωτικών, πολιτιστικές, συναυλίες, κ.ά.
- Δημοσιεύσεις άρθρων στον τοπικό Τύπο
- Ψυχολογική και συμβουλευτική στήριξη οικογενειών που αντιμετωπίζουν πρόβλημα ναρκωτικών
- Ψυχοκοινωνική υποστήριξη απεξαρτημένων ατόμων, είτε εξατομικευμένα, είτε με συζητήσεις κοινωνικού λειτουργού και ομάδας τέτοιων περιπτώσεων.

- Συνεργασίες με επαγγελματίες της περιοχής για την πρόσληψη ανεξαρτημένων ατόμων

□ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Το ΚΕΠ για την επίτευξη των στόχων του συνεργάζεται στενά με την ΚΚΥ του Δήμου με τον ΟΚΑΝΑ, από τον οποίο προμηθεύεται και έντυπο υλικό με γιατρούς της πόλης, για την πραγματοποίηση εκδηλώσεων με δικηγόρους της πόλης, οι οποίοι παρέχουν εθελοντικά τη νομική τους στήριξη στα πλαίσια των δραστηριοτήτων συμβουλευτικής σε οικογένειες και ανεξαρτημένα άτομα με σχολεία του Δήμου, για την πραγματοποίηση πολιτιστικών και αθλητικών εκδηλώσεων και με άλλα άτομα, συλλόγους και φορείς της δραμινής κοινωνίας.

□ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Το ΚΕΠ λειτουργεί χρηματοδοτούμενο από το Δήμο. Δεν υπάρχουν συγκεντρωτικά στοιχεία, εξαιτίας της έλλειψης γραμμής χρηματοδότησης στον προϋπολογισμό του Δήμου.

□ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το πρόγραμμα για τη λειτουργία του ΚΕΠ σχεδιάστηκε μετά από έρευνα της ΚΚΥ κατά την οποία διαπιστώθηκε ότι στη Δράμα το πρόβλημα των ναρκωτικών είναι μεγάλο. Τα στοιχεία της έρευνας έδειχναν ότι όχι μόνο υπάρχουν πολλές περιπτώσεις χρηστών, αλλά και ότι υπήρχαν αυξητικές τάσεις, οι οποίες διαφαίνονται από στοιχεία στατιστικών και άλλων ερευνών. Η πραγματική κατάσταση είναι πολύ χειρότερη από αυτή που δείχνουν οι στατιστικές και οι έρευνες και αυτό λόγω αδήλωτων περιστατικών, της απροθυμίας των χρηστών να προσέλθουν στις υπηρεσίες εξαιτίας του φόβου και του στιγματισμού κλπ. Για το λόγο αυτό, πρώτη μέριμνα της ΚΚΥ, η οποία άρχισε να αναπτύσσεται πριν τη σύστασή της, το 1994 από κοινωνικό λειτουργό του Δήμου, ήταν η εφαρμογή ενός προγράμματος για την πρόληψη της χρήσης

και διάδοσης ναρκωτικών ουσιών. Η λειτουργία του ΚΕΠ καθυστέρησε λόγω γραφειοκρατικών διαδικασιών.

Όπως φαίνεται και από την παρουσίαση του προγράμματος, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην αποτροπή της χρήσης ναρκωτικών, κυρίως σε μαθητές και νέους. Σημαντικά στοιχεία του προγράμματος είναι η συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη οικογενειών που αντιμετωπίζουν πρόβλημα ναρκωτικών, καθώς και οι ενέργειες για κοινωνική επανένταξη απεξαρτημένων ατόμων. Η συνεργασία του ΚΕΠ με ένα πλήθος φορέων της Δράμας συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση της τοπικής κοινωνίας.

Μέχρι το 1997 δεν υπήρχε καμία προσπάθεια για την αντιμετώπιση της τοξικοεξάρτησης στο επίπεδο των χρηστών ουσιών, δεν είχε αναπτυχθεί καμία ενέργεια για τη θεραπευτική αποκατάσταση αυτών των περιπτώσεων. Το 1997 και εξαιτίας των ανησυχητικών διαστάσεων του φαινομένου, άρχισαν προσπάθειες για τη λειτουργία Κέντρου Απεξάρτησης στο Δήμο Δράμας. Ήδη, έχει εκπονηθεί κοινωνική έρευνα και μελέτες και έχουν υποβληθεί στον ΟΚΑΝΑ για παροχή γνωμοδότησης, η οποία απαιτείται για να δοθεί άδεια λειτουργίας από το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας.

Πέρα από τις όποιες ενέργειες του ΚΕΠ, ο Δήμος πρέπει να ενδιαφερθεί σύμφωνα και με την άποψη του κοινωνικού λειτουργού, για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, των πολιτιστικών και αθλητικών υποδομών, έτσι ώστε να υπάρχει διέξοδος στις αναζητήσεις των ανθρώπων, γεγονός που δρα ανασταλτικά και αποτρεπτικά σε κάθε διάθεση για πειραματισμό με ναρκωτικές ουσίες. Επίσης, για την προληπτική αντιμετώπιση του προβλήματος, πρέπει να δοθεί σημασία στην προαγωγή της υγείας σε όλο τον πληθυσμό, μέσα από προγράμματα αγωγής υγείας, τα οποία ο Δήμος δεν έχει εφαρμόσει ακόμη.

Τέλος, είναι αναγκαία η συνεργασία του ΚΕΠ, για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του προβλήματος, με σχετικές υπηρεσίες άλλων Δήμων της ευρύτερης περιοχής, στους οποίους το πρόβλημα των

ναρκωτικών παρουσιάζει ομοιότητες και απαιτεί κοινές προσπάθειες για την καταπολέμησή του.

Κεφάλαιο 8:

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το αντικείμενο αυτής της εργασίας ήταν η διερεύνηση και η αποτύπωση της σχέσης κοινωνικής πολιτικής και Τοπικής Αυτοδιοίκησης, με έμφαση στο πώς έχει διαμορφωθεί αυτή η σχέση στην Ελλάδα, και η έρευνα γύρω από τη λειτουργία της ΚΚΥ του Δήμου Δράμας. Οι εξελίξεις στο χώρο της κοινωνικής πολιτικής οδήγησαν στην ανάγκη για μεγαλύτερη παρέμβαση των ΟΤΑ στην πρόληψη και αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων και στην κάλυψη κοινωνικών αναγκών. Ο Δήμος Δράμας ανταποκρινόμενος στο νέο ρόλο που καλούνται να αναλάβουν οι ΟΤΑ, παρεμβαίνει σε κοινωνικά θέματα μέσα από την οργανωμένη δράση της ΚΚΥ, την οποία έχει συστήσει και εντάζει στον Οργανισμό Εσωτερικής Λειτουργίας του.

Στη χώρα μας δεν έχουν αναπτυχθεί ακόμη εκείνες οι υποδομές που θα επιτρέψουν στην Τ.Α. να δραστηριοποιηθεί με αποτελεσματικό τρόπο σε θέματα κοινωνικής πολιτικής. Το περιοριστικό έως τώρα θεσμικό πλαίσιο, τα οικονομικά προβλήματα των ΟΤΑ, η έλλειψη στελεχιακού δυναμικού και τεχνογνωσίας όσον αφορά τη διαχείριση κοινωνικών προγραμμάτων, είναι κάποιοι από τους λόγους για τους οποίους οι ΟΤΑ της Ελλάδας δεν έχουν παρέμβει με οργανωμένες προσπάθειες στον κοινωνικό χώρο. Οι περισσότεροι ΟΤΑ παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες αποσπασματικά, μέσα από μη εξειδικευμένες υπηρεσίες τους. Ένα μικρός αριθμός ΟΤΑ, οι περισσότεροι στην περιφέρεια της πρωτεύουσας, ασκούν κοινωνική πολιτική μέσα από οργανωτικές δομές που εξασφαλίζουν πολύπλευρη παρέμβαση στον κοινωνικό χώρο, όπως Κοινωνική Υπηρεσία, και κάθε τέτοια προσπάθεια θεωρείται πρωτοπόρα.

Με βάση τις σύγχρονες θεωρίες για την κοινωνική πολιτική και την υφιστάμενη κατάσταση σε σχέση με τη δράση των ΟΤΑ της Ελλάδας στον κοινωνικό τομέα, ένα γενικό συμπέρασμα είναι ότι για την αποτελεσματική ανάπτυξη της κοινωνικής πολιτικής της Τ.Α. πρώτιστο μέλημα πρέπει να είναι η εκπόνηση ενός εθνικού στρατηγικού πλαισίου για την κοινωνική πολιτική. Αυτό

το στρατηγικό πλαίσιο θα πρέπει να αναφέρεται και στο διαχωρισμό αρμοδιοτήτων ανάμεσα στην Κεντρική Διοίκηση και στην Τ.Α., έτσι ώστε η δεύτερη να αξιοποιήσει τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει κατά την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών με τοπική αναφορά. Παράλληλα, θα πρέπει να υπάρχει μέριμνα για την εξασφάλιση των απαραίτητων μέσων και πόρων για την αποτελεσματική κοινωνική παρέμβασή της.

Ο πρόσφατος νόμος 2646/98 για την ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας δίνει τις βάσεις για τον εθνικό σχεδιασμό και για μία διευρυμένη παρέμβαση της Τ.Α. στην κοινωνική πολιτική. Σύμφωνα με το νόμο, η προσπάθεια για τη δημιουργία ενός ενιαίου, ολοκληρωμένου και αποτελεσματικού δικτύου κοινωνικών υπηρεσιών, προϋποθέτει την αναδιοργάνωση αυτών στη βάση της νέας συγκρότησης του κράτους και της Αυτοδιοίκησης. Οι φορείς κοινωνικής πολιτικής μετεξελισσονται με αναδιαρθρώσεις και ιδρύονται, λειτουργούν και εποπτεύονται ανάλογα με την εμβέλειά τους στα πλαίσια κυρίως της περιφέρειας, της νομαρχιακής και της τοπική αυτοδιοίκησης.

Οι πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ έχουν πλέον την αρμοδιότητα για παροχή υπηρεσιών ανοιχτής κοινωνικής φροντίδας, με στόχο την πρόληψη των αναγκών και τον έγκαιρο εντοπισμό προβλημάτων κοινωνικού και οικονομικού αποκλεισμού σε τοπικό επίπεδο. Στο Εθνικό Συμβούλιο Κοινωνικής Φροντίδας που θεσμοθετείται με το νόμο αυτό, προβλέπεται και η συμμετοχή ενός εκπροσώπου των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ και έτσι παρέχεται και η δυνατότητα παρέμβασης κατά το σχεδιασμό της εθνικής δράσης. Η εφαρμογή του νόμου 2646/98 δεν έχει αρχίσει και δεν μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα για το εάν τελικά θα δώσει στους ΟΤΑ, πέρα από τις πολιτικές εξαγγελίες, εκείνες τις αρμοδιότητες και τις οικονομικές δυνατότητες, ώστε να επιληφθούν για τα κοινωνικά θέματα των τοπικών κοινωνιών, στα πλαίσια του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας.

Ο Δήμος Δράμας είναι ένας από τους πρωτοπόρους Δήμους της Ελλάδας που επιχείρησαν μία οργανωμένη παρέμβαση στο τοπικό κοινωνικό χώρο. Η Κεντρική Κοινωνική Υπηρεσία είναι αρμόδια για την ανάπτυξη κοινωνικών προγραμμάτων, στοχεύοντας στην κάλυψη των κοινωνικών αναγκών και στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων της τοπικής κοινωνίας. Με τη λειτουργία της γίνεται προσπάθεια για μια συντονισμένη παρέμβαση στους όρους συγκρότησης της δραμινής κοινωνίας.

Τα λίγα χρόνια λειτουργίας της ΚΚΥ δεν επιτρέπουν την εξαγωγή συμπερασμάτων για το εάν τελικά η δραστηριοποίηση της συμβάλει στην ουσιαστική αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν ευπαθείς κατηγορίες πολιτών, στην βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων των δημοτών και στην κοινωνική ανάπτυξη του Δήμου. Μπορεί όμως να ειπωθεί ότι η λειτουργία της είναι σημαντική γιατί υπάρχει μια οργανωμένη παρέμβαση, σύμφωνη και ανταποκρινόμενη στις επιταγές για επιστημονικό σχεδιασμό, οργάνωση και εφαρμογή προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής. Οι υπηρεσίες που παρέχει ανταποκρίνονται στις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας και ακόμη, υπάρχει η δυνατότητα για τακτική αξιολόγηση της πορείας και των αποτελεσμάτων των όποιων κοινωνικών παρεμβάσεων με σύγχρονες επιστημονικές μεθόδους.

Η Δημοτική Αρχή απαλλάσσεται από πλήθος ευθυνών και ενεργειών, αφού η ανάπτυξη όλων των σταδίων για την εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών είναι μέριμνα της ΚΚΥ. Η ανάπτυξη κοινωνικών προγραμμάτων από την ΚΚΥ κάνει ευκολότερο και τον έλεγχο του παραγόμενου έργου, των διαδικασιών και των τυχόν λαθών, αφού όλα τα στοιχεία είναι συγκεντρωμένα και οι υπεύθυνοι μπορούν να εντοπισθούν εύκολα.

Ο έλεγχος της ΚΚΥ ασκείται από το Δήμαρχο, ενώ για την έγκριση των εισηγήσεων αρμόδιο είναι το Δημοτικό Συμβούλιο. Η Δημοτική Αρχή είναι αυτή που χαράσσει τις κατευθυντήριες γραμμές της πολιτικής που ακολουθεί η ΚΚΥ. Για το λόγο αυτό, απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία της

λειτουργίας της είναι η καλλιέργεια, η μόρφωση και η ευαισθησία αυτών που απαρτίζουν το Δ.Σ. Αυτά τα χαρακτηριστικά πρέπει να τα διαθέτει και ο Δήμαρχος, ο οποίος δεν θα πρέπει να υπολογίσει το πολιτικό κόστος κατά τη λήψη αποφάσεων για την ΚΚΥ.

Η ΚΚΥ του Δήμου Δράμας, με υπεύθυνο έναν κοινωνικό λειτουργό με μεγάλη εμπειρία στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών από την Τ.Α., παράγει σημαντικό και αξιόλογο έργο. Χρησιμοποιώντας νέες τεχνολογίες, τηρώντας στοιχεία μηχανογραφικά και έχοντας επαφή με τις εξελίξεις στο χώρο των κοινωνικών επιστημών, σχεδιάζει τα κοινωνικά προγράμματα. Η μηχανοργάνωση της εξασφαλίζει γρήγορη και τεκμηριωμένη καταγραφή και αξιολόγηση στοιχείων, τα οποία χρησιμοποιεί και για την υποβολή τεκμηριωμένων εισηγήσεων στο Δημοτικό Συμβούλιο. Επίσης, ο κοινωνικός λειτουργός παρακολουθεί σεμινάρια, συνέδρια, ημερίδες και άλλες εκδηλώσεις και ενημερώνεται και από τη σχετική βιβλιογραφία.

Οι συνεργασίες με πλήθος φορέων συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στην σωστότερη ανάπτυξη των προγραμμάτων, γιατί η ΚΚΥ ενημερώνεται καλύτερα, επιτυγχάνεται μεταφορά τεχνογνωσίας προς αυτή και αναπτύσσεται ένα δίκτυο ροής πληροφοριών, χρήσιμων για τη λειτουργία της.

Αν και λειτουργεί λίγα χρόνια οι δημότες γνωρίζουν την ύπαρξή της και ενδιαφέρονται για τα προγράμματά της, αποτέλεσμα της μεγάλης βαρύτητας που δίνει η ΚΚΥ στην ενημέρωση των δημοτών για το έργο της. Σε ότι αφορά την πελατειακή κίνηση εμφανίζονται αυξητικές τάσεις. Χρόνο με το χρόνο, όλο και περισσότεροι πληροφορούνται για τα προγράμματα της ΚΚΥ, τα οποία απευθύνονται πλέον σε περισσότερες πληθυσμιακές ομάδες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η μεγαλύτερη προσέλευση παρατηρείται στα προγράμματα οικονομικής υποστήριξης. Αυτό οφείλεται στο ότι ο Δήμος Δράμας αντιμετωπίζει μεγάλο πρόβλημα ανεργίας και δεν έχει την οικονομική ανάπτυξη που θα μπορούσε να επιτύχει. Η ΚΚΥ δεν θα αναπτύξει και άλλα

τέτοια προγράμματα, τα επόμενα χρόνια, γιατί δεν υπάρχουν οι οικονομικές δυνατότητες.

Ένα αρνητικό σημείο γύρω από τη λειτουργία της ΚΚΥ είναι η έλλειψη ξεχωριστής γραμμής χρηματοδότησης στον προϋπολογισμό του Δήμου. Εξαιτίας αυτού του γεγονότος δεν είναι εύκολος ο έλεγχος για την οικονομική διαχείριση των προγραμμάτων και για το οικονομικό κόστος της ΚΚΥ. Ακόμη, δεν μπορεί να γίνει σωστή αξιολόγηση για το εάν η ΚΚΥ λειτουργεί σωστά ή εάν γίνονται σπατάλες, σημαντικό στοιχείο αφού υπάρχει στενότητα οικονομικών πόρων στο Δήμο. Ο νέος νόμος 2646/98 προβλέπει την εγγραφή πιστώσεων στον προϋπολογισμό για τη λειτουργία των φορέων κοινωνικής φροντίδας που βρίσκονται στην αρμοδιότητα του ΟΤΑ· έτσι, όταν αρχίσει η εφαρμογή του νόμου, θα υπάρχει η δυνατότητα επίλυσης αυτών των προβλημάτων.

Στα πλαίσια αυτής της εργασίας δεν στάθηκε δυνατή η συγκέντρωση στοιχείων από την Οικονομική Υπηρεσία του Δήμου. Σύμφωνα όμως με τον υπεύθυνο κοινωνικό λειτουργό, τα ποσά που παρέχει ο Δήμος καλύπτουν ικανοποιητικά τις ανάγκες των προγραμμάτων. Εκείνο που επισημαίνεται είναι η ανάγκη για πρόσληψη προσωπικού με γνώσεις διοικητικής υποστήριξης κοινωνικών υπηρεσιών.

Τα προγράμματα που αναπτύσσει η ΚΚΥ είναι προνοιακά προγράμματα οικονομικής υποστήριξης, ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, κοινωνικής ένταξης και προγράμματα πρόληψης. Σχεδιάστηκαν με βάση τις διαπιστωμένες ανάγκες της τοπικής κοινωνίας και όπως φαίνεται και από την παρουσίαση που προηγήθηκε, γίνεται προσπάθεια για μια πολύπλευρη παρέμβαση και δίνεται σημασία στη στήριξη των περιπτώσεων με σύγχρονες μεθόδους κοινωνικής εργασίας.

Η ύπαρξη προγραμμάτων για θέματα στα οποία δεν υπάρχει παρέμβαση από άλλους φορείς κοινωνικής πολιτικής, επισημαίνει και τη σημαντικότητα της

ΚΚΥ, που έγκειται στο σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων σύμφωνα με τις πραγματικές ανάγκες και απαιτήσεις της τοπικής κοινωνίας, για άτομα ή ομάδες που δεν έχουν κοινωνική προστασία. Στο μέλλον, υπάρχει η δυνατότητα τα προγράμματα της ΚΚΥ να χρηματοδοτηθούν από πιστώσεις του προϋπολογισμού του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, αφού μπορούν να χαρακτηρισθούν καινοτόμα, εφόσον απευθύνονται σε συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού και εισάγουν νέες μεθόδους αντιμετώπισης των κοινωνικών προβλημάτων. Η δυνατότητα αυτή δίνεται στο νόμο 2646/98 άρθρο 15 παρ. 3. Βάση των δεδομένων της κοινωνίας της Δράμας, η ΚΚΥ θα έπρεπε να αναπτύξει και προγράμματα αγωγής υγείας και προγράμματα για την κοινωνική ένταξη παλιννοστούντων.

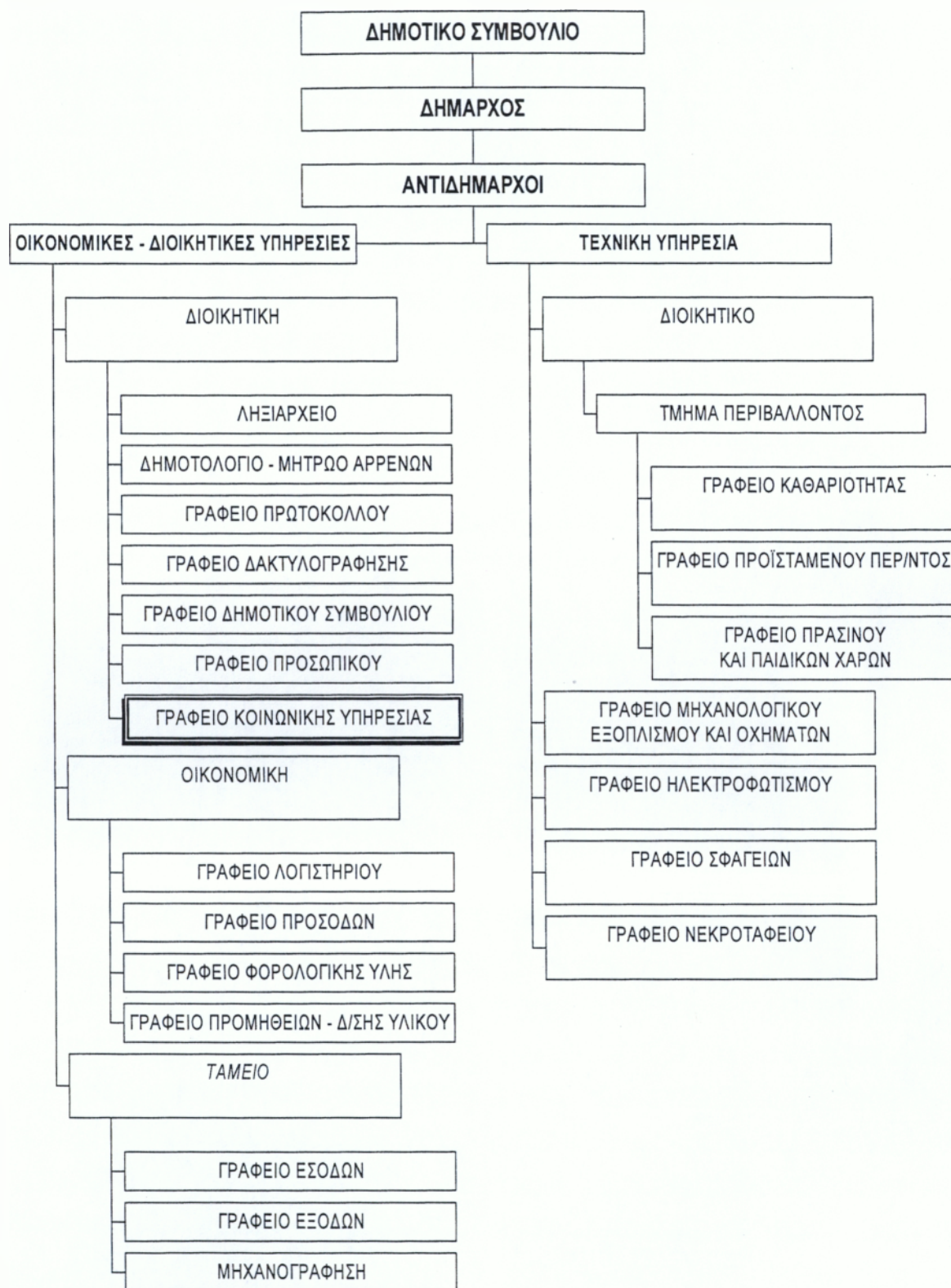
Τα χρόνια λειτουργίας της ΚΚΥ δεν είναι πολλά. Κρίνοντας συνολικά το έργο της θα μπορούσαμε να πούμε ότι έχει αντεπεξέλθει σε μεγάλο βαθμό στα προσδοκώμενα από τη λειτουργία της. Εξαιτίας των πλεονεκτημάτων που παρουσιάζει και των αποτελεσμάτων των παρεμβάσεών της, πολλοί Δήμοι της ευρύτερης περιοχής στέλνουν στελέχη τους για να ενημερωθούν για την ΚΚΥ, διατυπώνοντας την πρόθεση να συστήσουν και οι ίδιοι αντίστοιχη υπηρεσία.

Με βάση την έρευνα στα πλαίσια αυτής της εργασίας, μπορούμε να πούμε ότι η ΚΚΥ του Δήμου Δράμας έχει τις δυνατότητες και τη δυναμική, εάν αξιοποιηθούν και οι δυνατότητες που προσφέρει ο ν.2646/98, να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα στην ανάπτυξη του Δήμου και στην βελτίωση της ποιότητας ζωής. Αυτό θα επιτευχθεί εάν η ΚΚΥ αναπτύσσει προγράμματα έχοντας γνώμονα τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας χρησιμοποιώντας σύγχρονες μεθόδους κοινωνικής παρέμβασης, έχοντας αρωγό σε κάθε προσπάθεια της τη Δημοτική Αρχή και ενεργοποιώντας το σύνολο του πληθυσμού του Δήμου.

Οι ΟΤΑ της Ελλάδας, για να ανταποκριθούν στις νέες συνθήκες, πρέπει να επιχειρήσουν μία περισσότερο οργανωμένη παρέμβαση, αξιοποιώντας της

δεδομένες δυνατότητες και διεκδικώντας τη διαμόρφωση των υποδομών που θα τους εξασφαλίζουν μία όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερη δράση, για την ανύψωση του επιπέδου ζωής όλων των πολιτών.

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΓΕΤΙΜΗΣ, Π., ΓΡΑΒΑΡΗΣ, Δ., (Επιμ.), Κοινωνικό Κράτος και Κοινωνική Πολιτική: Η σύγχρονη προβληματική, Θεμέλιο, Αθήνα 1993
- ΕΕΤΑΑ, Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Αθήνα 1995
- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ, Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική, Πράσινο και Λευκό Βιβλίο
- ΜΑΛΟΥΤΑΣ, Θ., ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Δ., (Επιμ.), Προβλήματα ανάπτυξης του κράτους πρόνοιας στην Ελλάδα, Εξάντας, Αθήνα 1998
- ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ, Β., Οργάνωση και Διοίκησης Μονάδων Κοινωνικής Πρόνοιας, Αθήνα 1991.
- ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ, Β., Οργάνωση και Διοίκησης Μονάδων Κοινωνικής Πρόνοιας, Σημειώσεις, Καλαμάτα 1996
- ΠΕΡΡΑΚΗΣ, Σ., ΛΗΞΟΥΡΙΩΤΗΣ, Γ., Ευρωπαϊκός κοινωνικός χώρος και κοινοτικός κοινωνικός χάρτης, Αθήνα 1990
- ΠΙΕΡΡΟΣ, Φ., ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ – ΔΩΡΗ, Λ., Η Κοινωνική Πολιτική της ΕΟΚ. Ενημερωτικός οδηγός προσανατολισμού, Αθήνα 1993
- ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ, Θ., Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική, Κριτική, Αθήνα 1993
- ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ, Ο., Κράτος Πρόνοιας, β' εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1992
- ΦΕΚ: Νόμος υπ' αριθμ. 2646/98 «Ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας και άλλες διατάξεις», τεύχος Α', αρ. φύλλου 236, Αθήνα 20/10/1998